

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK

ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1983

ECONOMIC SURVEY 1983

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK B 433

ØKONOMISK UTSYN
OVER ÅRET 1983

ECONOMIC SURVEY
1983

STATISTISK SENTRALBYRÅ
OSLO – KONGSVINGER 1984

ISBN 82-537-2024-6
ISSN 0078-1924

EMNEGRUPPE
(Byråets inndeling)

Oversikt

ANDRE EMNEORD

Konjunkturutvikling
Nasjonalregnskapsutdrag
Økonomianalyse

F O R O R D

Den foreliggende utgaven av Økonomisk utsyn inneholder en økonomisk oversikt over og analyse av norsk økonomi i 1983, sammen med de første, foreløpige nasjonalregnskapstall for dette året. Dessuten inngår en fullstendig, engelsk oversettelse av oversikts-kapitlet.

Den detaljerte gjennomgangen av sektorstatistikk for ulike næringer og sluttleveringskategorier som inngikk i Økonomisk utsyn for tidligere år er derimot tatt ut. En slik utførlig gjennomgang vil bli gitt i en publikasjon som vil komme ut med noen års mellomrom.

S t a t i s t i s k S e n t r a l b y r å, Oslo, 29. februar 1984.

Arne Øien

Odd Aukrust

P R E F A C E

The present issue of Economic Survey contains a summary analysis and review of the Norwegian economy for 1983, and the first, preliminary national accounts data for that year. It also includes a complete English translation of the review chapter.

The traditional, detailed studies based on sectorial statistics of production by industries and final demand categories are, however, not included in this issue. Such studies will in the future be included in a publication to appear at a few years intervals.

C e n t r a l B u r e a u o f S t a t i s t i c s, Oslo, 29 February 1984.

Arne Øien

Odd Aukrust

I N N H O L D

	Side
Økonomisk oversikt	7
Økonomisk-politisk kalender	34
Om konkurransevne	40
Om kostnads- og etterspørselsbestemt arbeidsledighet	46
Nasjonalregnskapstabeller	53
Engelsk oversettelse av Økonomisk oversikt	75
UTKOMNE PUBLIKASJONER	
1. Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1. januar 1983	94
2. Standarder for norsk statistikk (SNS)	99

STANDARDTEGN

- . Tall kan ikke forekomme
- .. Oppgave mangler
- Null
- * Foreløpige tall
- Brudd i den loddrette serie

C O N T E N T S

	Page
Economic review	7
Calendar of economic events	34
Indicators of competitiveness	40
A discussion of cost and demand determined unemployment	46
National accounts tables	53
English translation of the Economic review	75

PUBLICATIONS

1. Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1983	94
2. Standards for Norwegian Statistics (SNS)	99

EXPLANATION OF SYMBOLS

- . Category not applicable
- .. Data not available
- Nil
- * Provisional or preliminary figure
- Break in the homogeneity of a vertical series

ØKONOMISK OVERSIKT

DET INTERNASJONALE KONJUNKTURBILDET

Den vestlige verden har siden midten av 1970-tallet vært preget av svak produksjonsutvikling og høy og stigende arbeidsløshet. For OECD-området sett under ett fant det sted et moderat konjunkturomslag oppover mot slutten av 1982. Utviklingen i 1983 var imidlertid markert forskjellig i USA og Vest-Europa. USA gikk ved årsskiftet 1982-83 inn i en periode med betydelig produksjonsøkning og avtakende arbeidsløshet. I Vest-Europa fortsatte arbeidsløsheten å øke. Tendensen i industriproduksjonen endret seg imidlertid også i Vest-Europa - fra nedgang til svak stigning.

Som vanlig i første fase av en konjunkturoppgang var det privat konsumetterspørsel og lagerendringer som ga de sterkeste vekstimpulsene i OECD-området sett under ett. I sin desemberoversikt for 1983 antok OECD-sekretariatet at omslaget i konsumetterspørselen i stor grad hang sammen med den betydelige nedgangen i prisstigningstakten. Etter OECD-sekretariatets vurderinger ga den gunstige prisutviklingen grunn til større optimisme for forbrukernes framtidige inntektsmuligheter. Dette bidro til økende konsumetterspørsel ved at

spareraten avtok til et uvanlig lavt nivå. Inntektsutviklingen ga derimot bare små impulser til konsumveksten; realinntektene steg bare svakt, trass i nedgangen i prisstigningstakten. Lønnskravene ble preget av den store arbeidsløsheten, og lønnsveksten var moderat.

I USA var økonomien i klar konjunkturoppgang gjennom 1983. For industriproduksjonen ble et bunnpunkt passert i 4. kvartal 1982 og for bruttonasjonalproduktet i det følgende kvartal. Både industriproduksjonen og totalproduksjonen steg deretter betydelig. Etter OECD's anslag i desember økte bruttonasjonalproduktet med 3 1/2 prosent fra 1982 til 1983. Gjennom 1983 var stigningstakten betydelig høyere, og særlig i annet halvår steg bruttonasjonalproduktet sterkt - med hele 7 1/2 prosent regnet som årlig rate.

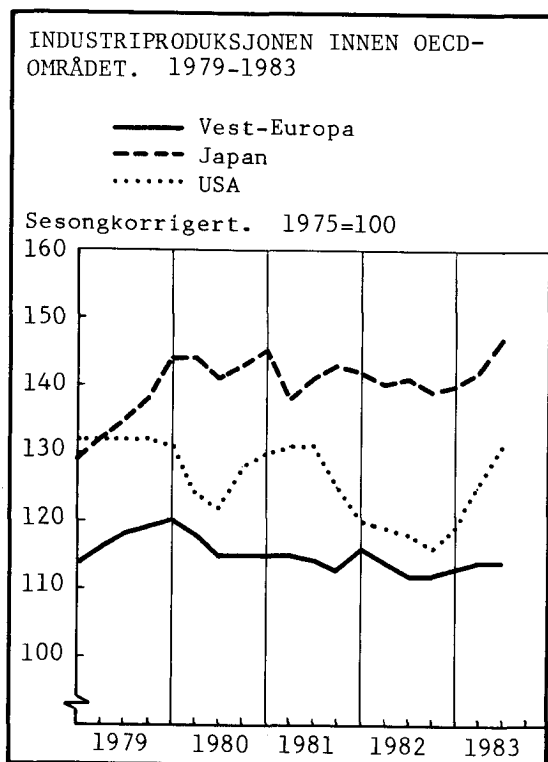
Den økonomiske politikken var avgjørende for oppgangen i USA. Finanspolitikken var preget av budsjettreduksjoner for offentlige utgifter i den sivile sektor, men virkningene av dette ble mer enn oppveid av skattelettelser og økte forsvarsutgifter. Pengepolitikken ble lagt om i mer ekspansiv retning mot slutten av 1982.

OECD's anslag og prognoser for veksten i BNP og konsumpriser. Prosentvis endring fra foregående periode (årlige rater).

	Volumvekst BNP				Konsumprisvekst			
	1983	1984 I	1984 II	1985 I	1983	1984 I	1984 II	1985 I
USA	3 1/2	4 1/4	3 1/2	3	4	5 1/2	5 3/4	5 3/4
Japan	3	4	3	3	1 1/2	1 1/2	2	2 1/4
4 store i alt:	1	1 3/4	1 1/2	1 3/4	7 1/2	6 3/4	6	6
-Vest-Tyskland	1 1/4	2	2	2 1/4	9 1/4	7 1/4	6	6
-Frankrike.....	1/2	1/4	3/4	1 1/2	6	6	5 1/2	5 1/4
-Storbritannia	2 1/2	3	1 1/2	2	14 3/4	12 1/2	11	10
-Italia	-1/2	2	1 1/2	1 1/4	10 1/2	5 3/4	5 3/4	..
Sverige	1 3/4	2 1/2	2 1/2	..	3	3	3	3 1/2
OECD i alt	2 1/4	4 1/4	3 1/2	3 3/4	5 1/2	5 3/4	5 1/2	5 3/4

Anslagene for 1984 for Sverige er gjennomsnittsanslag for hele året.

K i i d e : OECD Economic Outlook December 1983.

Blant de enkelte anvendelseskomponentene av bruttonasjonalproduktet var det private konsumet den sterkeste drivkraften bak oppgangen i USA gjennom hele 1983. Videre bidro boligbyggingen betydelig til produksjonsveksten. Impulsene fra lagerutviklingen var forholdsvis sterke i første fase av oppgangen. Stigningstakten i produksjonen var høy nok til å trekke med seg investeringene trass i et høyt rentenivå; det ser ut til at høyere kapasitetsutnyttning, stigende bedriftsførtjenester og styrket tiltro til fortsatt vekst har stimulert investeringslysten. For 1983 sett under ett lå investeringene i fast realkapital utenom boliger på samme nivå som i 1982, men de tok seg sterkt opp i løpet av året; fra første til annet halvår steg de - etter OECD's anslag - med hele 13 1/2 prosent regnet som årlig rate.

I Vest-Europa var veksten gjennom 1983 så svak at en vanskelig kan betegne den som en konjunkturoppgang i vanlig forstand; etter OECD's siste anslag var veksten i Vest-Europa bare 1 prosent. Dette er langt lavere enn i tilsvarende oppgangsperioder i tid-

ligere konjunkturbølger.

En stram økonomisk politikk bidro til at oppgangen i Vest-Europa gjennom 1983 ble såpass svak. Lav prisstigning ble gitt klart høyere prioritet i den økonomiske politikken på kort sikt enn produksjonsvekst og reduksjon av arbeidsløsheten, trass i at ledigheten hadde nådd et svært høyt nivå samtidig som prisstigningstakten var sterkt redusert. Bremsevirkningene kom i første rekke via finanspolitikken, som ble strammet til fordi de offentlige budsjettunderskuddene i mange land var blitt svært store.

I USA ventes det avtakende veksttakt i samlet produksjon utover i 1984. I løpet av første halvår 1985 vil oppgangen ha nådd gjennomsnittlig lengde for en amerikansk konjunkturoppgang. Etter OECD's siste prognoser vil arbeidsløsheten i USA ved halvårsskiftet 1985 komme ned på rundt 8 prosent, mot 9 prosent høsten 1983 og 10 3/4 prosent ved toppunktet i siste kvartal 1982. For bruttonasjonalproduktet venter OECD en volumvekst på 5 prosent fra 1983 til 1984. Det er en nokså normal vekstrate i en konjunkturoppgang. Vekstraten for bruttonasjonalproduktet vil etter OECD's prognoser synke til 3 prosent i første halvår 1985. For konsumprisene venter OECD en moderat økning i stigningstakten fram mot første halvår 1985.

For Vest-Europa er utsiktene for de nærmeste 1 1/2 år særlig usikre. Av avgjørende betydning er prisutviklingen framover og den vekt myndighetene i vest-europeiske land vil tillegge tiltak for å dempe prisstigningen på bekostning av tiltak som virker ekspansivt på etterspørsel og produksjon.

Den markerte nedgangen i prisstigningstakten gjennom de siste tre årene har til dels hatt sammenheng med fall i oljeprisene og andre råvarepriser. Disse bremsefaktorene er imidlertid ikke lenger virksomme; råvareprisene er i moderat stigning, og oljeprisene synes foreløpig å ha stabilisert seg. Likevel forutsetter OECD fortsatt nedgang - riktignok bare svak - i prisstigningstakten i Vest-Europa, med utflating i annet halvår 1984 og første halvår 1985.

Andre viktige faktorer som bidrar til usikkerheten i vekstprognosene for

1984 er valutakursutviklingen og utviklingen i spareraten. Den stigende dollarkursen har gjennom virkningen på konkurranseevnen gitt positive impulser til industriproduksjonen i Vest-Europa. Tilsvarende vil et fall i dollarkursen gi negative impulser til vest-europeisk industriproduksjon. Inntreffer det en økning i den uvanlig lave spareraten i løpet av de nærmeste par årene, vil dette ha klare bremsevirkninger for konsumetter-spørselen og ringvirkninger videre i vest-europeisk økonomi.

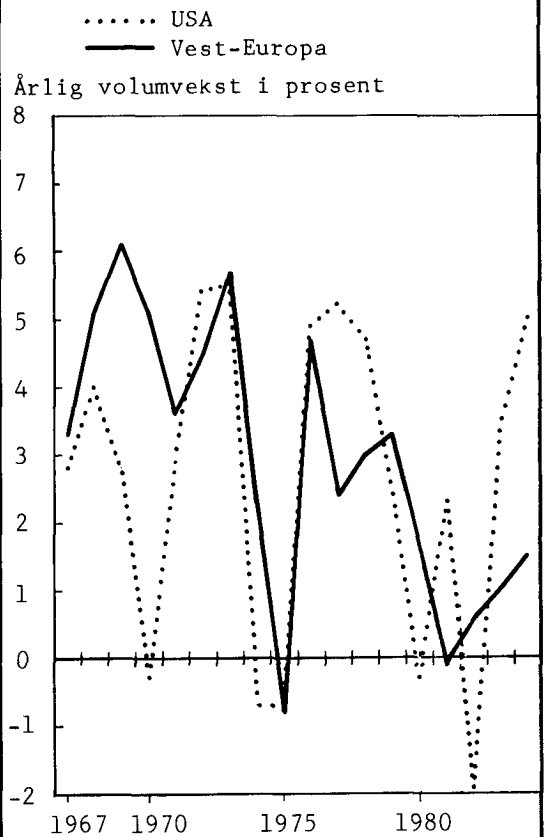
OECD regner i sin desemberprognose med en vekst på 1 1/2 prosent fra 1983 til 1984 for Vest-Europa under ett. Om prognosen slår til, vil veksten i bruttonasjonalproduktet fortsatt være langt svakere enn vanlig i denne fasen av en konjunkturoppgang, og arbeidsledigheten vil fortsette å øke, fra 10 1/2 prosent i 1983 til 11 1/4 prosent i 1984 ifølge OECD. Vekstprognosene for Norges tre viktigste handelspartnere (Sverige, Storbritannia og Vest-Tyskland) er noe gunstigere enn prognosen for Vest-Europa sett under ett. For Vest-Tyskland, Sverige og Storbritannia venter OECD en produksjonsstigning på henholdsvis 2, 2 1/2 og 2 1/4 prosent i 1984.

KONJUNKTURUTVIKLINGEN I NORGE

I norsk økonomi fant det sted et konjunkturomslag oppover i løpet av 1983. Vekstimpulsene kom først og fremst fra en betydelig økning i utenlandsetterspørselen etter norskproduserte råvarer og halvfabrikata og ved en økning i investeringene i flere næringer, spesielt i oljevirksoheten. Den offentlige konsumetterspørsel økte også gjennom 1983. Den private konsumetterspørselen etter varer var imidlertid bare i svak vekst, og boligbyggingen og utenlandsetterspørselen etter ferdigvarer avtok. Også de offentlige investeringene viste nedgang. Alt i alt var økningen i veksttakten i den konjunkturfølsomme delen av norsk økonomi betydelig svakere gjennom 1983 enn i tilsvarende faser av tidligere konjunkturoppinger.

Omslaget oppover for den tradisjonelle vareeksporten fant sted allerede i andre halvår av 1982. Gjennom 1983 var eksporten i sterk vekst, og mot

VEKST I BRUTTONASJONALPRODUKTET.
1967-1984

Figuren viser at den nåværende konjunkturoppgangen i USA er om lag like sterk som tidligere oppinger, om en tar utgangspunkt i OECD's anslag for volumveksten i bruttonasjonalproduktet i 1983 og prognoser for 1984. Med samme utgangspunkt er derimot produksjonsveksten i Vest-Europa uvanlig svak. Ved vurderingen av styrken i konjunkturslagene må en ta hensyn til at i den vestlige verden har veksten i bruttonasjonalproduktet gjennomgående vært til dels betydelig svakere i siste halvdel av 1970-årene enn tidligere i etterkrigstiden.

Kilde: OECD Main Economic Indicators og Economic Outlook, December 1983.

slutten av året lå eksportvolumet 15-20 prosent over nivået ett år tidligere. Men oppgangen var nesten utelukkende begrenset til råvarer og halvfabrikata; eksportvolumet av ferdigvarer (utenom fiskeprodukter) var synkende gjennom 1983.

For kjemiske råvarer tok veksten til allerede våren 1982, mens omslaget for jern og stål, treforedlingsprodukter og aluminium fant sted noe senere. Også eksportvolumet for fisk og fiskevarer økte kraftig gjennom denne perioden.

Etter alt å dømme var lageroppbygging i utlandet den viktigste årsaken til den sterke veksten i eksporten av råvarer og halvfabrikata. Omslaget i den norske eksporten fant sted mens annen etterspørsel og produksjon i utlandet fortsatt var i stagnasjon eller i nedgang. Gjennom 1983 har det vært en viss oppgang i internasjonal økonomi, men veksten i den norske eksporten av råvarer og halvfabrikata har vært betydelig sterkere. Også utenlandske produsenter av de samme råvarer og halvfabrikata hadde betydelige salgsøkninger. Det er derfor grunn til å regne med at kjøperne av disse varene satt med betydelig høyere lagre av innsatsvarer ved utgangen av 1983 enn 1 1/2 år tidligere.

Også innenlandske lagerforhold kan ha medvirket til den sterke eksportoppgangen. Sensommeren 1982 var eksportvarelagrene svært høye, og det kan ha ført til at enkelte bedrifter aksepterte lavere priser enn det de ville ha gjort med mer normale varelagre. For enkelte produkter har eksportprisene derfor økt bare moderat. For andre varer, blant annet aluminium, har imidlertid prisveksten vært sterk.

For enkelte varer kan den norske eksportoppgangen trolig også forklares ved endringer i produksjonskapasiteten i utlandet og i Norge. Etter 1980 har flere land varig redusert produksjonskapasiteten for særlig energiintensive varer på grunn av høye energikostnader. I Norge derimot, har dette bare skjedd i svært liten grad; for aluminium og kjemiske råvarer har det tvert om funnet sted en kapasitetsøkning gjennom de siste årene. Også for enkelte fiskevarer har produksjonskapasiteten i Norge økt, særlig

som følge av tilveksten i fiskeoppdrettsanlegg.

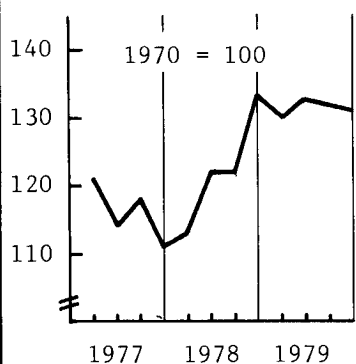
Importvolumet for tradisjonelle varer gikk betydelig ned gjennom vinterhalvåret 1982/83. Dette hadde først og fremst sammenheng med en betydelig nedbygging av importvarelagre i industri og engroshandel. Nedgangen i industriinvesteringene har også spilt inn. Utover sommeren ifjor var imidlertid importen i ny oppgang, og de siste oppgavene kan tyde på at importvolumet mot slutten av 1983 igjen lå på samme nivå som gjennom 1982.

De samlede industriinvesteringene passerte et toppunkt mot slutten av 1981 og var deretter i nedgang gjennom de neste 1-1 1/2 år. Det høye nivået på industriinvesteringene i 1980, 1981 og tidlig i 1982 var i stor grad påvirket av fullføringen av noen få store investeringsprosjekter, men de lave investeringstallene i slutten av 1982 og i 1983 skyldtes også en mer generell svikt i industriinvesteringene. Statistisk Sentralbyrås investeringsundersøkelser og byggearealstatistikk kan tyde på at et bunnpunkt i industriinvesteringene ble nådd tidlig på høsten 1983 og at en ny oppgang deretter ble innledet. Det er først og fremst foretak som har nydt godt av eksportoppgangen gjennom 1983, blant annet innen treforedlings- og metallindustri, som har varslet om nye investeringsplaner for 1984. I disse næringene har investeringsnedgangen vært særlig sterk de siste årene.

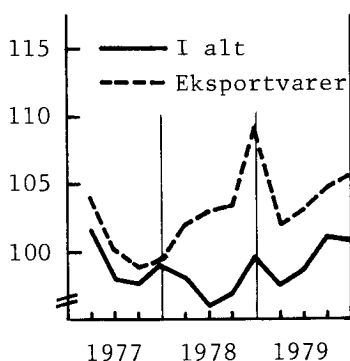
Investeringene i oljenæringene har vært økende de siste årene. Volumet av bruttoinvesteringene i oljeutvinning og rørtransport økte med hele 64 prosent fra 1982 til 1983. De største vekstimpulsene til norsk industri kom i fjor fra byggingen av Gullfaks A- og Statfjord C-plattformene. Byggingen av den nye rørledningen for Statfjordgassen er i større grad basert på importerte varer.

Boligbyggingen viste nedgang i 1983. Tallet på igangsatte boliger holdt seg forholdsvis godt oppe gjennom første halvår, men gikk kraftig ned utover høsten. Samlet igangsetting for 1983 ble dermed 31.500 boliger, som er nær 6.000 færre boliger enn i 1982, og det laveste igangsettingstallet siden 1968. Volumet

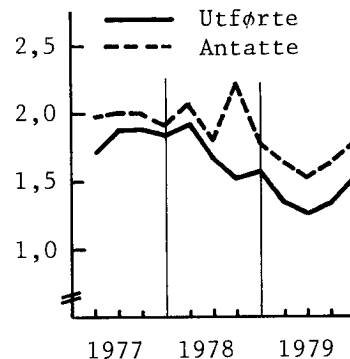
KONJUNKTUROPPGANGEN I 1983 SAMMENLIKNET MED OPPGANGEN I 1978/79

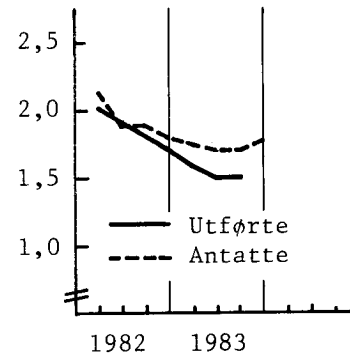
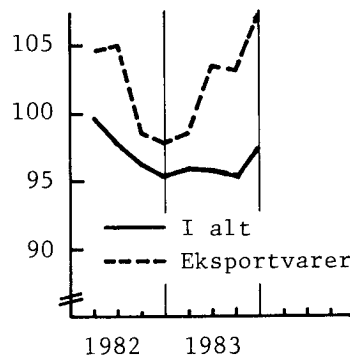
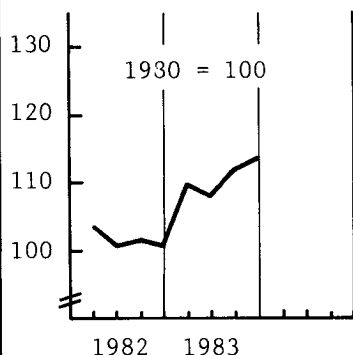
Eksportvolum (alle varer utenom råolje, naturgass, skip og oljeplattform)

Industriproduksjon
1975 = 100

Industriinvesteringer
Milliarder kroner pr. kvartal

Også ved den forrige internasjonale konjunkturoppgangen i 1978/79 var den økte utenlandsetterspørselen med på å skape et omslag oppover i norsk økonomi. Den gangen varte eksportoppgangen i om lag to år. Konjunkturutviklingen i norsk økonomi gjennom 1983 har hatt store likhetstrekk med det forløpet som fant sted det første året under oppgangen i 1978/79.

Den forrige internasjonale oppgangen tok til rundt årsskiftet 1977/78, og omtrent samtidig fant det sted et omslag oppover i den tradisjonelle norske vareeksporten. I løpet av det første året steg eksportvolumet med nær 20 prosent, eller noe sterkere enn stigningstakten gjennom 1983. Som vanlig var det spesielt sterk vekst i eksporten av råvarer og halvfabrikata, men også volumet av mer bearbejdede varer og ferdigvarer var i vekst kort tid etter omslaget for den mer konjunkturfølsomme delen av eksporten. I 1983 viste

derimot eksporten av disse varene ingen tegn til å ta seg opp igjen.

Også i 1978 reagerte enkelte industrinæringer raskt på de bedrede internasjonale konjunkturerne. Et bunnpunkt i produksjonen i utenkonkurrerende næringer ble passert tidlig i 1978, og deretter var produksjonen i disse næringene i sterk vekst samtidig som lagrene av norskproduserte varer for eksport ble bygd betydelig ned. Både i 1978 og i 1983 sviktet produksjonen i hjemmekonkurrerende og skjermet industri, slik av samlet industriproduksjon utviklet seg svakt.

Som under tidligere oppganger var det i 1978/79 en betydelig tidsforskyvning mellom bunnpunktet for eksportvolumet og for industriinvesteringene. Først våren 1979 - 1 1/2 år etter omslaget i vareeksporten - passerte de samlede industriinvesteringene et bunnpunkt. Etter oppgangen i 1983 ser det ut til at tidsforskyvningen denne gangen kan bli noe kortere.

av boliginvesteringene, som er et mål på omfanget av det utførte arbeidet på nye boliger og større utbedringer av eksisterende boliger, gikk ned med 8 prosent fra 1982 til 1983.

Virkningene for bygge- og anleggsnæringen av svikten i boligbyggingen ble delvis motvirket av økende aktivitet for andre typer bygg. Volumet av industribygg under arbeid økte betydelig gjennom andre halvår i fjor, og også for tjenesteytende næringer var igangsettingstallene økende.

Veksttakten i den samlede private konsumetterspørselen endret seg lite gjennom 1982 og 1983. Etterspørselsøkningen har i stor grad vært rettet mot tjenester og feriereiser; varekonsumet var i stagnasjon gjennom det meste av 1983.

Pris- og lønnsveksten ble dempet gjennom 1983. Den reduserte prisveksten skyldtes lavere økning i avgifter og offentlig regulerte priser, men også lavere stigningstakt i mer markedsbestemte priser. Lønns-tilleggene ved de sentrale oppgjørene var betydelig mindre i 1983 enn året før, men noe av nedgangen i lønnsveksten skyldtes også lavere lønnsglidning.

Industriproduksjonen var gjennomgående i nedgang fra våren 1981 til våren 1983. De siste produksjonsoppgavene tyder på at en ny oppgang ble innledet i sommerhalvåret ifjor. Men utviklingen i den samlede industriproduksjonen dekker over betydelige ulikheter mellom produksjonen i de enkelte næringer og for de ulike anvendelsesområdene.

Produksjonen i utekonkurrerende industri økte kraftig gjennom 1983 og var ved utgangen av året bare noe lavere enn under forrige konjunkturtopp i første halvår 1980. Produksjonen av treforedlingsprodukter og ikke-jernholdige metaller nådde i løpet av høsten 1983 opp mot det tidligere toppnivået. Blant annet som følge av betydelig kapasitetsøkning var produksjonen av kjemiske råvarer høyere enn noen gang tidligere. Samlet produksjon av jern og stål ble i langt svakere grad berørt av den internasjonale oppgangen og var betydelig lavere enn under konjunkturtoppen i 1979/80.

I hjemmekonkurrerende industri falt produksjonen kraftig gjennom 1982

og det meste av 1983. Nedgangen var særlig sterk i skipsbyggingsindustrien, men også produksjonen av metallvarer gikk ned. Produksjonen av maskiner og elektriske apparater holdt seg bedre oppe; for disse næringene ble reduserte leveranser til skipsbyggingsindustri, eksport og industriinvesteringer motvirket av økte leveranser til investeringsoppdrag i oljenæringene.

Produksjonen i skjermede næringer endret seg gjennomgående lite i løpet av 1983.

Etter den kraftige forverringen i 1982 fant det i løpet av 1983 sted en viss stabilisering av forholdene på arbeidsmarkedet. Veksten i tallet på registrerte ledige flatet ut, men ledigheten var likevel en god del høyere ved utgangen av 1983 enn ved utgangen av 1982. Den svakere veksten i ledigheten gjennom 1983 skyldtes dels at takten i sysselsettingsnedgangen i de vareproduserende næringer ble noe lavere som følge av produksjonsoppgangen i de utekonkurrerende næringer, men også at sysselsettingsveksten i de tjenesteytende næringer tok seg noe opp. I tillegg ble de ekstraordinære arbeidsmarkedstiltakene trappet betydelig opp. Tallet på ledige plasser nådde et bunnpunkt våren 1983 og var siden i svak oppgang.

DEN ØKONOMISKE POLITIKKEN

Utarbeidingen av det økonomisk-politiske opplegget for nasjonalbudsjettet 1983 foregikk på bakgrunn av klare tegn til sterkt tiltakende arbeidsløshet og fortsatt høy innenlandsk kostnadsvekst, sett i forhold til en klart dempet prisstigning hos våre handelspartnere. Hensynet til situasjonen på arbeidsmarkedet kunne innby til ekspansive tiltak. På den annen side tilsa hensynet til den innenlandske kostnadsveksten en stram etterspørselsregulering. Den forventede oppgangen i verdensøkonomien trakk i samme retning.

I nasjonalbudsjettet ble opplegget betegnet som en moderat tilstramning. Hovedelementene i finanspolitikken var: Skattelettelse til personer og bedrifter, justering av avgifter i takt med prisstigningen, svak vekst i

volumet av statens kjøp av varer og tjenester og uendret reelt nivå på overføringene. Penge- og kredittpolitikken ble lagt opp med sikte på å påvirke sammensetningen av den innenlandske etterspørselen i retning av økte investeringer i næringslivet. For å unngå for sterk vekst i den samlede etterspørsel ble det derfor lagt opp til et relativt stramt kredittopplegg overfor husholdninger og kommuner.

Virkningene av den økonomiske politikken og av andre forhold som påvirker den økonomiske utviklingen, kan leses ut av målstørrelser som sysselsetting, driftsbalanse overfor utlandet, prisstigning, inntektsvekst m.v. Disse størrelsene er omtalt andre steder i Økonomisk utsyn. I vurderingen av hvordan finans- og kredittpolitikken isolert sett virker på aktiviteten i økonomien, har det de siste årene vært lagt stor vekt på finanspolitiske hovedstørrelser som overskudd før lånetransaksjoner, nivået på statens utgifter til kjøp av varer og tjenester, og likviditetstilførselen til publikum. Overskuddet før lånetransaksjoner for stats- og trygdeforvaltningen (medregnet skatteopprekkverkanti) i 1983 er foreløpig anslått til 17,0 milliarder kroner. Dette tilsvarer 4,2 prosent av bruttonasjonalproduktet, om lag samme andel som i de to foregående år. I vurderingen av virkningen av budsjettoverskuddet for det innenlandske etterspørselsnivå holdes ofte oljeskattene utenom fordi en økning i beskatningen av oljeselskapene normalt bare får små virkninger for etterspørselsnivået i Norge. Oljeskattene innebærer imidlertid at staten - i tillegg til løpende utgifter - kan redusere sin nettogjeld, og netto renteutgifter på statsbudsjettet blir dermed lavere. Følgelig vil underskuddet før lånetransaksjoner eksklusive oljeskatter bli påvirket av oljeinntektene enten de brukes til kjøp av varer og tjenester eller til nedbetaling av gjeld. Når en holder både oljeskatter og renteutgifter og overføringer til utlandet utenom budsjettbalansen, var det i 1983 et underskudd før lånetransaksjoner som foreløpig er anslått til 12,7 milliarder kroner. Dette tilsvarer 4,0 prosent av bruttonasjonalproduktet eksklusiv sjøfart og oljevirkosomhet,

om lag 1 prosent høyere enn i de to foregående år.

Statens utgifter til kjøp av varer og tjenester som andel av den samlede innenlandske bruk av varer og tjenester var omtrent uendret fra 1982 til 1983.

I de senere år har veksten i publikums likviditet - pengemengden - i økende grad blitt brukt som en indikator for de samlede virkningene av den økonomiske politikken på etterspørselen innenlands. Denne størrelsen oppsummerer likviditetseffekten av finanspolitikken, innenlandsk kreditttilførsel og utviklingen i utenriksøkonomien. Veksten i publikums likviditet i 1983 er foreløpig anslått til om lag 9 prosent mot 10,5 prosent i 1982. Likviditetsveksten kan deles i tilførsel fra den statlige sektor, private banker og publikums valutatransaksjoner. På tross av sterk utlånsvekst var det særlig det samlede vekstbidraget fra de private bankene som ble redusert i 1983. I flere år har bidraget fra statens underskudd før lånetransaksjoner vært økende og bidraget fra statens lånetransaksjoner fallende. Denne utviklingen fortsatte også i 1983 da underskuddet før lånetransaksjoner utgjorde vel 2/3 av det samlede bidraget til likviditetstilførselen fra den statlige sektor.

Det finanspolitiske opplegget omfattet blant annet en justering av progresjonsgrensene for statsskatten som innebar en reell lettelse i personbeskatningen. Det ble gitt flere lettelser i bedriftsbeskatningen. Formuesskatten ble redusert, og grensen for avsetninger til konsolideringsfond ble økt fra 10 til 16 prosent. Denne ordningen ble i 1983 utvidet til også å omfatte selvstendig næringsdrivende.

Stønadene til private økte med 14,3 prosent fra 1982 til 1983. Satsene for barnetrygden økte med om lag 16 prosent. Grunnbeløpet i Folkestrygden ble regulert 1. januar og 1. mai, og lå i gjennomsnitt for 1983 8,1 prosent over nivået i 1982. Utbetalingen av dagpenger til arbeidsledige økte med 1,3 milliarder kroner til 2,7 milliarder kroner i 1983.

Gjennom året ble finanspolitikken mer ekspansiv enn opprinnelig plan-

lagt, først og fremst fordi prisstigningen og inntektsveksten ble vesentlig lavere enn forventet. I budsjettet ble det lagt til grunn en forutsetning om prisvekst fra 1982 til 1983 på 10-11 prosent. Den lavere inntektsveksten førte til at skatteinntektene fra personbeskatningen automatisk ble lavere. De direkte skattene for personer økte med 6,7 prosent fra 1982 til 1983. Utgiftssiden ble imidlertid ikke redusert tilsvarende, idet mange utgiftsposter ikke er pris- eller inntektsavhengige. Dessuten ble det i løpet av året bevilget omlag 700 millioner kroner til ekstra sysselsettingstiltak, og enkelte statlige investeringsarbeider ble framskyndet.

Det kredittpolitiske opplegget tok sikte på en vekst i innenlandsk kreditttilførsel til kommuner og private utenom oljevirkksomheten på vel 2 prosent fra året før. I salderingsproposisjonen høsten 1983 ble den innenlandske kreditttilførselen for 1983 anslått til 40,7 milliarder kroner, det vil si en økning på nærmere 5 1/2 prosent fra 1982.

Det har de siste årene vært en utvikling mot en liberalisering av rente- og kredittpolitikken. Denne utviklingen synes ikke å være videreført i 1983; på tross av et relativt rommelig opplegg for kredittpolitikken var det en utstrakt bruk av direkte reguleringer. Reguleringene har også omfattet tidligere uregulerte områder.

For forretnings- og sparebankene ble det forutsatt en betydelig vekst i kreditttilførselen. Det ble likevel tidlig i 1983 klart at de veiledende utlånsrammer for bankene kunne bli betydelig overskredet. For å holde utlånsveksten innenfor de utvidete rammene som ble fastsatt i revidert nasjonalbudsjett, ble derfor først sparebankenes og deretter forretningsbankenes utlån regulert med hjemmel i kredittlovens § 8. Etter dette skjedde det en klar demping av utlånsveksten. Ifølge foreløpige tall ble utlånsveksten 13,7 milliarder kroner i 1983. Dette er 300 millioner kroner mindre enn de fastlagte rammene. Tall for de tre første kvartalene tyder på at andelen av utlånsøkningen som gikk til næringslivet var noe større enn året før.

De private finansieringsselskapene har i flere år hatt en kraftig utlånsvekst. Særlig har veksten i factoring og leasing vært sterk. På bakgrunn av utviklingen i 1. kvartal 1983 ble også disse utlånsformene i juni underlagt direkte regulering. Dette er første gang leasing har vært direkte regulert.

For livsforsikringsselskapene ser det ut til at utlånsveksten ble sterkere i 1983 enn opprinnelig forutsatt. Utlånsveksten fra disse institusjonene styres indirekte ved bruk av plasseringsplikt i obligasjoner.

Statsbankene har i flere år hatt en avtagende andel av kreditttilførselen. For 1983 er tilførselen anslått til knapt 7,7 milliarder eller 5,2 prosent høyere enn året før. Innvilgningsrammen for 1983 var 13,8 milliarder, en økning på 12,8 prosent fra 1982.

Lån der publikum står som både låntaker og långiver, såkalte markeds-lån, faller utenom kredittbudsjettet. På bakgrunn av sterk vekst i markeds-långivningen ble finansinstitusjonenes garantier for lån på dette markedet underlagt regulering i 1983. Det er imidlertid uklart i hvilken grad reguleringen av garantiene faktisk førte til en reduksjon av kredittgivningen.

Det nominelle rentenivået gikk noe ned i løpet av 1983. Realrenten økte likevel for de fleste låneformer. Rentenivået på utlån fra private banker styres ved renteerklæringer fra Finansdepartementet. Ved renteerklæringen av 3. juni ble det gjennomsnittlige rentenivået justert ned med om lag 1 prosent for kortsiktige utlån og 0,5 prosent for mellomlangsigtede og langsigtede utlån. Det ble gjort klart at hensikten var å redusere rentenivået på utlån til næringslivet. Omtrent samtidig ble Norges Banks diskonto redusert fra 9 til 8 prosent. Også på obligasjonsmarkedet var det et visst fall i rentenivået. I pengek-markedet lå renten på om lag 13 prosent siste halvår, som var betydelig lavere enn ett år tidligere.

PRODUKSJON OG ETTERSPORSSEL

Bruttonasjonalproduktet passerte 400 milliarder kroner i 1983. Regnet i

volum var veksten fra 1982 til 1983 3,3 prosent; dette var klart sterkere enn i de to foregående årene, da volumveksten var 0,9 prosent, men fortsatt lavere enn den jevne veksten i 1970-årene på rundt 5 prosent pr. år. Vekstanslaget for 1982 er betydelig oppjustert i forhold til tidligere publiserte anslag.

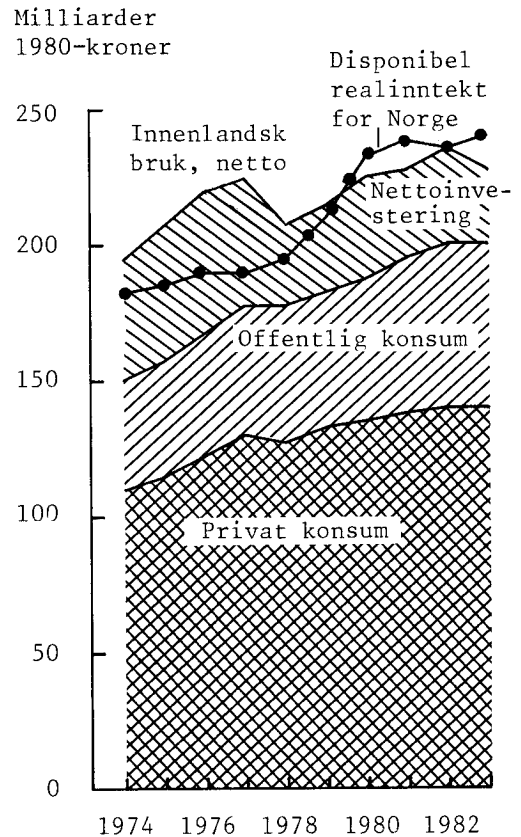
Bruttonasjonalproduktet etter næring.
Prosentvis vekst fra året før.

	1982	1983
Primærnæringer	3,7	0,8
Oljevirksomhet	1,8	15,0
Industri	-0,8	-1,2
- skjermet	-0,3	-1,6
- utekonkurrerende	0,8	9,0
- hjemmekonkurrerende	-1,5	-4,5
Andre vareprod. næringer	-1,1	3,1
Tjenesteytende næringer	0,8	1,5
Bruttonasjonalprodukt	0,9	3,3
- utenom oljevirksomhet	0,7	1,2
- utenom oljevirksomhet og sjøfart	1,0	1,7

I oljevirksomhet økte produksjonen klart sterkere enn i de andre næringene sett under ett. Økningen skyldtes hovedsakelig at produksjonskapasiteten på Statfjord-feltet ble betydelig utvidet. Den samlede produksjon av råolje og naturgass var i 1983 i overkant av 55 millioner tonn oljeekvivalenter (toe), mot i underkant av 50 millioner toe i 1982. Oljevirksomhetens relative andel av bruttonasjonalproduktet steg fra vel 17 prosent i både 1981 og 1982 til om lag 18,5 prosent i 1983. Til sammenlikning var industriens andel 13,7 prosent.

De viktigste vekstnæringene utenom oljevirksomhet var deler av eksportindustrien, fiskeoppdrett, elektrisitetsforsyning og enkelte tjenesteytende næringer. I industrien sett under ett ble bruttoproduktet på ny redusert i 1983 og noe mer enn i de to foregående år. Mens bruttoproduktet gikk ned i skjermet og hjemmekonkurrerende industri, økte det kraftig i utekonkurrerende industri, der nivået var høyere enn den forrige produksjonstoppen fra 1979. Nedgangen i brutto-

DISPONIBEL REALINNTÉKT FOR NORGE OG INNENLANDSK BRUK AV VARER OG TJENESTER

Bruttonasjonalproduktet fratrukket kapitalslit gir et samlet uttrykk for den nettoinntekt som skapes i Norge i løpet av et år. Trekker en videre fra netto renter, aksjeutbytte og stønader til utlandet, får en et uttrykk for den inntekt som står til disposisjon for Norge. For å få et uttrykk for utviklingen i disponibel realinntekt over tid må en korrigere for prisstigningen. I figuren er utviklingen i disponibel realinntekt for Norge i perioden 1974-1983 sammenstilt med utviklingen i de enkelte innenlandske anvendelseskomponenter, privat konsum, offentlig konsum og nettoinvesteringer. Figuren gir en illustrasjon både av utviklingen i sammensetningen av innenlandsk bruk og av utviklingen i vår disponible realinntekt. Differansen tilsvarer balansen på driftsregnskapet overfor utlandet.

produktet i hjemmekonkurrerende industri var betydelig større enn i 1981 og 1982; dette skyldtes i første rekke en produksjonsnedgang i skipsbyggingsindustrien på over 15 prosent.

I jordbruk økte bruttoproduktet med 1 prosent. Bruttoproductet i skogbruk ble redusert med over 5 prosent. Dette er andre år på rad med sterk nedgang. I fiske og fangst økte bruttoproduktet med 4 prosent, i fiskeoppdrett alene med over 50 prosent. På grunn av gode nedbørsforhold økte bruttoproduktet i kraft- og vannforsyning med hele 11 prosent.

For tjenesteytende næringer under ett ble produksjonsveksten i 1983 noe sterkere enn året før. Veksten var særlig sterk for lufttransport og telekommunikasjoner, men også i bank- og finansieringsvirksomhet og forretningsmessig tjenesteyting økte bruttoproduktet betydelig. På den annen side var det fortsatt sterk nedgang i utenriks sjøfart, nærmere 10 prosent. Veksten i bruttoproduktet i offentlig forvaltning ble i 1983 klart lavere enn i de to foregående år.

Fordelingen av bruttonasjonalproduktet etter anvendelse endret seg forholdsvis lite fra 1982 til 1983. Privat konsum utgjorde i 1983 i overkant av 48 prosent av bruttonasjonalproduktet. Dette var en noe høyere andel enn i både 1980 og 1981, men vesentlig lavere enn i 1970-årene, da konsumandelen var over 50 prosent. For offentlig konsum var andelen i 1983 på 19,5 prosent, som er noe høyere enn i de tre foregående årene. Investeringenes andel av bruttonasjonalproduktet sank i 1983 til under 25 prosent, som med unntak av 1969 var den laveste investeringsandelen i etterkrigstiden.

Eksportens andel av bruttonasjonalproduktet økte svakt i 1983, etter et betydelig fall året før. Samtidig gikk importen ned. Dette førte til at eksportoverskuddet målt som andel av bruttonasjonalproduktet i 1983 kom opp mot 8 prosent, om lag som i 1981. I 1970-årene sett under ett var det et eksportunderskudd på vel 3 prosent, regnet som andel av bruttonasjonalproduktet.

Det private konsumet målt i faste priser økte i 1983 med 1,5 prosent. Dette var en noe høyere vekst enn i de to foregående årene. I hele denne

Tilgang og bruk av varer og tjenester. Prosentvis vekst fra året før.

	1982	1983
Import	4,2	-0,8
Bruttonasjonalprodukt	0,9	3,3
Privat konsum	1,4	1,5
Offentlig konsum	3,7	3,7
Bruttoinvestering	4,1	-7,9
- fast kapital	-10,2	0,8
Eksport	0,2	7,6

perioden falt en betydelig del av veksten på nordmenns konsum i utlandet. Som en følge av dette, samt en nedgang i utlendingers konsum i Norge, økte det private konsumet i alt med 1 prosent mer enn det som ble registrert innenlands.

Privat konsum etter hovedgrupper. Prosentvis vekst fra året før.

	1982	1983
Varer	0,1	-0,5
Varige konsumvarer	2,4	-2,3
Andre konsumvarer	-0,4	-0,1
Tjenester	1,3	4,0
Boliger	4,2	3,4
Andre tjenester	-0,4	4,3
Konsum i utlandet, netto	28,4	16,2

Den markerte veksten i tjenestekonsumet var et vesentlig trekk ved utviklingen det siste året. Varekonsumet viste derimot en svak volumnedgang. Varige konsumvarer ble redusert med over 2 prosent, mens andre konsumvarer viste bare en ubetydelig nedgang. Innen hovedgruppene var det nedgang i konsumet av klær og skotøy samt møbler og husholdningsartikler, mens helsepleie viste en betydelig vekst.

Det offentlige konsumet steg med 3,7 prosent både i 1982 og 1983. Dette var en betydelig lavere veksttakt enn i 1981. Volumveksten for det kommunale konsumet var noe sterkere enn for det statlige konsumet. Militært konsum viste en klart sterkere veksttakt enn det sivile statlige konsumet.

De totale bruttoinvesteringene i

PRODUKTIVITETSVEKSTEN						
	Gjennomsnittlig prosentvis vekst i perioden		Prosentvis vekst fra året før			
	1963-74	1975-79	1980	1981	1982	1983
<u>Arbeidsproduktivitet</u>						
Industri	3,9	0,3	-1,3	0,3	1,8	3,3
- utekonurrerende ...	8,8	1,8	-9,3	4,7	7,6	10,2
- hjemmekonurrerende.	3,6	0,3	2,1	0,4	1,3	1,1
- skjermet	1,2	-0,5	-3,1	-4,9	-0,3	1,7
Alle næringer	3,5	3,6	2,3	0,4	1,4	3,4
<u>Primærfaktorproduktivitet</u>						
Industri	3,0	-1,1	-2,3	-1,1	0,7	2,0
- utekonurrerende ...	7,0	-0,7	-10,6	3,3	4,7	9,8
- hjemmekonurrerende.	2,8	-1,0	1,1	-0,7	0,3	-0,3
- skjermet	0,4	-1,5	-4,1	-6,4	-1,2	0,1
<p>Fra 1982 til 1983 steg bruttonasjonalproduktet regnet pr. utført årsverk med 3,4 prosent. Dette var på nivå med den gjennomsnittlige veksten gjennom de siste tyve årene. Veksten det siste året skyldtes i særlig grad sterk vekst i bruttoproduktet pr. årsverk - arbeidsproduktiviteten - i kapitalintensive sektorer, som oljevirksomheten (6,5 prosent) og kraft- og vannforsyning (10,9 prosent). For industrien viste arbeidsproduktiviteten en oppgang på 3,3 prosent, mens den gjennomsnittlige årlige vekst-raten for årene 1963-1982 var på 2,5 prosent. Produktivitetsveksten i industrien avtok betydelig etter konjunkturtoppen i 1974. I de siste fire årene - dvs. siden den siste konjunkturtoppen i 1979 - har arbeidsproduktiviteten i industrien vokst sterkere enn gjennomsnittet for perioden 1974-1979.</p>			<p>Mens en ved beregningen av arbeidsproduktiviteten bare ser veksten i bruttoproduktet i forhold til endringene i sysselsettingen, tar en ved beregning av primærfaktorproduktiviteten også hensyn til endringene i den andre primære innsatsfaktoren, realkapital. Veksten i primærfaktorproduktiviteten tilsvarer veksten i bruttoproduktet fratrukket beregnede bidrag fra innsatsfaktorene sysselsetting og realkapital. Veksten i primærfaktorproduktiviteten har vært lavere enn veksten i arbeidsproduktiviteten gjennom de siste tyve årene. Dette gjenspeiler at bruttoprodukt pr. kapitalenhet (kapitalproduktiviteten) har utviklet seg svakere enn arbeidsproduktiviteten, og gjennomgående vist nedgang. For industri i alt steg primærfaktorproduktiviteten med 2,0 prosent fra 1982 til 1983.</p>			

fast realkapital økte i 1983 med 0,8 prosent målt i fast priser. Mens bruttoinvesteringene steg med bortimot 1 prosent i næringsvirksomhet, ble de redusert med 0,4 prosent i offentlig forvaltning under ett. Det var investeringene i kommuneforvaltningen som avtok, - stats- og trygdeforvaltningen

hadde vekst i investeringene fra 1982 til 1983.

For næringer utenom oljevirksomhet gikk realinvesteringene ned med 6,6 prosent. Investeringssvikten gjorde seg først og fremst gjeldende i sjøfart og i industrien. Sterkest vekst viste investeringene i oljevirksomhet,

BEREGNEDE BIDRAG TIL ENDRINGER I PRODUKSJON, IMPORT OG SYSSELSETTING I 1983

Bidrag fra	Beregnet virkning på		
	Bto.na- sjonal- produkt	Import	Syssel- setting
	Prosentenheter		Årsverk
<u>Leveranser til/fra sjøfart og oljevirksomhet</u>			
- Oljevirksomhet	2,9	1,6	12 300
- Sjøfart	-0,7	-3,2	-9 400
<u>Innenlandsk sluttanvendelse ekskl. olje og sjøfart</u>			
- Private investeringer ekskl. olje og sjøfart ...	-0,3	-0,5	-6 100
- Privat konsum	0,5	0,7	5 400
- Statlig kjøp av varer og tjenester	0,3	0,5	5 000
- Kommunalt kjøp av varer og tjenester	0,4	0,1	8 000
<u>Eksport ekskl. olje og sjøfart</u>			
- Eksport av tjenester ekskl. sjøfart og rørtrans- port	-0,1	-0,0	-900
- Eksport av varer ekskl. olje	0,7	1,5	11 700
<u>Andre faktorer</u>			
- Lagerinvestering ekskl. skip og plattformer under arbeid	-0,4	-3,0	-9 500
- Endring i importandeler	-0,3	0,5	-7 900
- Produktivitet mv.	0,4	0,4	-10 200
Beregnete bidrag i alt	3,4	-1,4	-1 600
Faktisk endring	3,4	-1,0	-1 000

1) Nasjonalregnskapets anslag er avrundet til nærmeste hele 1 000, de beregnede bidragene til nærmeste 100.

Ovenfor har en forsøkt å beregne hvilke bidrag enkelte etterspørsels- og tilbuds-komponenter isolert sett ga til veksten i *produksjon, import og sysselsetting* i 1983. En slik oppdeling i komponenter kan gjøres på mange måter, i dette tilfellet har en nyttet en oppdeling som følger av den makroøkonomiske modellen MODIS IV. Dekomponeringen viser først og fremst virkninger som følger av definisjons-sammenhenger og av kryssleveranser mellom de ulike næringer.

I virkeligheten vil de enkelte komponentene kunne virke inn på økonomien på en langt mer komplisert måte enn det modellen fanger opp. Dessuten vil de enkelte komponentene kunne virke inn på hverandre. Beregningene gir derfor ikke uten videre uttrykk for årsak-virkning sammenhenger. Formålet er først og fremst å anslå de enkelte komponentenes relative betydning for endringen i produksjon, import og sysselsetting.

Leveranser til/fra sjøfart og oljevirksomhet påvirker den økonomiske utvikling direkte gjennom produksjonsutviklingen i næringen og indirekte gjennom vareinnsatsetterspørsel og investeringsetterspørsel. Bidrag fra *innenlandske sluttanvendelser og eksport ekskl. olje og sjøfart* omfatter virkningen på totalproduksjon, import og sysselsetting av en endring i privat konsum og investeringer, i offentlig kjøp av varer og tjenester og i eksport.

Beregningen av virkningene av de faktorer som er nevnt ovenfor er gjort under forutsetning av uendrede lagerinvesteringer, importandeler og arbeidskraftsproduktivitet. Endringer i disse faktorer er tatt med i gruppen *andre faktorer*. En økning i lagerinvesteringer virker positivt på aktivitetsnivået mens en økning i importandelen øker importen, men senker produksjon og sysselsetting. Bedringer i arbeidskraftsproduktiviteten trekker isolert sett sysselsettingen nedover.

Bruttoinvestering i fast kapital etter næring. Prosentvis vekst fra året før.

	1982	1983
Oljevirkosomhet	-35,1	51,3
Industri	-21,1	-18,4
Boliger	6,8	-7,8
Andre næringer	-4,7	-3,9
I alt	-10,2	0,8
- utenom oljevirkosomhet	-4,9	-6,6
Fordelt på:		
-Næringsvirkosomhet	-10,6	0,9
-Offentlig forvaltning	-7,5	-0,4

fiske og fangst, elektrisitetsforsyning, lufttransport og kreditt- og finansieringsvirkosomhet. Boliginvesteringene regnet i volum gikk derimot ned med nær 8 prosent i 1983.

Bruttoinvesteringene i oljevirkosomhet, dvs. utvinning, rørtransport og boring, økte med i overkant av 50 prosent fra 1982 til 1983. Den kraftige veksten skyldtes i hovedsak utbyggingen av Statpipe-rørledningen. I oljeutvinning var realinvesteringene i volum omtrent uendret fra 1982 til 1983, mens investeringene i oljeboring gikk betydelig ned.

Lagrene av oljeplattformer under arbeid økte i 1983 med 2 milliarder kroner i verdi. Imidlertid avtok lagerbeholdningen av øvrige varer med et noe større beløp slik at lagerbeholdningen i alt viste en svak nedgang.

Eksporten økte fra 1982 til 1983 med 7,6 prosent målt i volum. Dette er den sterkeste eksportveksten siden 1978. Eksporten av råolje og naturgass viste en volumøkning på 17 prosent.

Eksport av varer og tjenester. Prosentvis vekst fra året før.

	1982	1983
Varer	1,6	13,8
Råolje og naturgass	-0,3	17,0
Andre varer	2,9	11,5
- utenom skip og oljeplattformer	-2,2	13,8
Tjenester	-2,7	-5,9
Bruttofrakter, skipsfart	-7,2	-9,4
Andre tjenester	5,3	-0,4

Vareeksporten utenom skip, oljeplattformer, råolje og naturgass økte med 11,3 prosent, den høyeste årlige vekstraten på over ti år. Den samlede tjenesteeksporten regnet i volum gikk ned med bortimot 6 prosent fra 1982 til 1983. Også korrigerert for bruttofrakter i skipsfart viste tjenesteeksporten nedgang.

Importen av varer og tjenester regnet i volum gikk ned med 0,8 prosent i 1983. Vareimporten sank med 4,2 prosent; holdes importen av skip og oljeplattformer utenfor, var volumnedgangen noe svakere. Tjenesteimporten viste en volumoppgang på nesten 8 prosent.

Import av varer og tjenester. Prosentvis vekst fra året før.

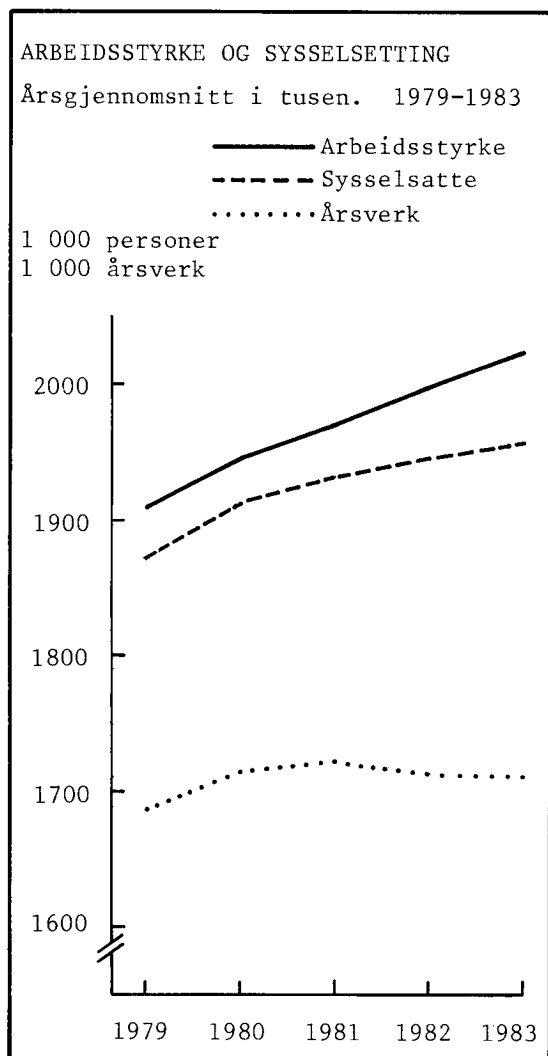
	1982	1983
Varer	5,6	-4,2
- utenom skip og oljeplattformer	3,3	-2,7
Tjenester	0,8	7,9

ARBEIDSMARKEDET

Målt i antall årsverk var det ingen vekst i den samlede sysselsettingen fra 1982 til 1983. Det skjedde imidlertid store endringer i sysselsettingens sammensetning etter næring. Mens tallet på utførte årsverk gikk tilbake i primærnæringene og særlig i industrien, var det en tilsvarende vekst i de tjenesteytende næringene.

På grunn av en bedret situasjon for flere av våre eksportnæringer holdt sysselsettingen i utekonkurrerende industri seg godt oppe i 1983. I hjemmekonkurrerende industri, og spesielt innenfor skipsbyggingsindustri, annen verkstedindustri og tekstil- og bekledningsindustri, gikk sysselsettingen betydelig ned. Sysselsettingen avtok også innenfor jordbruk og skjermet industri.

Det var i første rekke innenfor kommuneforvaltningen at sysselsettingen viste klar vekst i 1983, noe som hadde nær sammenheng med en sterk opptrapping av arbeidsmarkedstiltakene. Den relativt største veksten fant likevel sted i forretningsmessig

Sysselsetting. 1.000 utførte årsverk.

	1983	Endring fra 1982
Primærnæringer	127	-3
Oljevirkksomhet	12	0
Industri	343	-15
- utekoncurrerende	50	-1
- hjemmekoncurrerende ..	202	-11
- skjermet	91	-3
Andre vareprod. næringer	163	0
Tjenesteytende næringer	1 067	17
Sysselsetting i alt	1 712	-1
- i næringsvirksomhet ..	1 310	-10
- i stats- og trygdeforvaltningen	140	0
- i kommuneforvaltningen	262	9

tjenesteyting. Innenfor statsforvaltningen og de øvrige tjenesteytende næringer var sysselsettingen i 1983 om lag den samme som i 1982.

Fra 1982 til 1983 økte tallet på sysselsatte personer med 11.000, eller 0,6 prosent. Dette er den laveste veksten i antall sysselsatte personer på flere år. Samtidig vokste arbeidsstyrken med 26.000 personer, eller 1,3 prosent. Denne økningen er på linje med de siste års utvikling og er et resultat av store ungdomskull og økt yrkesdeltaking blant kvinner.

Endring i arbeidsstyrken i tre-årsperiodene 1977-1980 og 1980-1983 målt i tusen personer.

	1977-80	1980-83
Sysselsatte personer .	89	44
-i skjermede næringer.	117	72
-i konkurranseutsatte næringer	-29	-28
Arbeidssøkere	6	34
Arbeidsstyrken i alt..	95	78

K i l d e : Arbeidskraftundersøkelsen

På grunn av økt omfang av deltidsarbeid har sysselsettingen målt i antall sysselsatte personer økt mer enn antall årsverk de siste årene. Denne tendensen har særlig gjort seg gjeldende etter 1980. Mens tallet på utførte årsverk i 1983 lå om lag på samme nivå som i 1980, vokste ifølge Statistisk Sentralbyrås arbeidskraftundersøkelse tallet på sysselsatte personer med 44.000 i denne perioden. Det økte omfanget av deltidsarbeid har i første rekke funnet sted innenfor de tjenesteytende næringene og har bidratt betydelig til veksten i sysselsettingen i disse næringene.

Tross dette har sysselsettingsveksten i de skjermede næringene vært langt svakere de siste årene enn det som var vanlig på slutten av 1970-tallet. I perioden 1980-1983 var økningen i antall sysselsatte personer i disse næringene bare 60 prosent av økningen i perioden 1977-1980. Nedgangen i sysselsettingen i de konkurranseutsatte næringene i perioden

1980-83 var om lag som i foregående tre-års-periode. Størsteparten av denne nedgangen inntraff imidlertid fra 1982 til 1983.

Kombinasjonen av sterk sysselsettingsnedgang i de konkurranseutsatte næringene og betydelig svakere vekst i de skjermede næringene har ført til en sterk stigning i arbeidsledigheten. I gjennomsnitt for 1983 ble det ved arbeidskontorene registrert vel 63.500 helt arbeidsledige. Det er en økning på over 22.000 sammenlignet med 1982, og hele 41.000 flere enn i 1980.

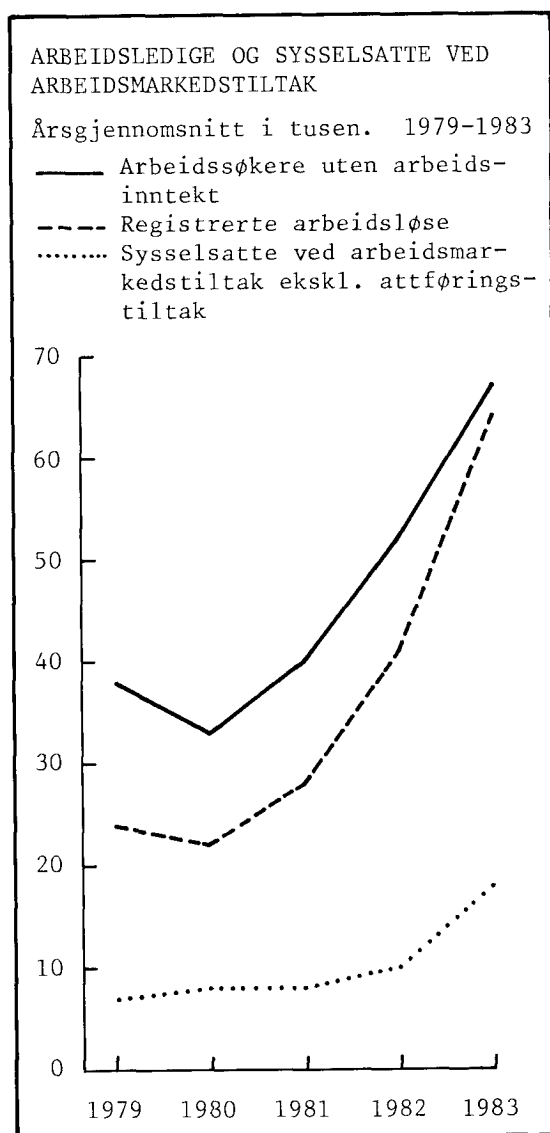
Ifølge arbeidskraftundersøkelsene var det gjennomsnittlig 67.000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt i 1983. Dette utgjorde vel 3,3 prosent av arbeidsstyrken og var en økning på om lag 15.000 sammenlignet med 1982.

Mens tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt de siste årene har ligget vel 10.000 over den registrerte ledigheten, ble denne differansen kraftig redusert i 1983. Dette har trolig sammenheng med at flere arbeidssøkere enn før meldte seg ved arbeidskontorene for å komme med på myndighetenes arbeidsmarkedstiltak. Dessuten bidro nye elevplasser i den videregående skolen til å redusere problemene for ungdom, som vanligvis har hatt en lavere meldetilbøyelighet enn andre grupper; opptrappingen av elevplassene i løpet av 1983 var langt høyere enn tilveksten i ungdomskullene.

Det fant også sted en sterk opptrapping av arbeidsmarkedstiltak i 1983. Utenom attføringstiltakene var det i gjennomsnitt sysselsatt 18.400 personer ved slike tiltak, en økning på 8.700 sammenlignet med 1982. Spesielt hadde opprettingen av ekstraordinære arbeidsplasser i offentlig virksomhet stor betydning.

Tradisjonelt er det Nord-Norge som har hatt den største arbeidsledigheten sett i forhold til arbeidsstyrken. I 1983 var det imidlertid tendenser til mer geografisk utjevning ved at ledigheten økte mest i kystfylkene i Sør-Norge. Dette hadde i stor grad sammenheng med den kraftige sysselsettingsnedgangen i skipsverftene, annen verkstedindustri og tekstil- og bekledningsindustrien som er konsentrert til disse fylkene.

Sysselsettingsutviklingen var svært

ulik for menn og kvinner, fordi sysselsettingsnedgangen i første rekke rammet næringer hvor andelen av menn er forholdsvis høy, mens veksten kom i de tjenesteytende næringene, hvor kvinneandelen er høy.

Etter å ha vist sterk stigning fra 1981 til 1982 holdt ledigheten i aldersgruppen 16-19 år seg noenlunde uendret fra 1982 til 1983. Ungdomsledigheten var likevel høy; ifølge arbeidskraftundersøkelsene var over 12 prosent av arbeidsstyrken i aldersgruppen 16-19 år arbeidssøkere uten arbeidsinntekt. Når ledigheten ikke økte blant ungdom, kan det i stor grad tilskrives økningen i antall skole-

Endring i arbeidsstyrken, sysselsatte og arbeidssøkere fra 1982 til 1983 etter kjønn. Årsgjennomsnitt i tusen

	Totalt	Menn	Kvinner
Sysselsatte	11	-6	17
Arbeidssøkere.....	15	7	8
Arbeidsstyrken i alt	26	1	25

K i l d e: Arbeidskraftundersøkelsen.

elever samt opptrappingen av arbeidsmarkedstiltakene. Den relativt største økningen i ledigheten fant sted i aldersgruppen 20-24 år. Ledighetsprosenten for denne gruppen kom i 1983 opp i vel 8. Regnet som årsgjennomsnitt var det i 1983 vel 31.000 arbeidssøkere uten arbeidsinntekt i aldersgruppen 16-24 år.

Den gjennomsnittlige varighet av arbeidsledigheten økte sterkt i 1983. Ifølge en undersøkelse foretatt av Arbeidsdirektoratet var den ved utgangen av september nær 17 uker, en økning på om lag 4 uker i forhold til ett år tidligere.

Tallet på registrerte ledige fordelt etter yrke viste en betydelig økning for alle yrkesgrupper i 1983. Målt i antall personer var økningen størst blant industriarbeidere og utgjorde om lag 36 prosent av den totale økningen fra 1982 til 1983. Til tross for at sysselsettingen i de tjenesteytende næringer økte fra 1982 til 1983, var det en sterk økning i ledigheten blant personer tidligere sysselsatt i serviceyrker. Mange av disse er trolig personer med forholdsvis lav utdanning, og tilhører således den gruppen som er blitt utsatt for den sterkeste økningen i ledighetens varighet.

Bortsett fra en viss mangel på helsepersonell og personer med høyere teknisk og økonomisk utdanning, var tallene på ledige plasser i 1983 innenfor de fleste yrkesgrupper svært lave. Det er derfor lite som tyder på at økningen i ledigheten i 1983 i særlig grad skyldtes økt yrkesmessig mistilpasning på arbeidsmarkedet.

PRISER OG LØNNINGER

Prisstigningen på varer og tjenester levert til privat konsum har avtatt betydelig de to siste årene. Mens konsumprisindeksen steg med 11,3 prosent fra 1981 til 1982, var stigningen 8,4 prosent fra 1982 til 1983. Stigningen gjennom året var enda svakere, fra desember 1982 til desember 1983 steg prisene med bare 7,1 prosent.

Et samlet uttrykk for prisstigningen i Norge har en i nasjonalregnskapets prisindeks for varer og tjenester levert til innenlandsk sluttanvendelse. Denne steg med 8,7 prosent fra 1982 til 1983. Prisene utviklet seg forholdsvis likt for de ulike komponenter. Nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum gikk opp med 8,3 prosent, mens prisindeksene for offentlig konsum og bruttoinvesteringer i fast realkapital steg med henholdsvis 7,5 og 7,3 prosent. Prisindeksen for bruttoinvesteringer ialt (som også omfatter lagerinvesteringer) steg med 10,2 prosent.

Handelsstatistikkens prisindeks for importvarer utenom skip og oljeplattform m.v., gikk opp med 4,5 prosent fra 1982 til 1983, omtrent som økningen fra 1981 til 1982. Også prisindeksen for eksportvarer utenom skip, oljeplattformer m.v., råolje og naturgass økte med 4,5 prosent fra 1982 til 1983. Året før var stigningen 2,8 prosent. Den sterkere veksten i prisene på tradisjonelle eksportvarer i 1983 sammenliknet med 1982 skyldtes blant annet tiltakende prisstigningstakt på endel råvarer og halvfabrikata som en følge av konjunkturoppgangen i utlandet. For råolje og naturgass var det en svak prisøkning i 1983, regnet i norske kroner. Regnet i amerikanske dollar var det en ikke ubetydelig prisnedgang slik at prisoppgangen i norske kroner i hovedsak reflekterte kursutviklingen på dollar.

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapsberegninger steg prisindeksen for eksport av tjenester med 8,3 prosent fra 1982 til 1983. Den relativt store økningen skrev seg fra en bedring i skipsfartens fraktrater.

Konsumprisindeksens delindekser viser at blant de ulike konsumgrupper hadde drikkevarer og tobakk den sterkeste prisstigningen med 10,1 prosent. Gruppene bolig, lys og brensel og

BEREGNEDE BIDRAG TIL KONSUMPRISSTIGNINGEN I ÅRENE 1981-83

Bidrag fra	1981	1982	1983
Offentlig regulerte priser	3,7	4,0	2,9
Priser på importerte varer	1,8	1,4	1,7
Priser på norskproduserte varer som konkurrerer med import	1,2	0,7	0,5
Lønninger	2,6	2,7	1,8
Produktivitet	-0,3	-0,1	-0,2
Driftsresultat	2,8	2,0	1,1
Økte avgifter	0,8	0,4	0,5
Reduserte subsidier	1,0	0,2	0,1
Konsumprisindeksen i alt	13,6	11,3	8,4

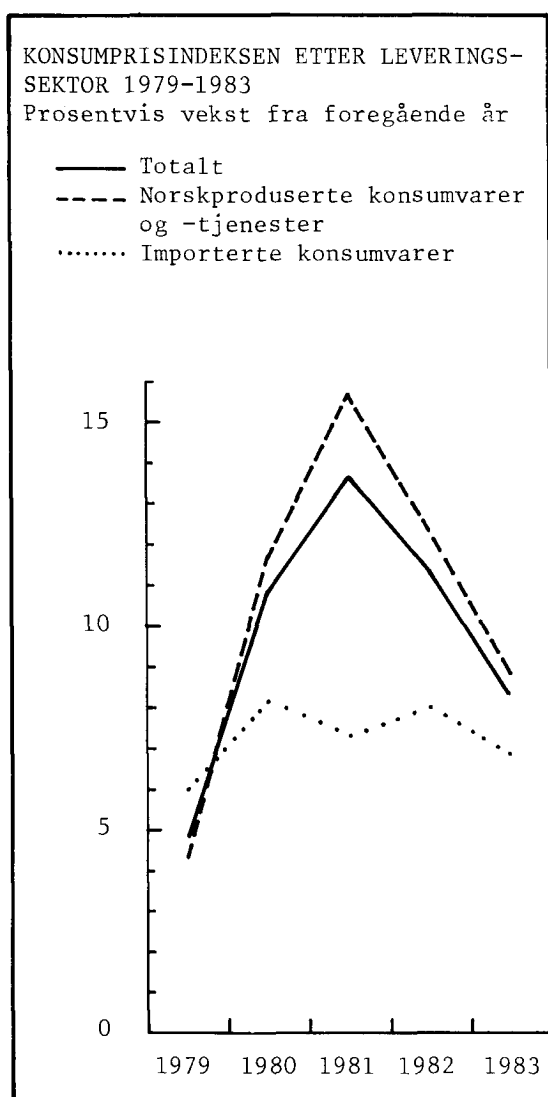
Bidraget fra driftsresultatet er beregnet residualt og er derfor mer usikkert enn de andre anslagene. Beregningene for 1981 og 1982 er med unntak av en mindre justering for 1981 utført av Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene, se NOU 1982:11 og Rapport nr. 2, 1983.

Beregningene ovenfor er utført ved hjelp av prismodellen i den makroøkonomiske modellen MODIS IV. I denne modellen er varene som inngår i konsumprisindeksen delt i fire hovedgrupper:

- Varer hvor prisene i høy grad reguleres av det offentlige, blant annet jordbruksvarer, kollektivtransport, elektrisitet og husleie.
- Varer som importeres og som derfor får sine priser bestemt internasjonalt.
- Norskproduserte varer med sterk pris konkurranse fra utenlandske produsenter.
- Varer som i stor grad skjermet fra internasjonal pris konkurranse og som lar økte kostnader ved produksjon slå ut i høyere priser.

Utviklingen i offentlig regulerte priser, priser på importerte varer og priser på norskproduserte varer som konkurrerer med import påvirker utviklingen i konsumprisindeksen på to måter: Dels ved at varene anvendes direkte til konsum, og dels ved at de inngår som vareinnsats i produksjonen av skjermede produkter hvor de representerer et kostnadselement som slår ut i prisene.

Utviklingen i lønninger og driftsresultat påvirker også prisutviklingen på de skjermede produkter. Bedringer i produktiviteten bidrar til å dempe prisstigningen.

reiser og transport hadde også sterk stigning i prisene; begge med 9,9 prosent. Lavest prisstigning hadde klær og skotøy med bare 5,3 prosent, men også helsepleie og fritidssysler og utdanning trakk utviklingen i totalindeksen ned, med en stigning på 6,6 prosent.

Det er først og fremst innenlandske forhold som har bidratt til fallende prisstigningstakt. Prisstigningen på importerte konsumvarer har riktignok vært lavere enn på norskproduserte varer de siste årene og har således hvert år bidratt til å trekke den samlede konsumprisstigningen nedover. Men stigningstakten i importprisene har i gjennomsnitt endret seg

forholdsvis lite, samtidig som prisstigningen for norskproduserte varer har avtatt betydelig.

Beregninger tyder på at de viktigste faktorene bak den dempede innenlandske prisstigningen har vært lavere veksttakt i lønninger og driftsresultat enn i tidligere år. Fra 1982 til 1983 skjedde det også en markert reduksjon i bidraget fra offentlig regulerte priser. Mens virkningen på konsumprisstigningen fra importerte varer har endret seg forholdsvis lite, er bidraget fra norskproduserte varer som konkurrerer med import blitt redusert.

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapsberegninger økte lønn pr. utført årsverk med 8,1 prosent fra 1982 til 1983, dvs. noe mindre enn stigningen i konsumprisindeksen. Det samme har vært tilfelle hvert år siden 1977, bortsett fra i 1982. For lønns-mottakere i næringsvirksomhet økte lønn pr. utført årsverk med 8,3 prosent, mens den i stats- og trygdeforvaltningen og kommuneforvaltningen økte med 7,7 prosent.

Årets lønnsoppgjør innenfor LO/NAF-området resulterte i et generelt tillegg på kr 0,40 pr. time, med ytterligere tillegg pr. 1. oktober for lavtlønnsfag. Den samlede rammen for oppgjøret var 7 1/2 prosent lønnsvekst fra 1982 til 1983. Lønnsglidningen - beregnet som forskjellen mellom faktisk lønnsutvikling og tariffbestemte tillegg - ble antatt å ville bidra med 5 prosent til lønnsveksten. Lønnsglidningen ble imidlertid 1 prosent større enn ventet, slik at den gjennomsnittlige lønnsvekst fra 1982 til 1983 kom opp i om lag 8 1/2 prosent; noe høyere for funksjonærer enn for arbeidere. Innenfor stat- og kommunesektoren er det vanligvis liten lønnsglidning, og tariffoppgjørets ramme på 7 1/2 prosent lønnsvekst fra 1982 til 1983 ser derfor ut til å ha holdt. Den registrerte lønnsveksten - både innen privat og offentlig sektor - inkluderer virkninger av forskyvninger mellom grupper av lønns-takere med ulikt lønnsnivå.

INNTEKTER OG INNTEKTSFORDELING

I nasjonalregnskapet beregnes for hver næring en faktorinntekt, som

etter fradrag av lønnskostnader gir driftsresultat som residual. Driftsresultatet gir ikke uttrykk for lønnsomhet i bedriftsøkonomisk forstand, særlig fordi begrepet ikke tar hensyn til direkte skatter og finansielle kostnader. Usikkerheten i beregningene av driftsresultatet er stor. De foreløpige tall for de siste årene viser at det kan være betydelige avvik fra endelige tall.

De foreløpige nasjonalregnskaps-tallene viser at den samlede faktorinntekten økte med nær 10 prosent fra 1982 til 1983, mot knapt 11 prosent året før. Faktorinntekten deflatert med prisindeksen for netto innenlandsk bruk av varer og tjenester (inklusive lagerendringer, eksklusive kapital-slit) steg med knapt 1 prosent fra 1982 til 1983, etter en ubetydelig endring året før.

Totaltallene dekker over betydelige forskjeller mellom de enkelte nærings-grupper. Oljevirksomheten har i flere år stått for en vesentlig del av økningen i samlet faktorinntekt. Faktorinntekten i oljesektoren økte med nesten 20 prosent fra 1982 til 1983. Også kraft- og vannforsyning og forretningsmessig tjenesteyting hadde betydelig vekst i faktorinntekten fra 1982 til 1983, mens inntektsveksten i jordbruk, skogbruk, og varehandel var klart lavere enn gjennomsnittet. Faktorinntekten i industrien økte med vel 6 prosent, og dette var noe høyere enn i de to foregående år.

Samlet driftsresultat økte med vel 13 prosent fra 1982 til 1983, mot nær 9 prosent året før. Utviklingen i driftsresultat påvirkes sterkt av utviklingen i oljevirksomheten, som i 1983 hadde en andel av samlet driftsresultat på vel 49 prosent. Holdes oljevirksomheten utenfor, økte samlet driftsresultat med om lag 10 prosent. Dette var noe høyere enn året før. Utviklingen i driftsresultat varierte betydelig mellom de enkelte næringer. Både skogbruk og bergverksdrift hadde for andre år på rad relativt sterk nedgang i driftsresultatet. Også bygg og anlegg og varehandel hadde nedgang, etter flere år med vekst. Flere tjenesteytende sektorer viste sterk stigning i driftsresultatet i 1983. Spesielt markert var stigningen i samferdselstjenester utenom sjøtransport, noe som i første rekke skyldtes økt

driftsresultat i produksjonen av post- og teletjenester.

Driftsresultat etter næring. Milli-
oner kroner.

	1983	Endring fra 1982
Primærnæringer	12.825	17
Oljevirksomhet	49.320	7.092
Industri	8.571	1.398
- utekonurrerende	1.321	1.543
- hjemmekonkur-		
rerende	4.452	-811
- skjermet	2.798	666
Andre vareprod.		
næringer	8.078	1.432
Tjenesteytende		
næringer	21.615	1.750
Ialt	100.409	11.689

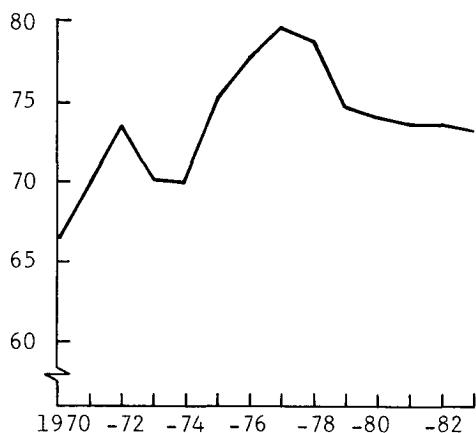
For industrien ialt økte driftsresultatet i 1983 med vel 19 prosent, etter å ha vist nedgang de tre foregående år. En vesentlig del av veksten i 1983 skrev seg fra utekonurrerende industri. Etter et bunnår i 1982 med negativt driftsresultat, hadde utekonurrerende industri et driftsresultat i 1983 på 1,3 milliarder kroner. De foreløpige tallene tyder på at økningen i driftsresultat var sterkest i produksjon av kjemiske råvarer, jern og stål og aluminium. I treforedling ser det derimot ut til å ha vært et relativt sterkt fall i driftsresultatet fra året før.

For hjemmekonurrerende industri i alt var det en nedgang i driftsresultatet på vel 22 prosent i 1983. Dette var første året siden 1978 med reduksjon i driftsresultatet for denne delen av industrien. Nedgangen ser ut til å ha fordelt seg på de aller fleste hjemmekonurrerende industri-sektorer, men var spesielt sterk i produksjon av tekstilvarer, skipsbygging og produksjon av andre transportmidler. For skjermet industri var det også i 1983 en klar økning i driftsresultatet.

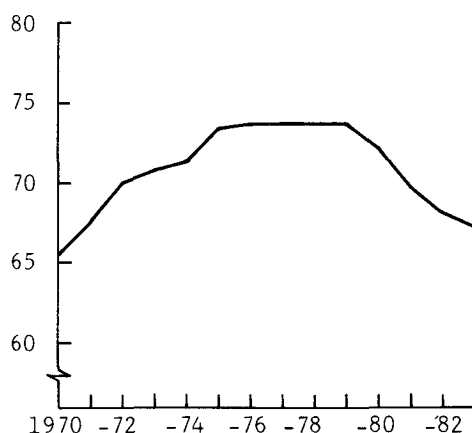
Samlede lønnskostnader steg med vel 8 prosent fra 1982 til 1983 mot vel 11 prosent året før. De foreløpige

LØNSKOSTNADER I PROSENT AV FAKTORINNTTEKT. 1970-1983

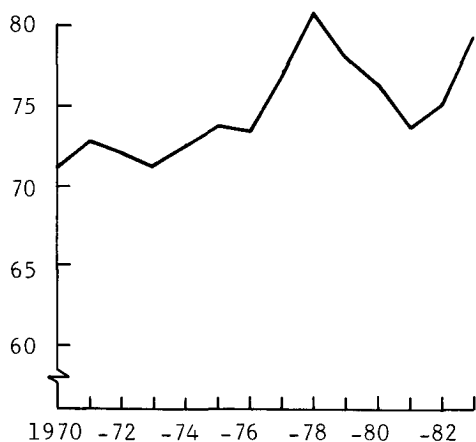
Næringsvirksomhet i alt utenom offentlig forvaltning og oljevirkosomhet:

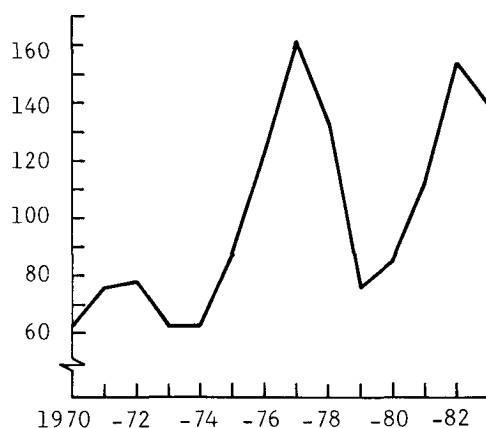
Skjermede næringer utenom offentlig forvaltning:

Hjemmekonkurrerende næringer:

Utekonkurrerende næringer:

Lønnskostnadenes andel av faktorinntekten for alle næringer utenom offentlig forvaltning var om lag 59 prosent i 1983, som er omtrent samme andel som i de tre foregående år. Holdes oljesektoren utenfor, var lønnskostnadenes andel av faktorinntekten for øvrige næringer om lag 74 prosent i 1982 og 73 prosent i 1983. Det var imidlertid store forskjeller i utviklingen i lønnskostnadsandelen i de ulike næringer. I industrien gikk lønnskostnadenes andel av faktorinntekten ned fra 1982 til 1983, samtidig som den økte i varehandel og forretningsmessig tjenesteyting.

Sett over en lengre periode har utviklingen i lønnskostnadsandelen i næringsvirksomhet utenom offentlig forvaltning og oljevirkosomhet vist en markert endring. Fra 1970 til 1977 steg lønnskostnadenes andel av faktorinntekten med nær 2,4 prosent i gjennomsnitt pr. år. En

stadig stigende del av de samlede inntekter ble altså opptjent som lønn. Denne tendensen ble brutt i 1978, og i de siste 6 år har lønnskostnadsandelen vært jevnt fallende. Nivået på lønnskostnadsandelen var klart lavere i 1983 enn det var i slutten av 70-årene. Denne nedgangen skyldtes i hovedsak utviklingen i de skjermede næringene, der nivået på lønnskostnadsandelen i 1983 var omtrent kommet tilbake til nivået i 1971. I de hjemmekonkurrerende næringene har det på tross av betydelige konjunkturelle svingninger vært en svakt stigende tendens i lønnskostnadsandelen over hele perioden. Nedgangen fra 1978 til 1981 skyldtes i første rekke lønnsstopp og en internasjonal konjunkturoppgang. Lønnskostnadsandelen i utekonkurrerende næringer synes stort sett å følge konjunkturutviklingen.

tallene tyder på at denne nedgangen i lønnsvekst fordelte seg noenlunde jevnt på alle sektorer. De sektorer som hadde en lønnsvekst klart over gjennomsnittet, var i første rekke oljevirksomhet og tjenesteytende næringer som bank- og finansieringsvirksomhet og forretningsmessig tjenesteyting.

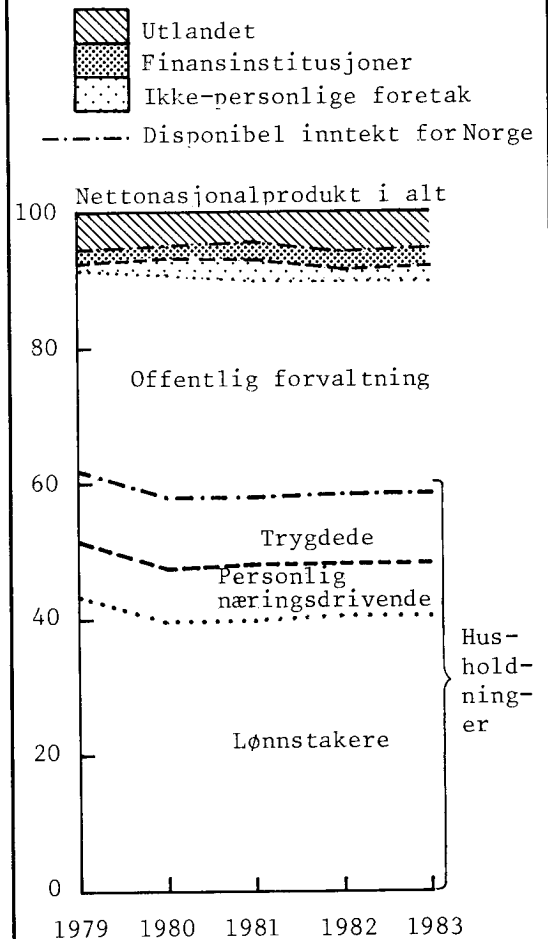
Disponibel inntekt for Norge økte med mer enn 32 milliarder kroner eller 11 prosent fra 1982 til 1983. Deflatert med prisindeksen for netto innenlandsk bruk av varer og tjenester gir dette en økning i disponibel realinntekt på 1,7 prosent mot en nedgang på 0,8 prosent året før. De to foregående år var veksten henholdsvis 2,5 og 10,6 prosent. Den sterke veksten i disponibel realinntekt fra 1979 til 1980 skyldtes i hovedsak den store økningen i inntektene fra utvinning av olje og gass.

Veksten i disponibel inntekt for Norge påvirkes av innenlandsk produktjonsvekst, endringer i bytteforholdet overfor utlandet og endringer i rente- og stønadsbalansen. Veksten i nettonasjonalproduktet bidro isolert sett med 3,5 prosentenheter til veksten i Norges disponible realinntekt fra 1982 til 1983, mens endringene i rente- og stønadsbalansen isolert sett bidro negativt med 0,2 prosentenheter. At Norges disponible realinntekt likevel ikke økte med mer enn 1,7 prosent fra 1982 til 1983, skyldtes endringer i bytteforholdet overfor utlandet.

Sparingen for Norge økte i 1983 med nær 6,6 milliarder kroner. Deflatert med samme prisindeks som for disponibel inntekt var det en realøkning i total sparing på 4,3 prosent mot en nedgang på 11,8 prosent året før. Den sterke veksten i oljeinntektene i 1980 medførte en realvekst i sparingen på hele 65,3 prosent fra 1979 til 1980, og spareraten for Norge steg fra 12,4 prosent i 1979 til 18,6 prosent i 1980. I 1983 var spareraten 16,6 prosent, ubetydelig høyere enn året før.

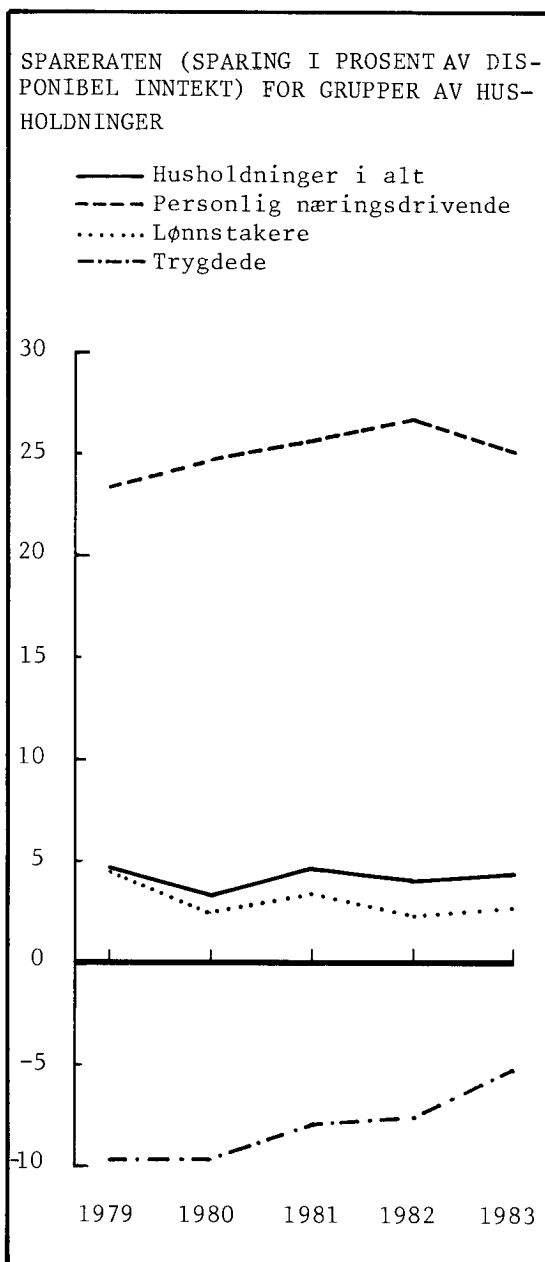
Disponibel inntekt i husholdningene økte med 19,1 milliarder kroner eller 10,5 prosent fra 1982 til 1983. Deflatert med nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum, økte husholdningenes disponible realinntekt med 2 prosent fra 1982 til 1983. Fra

NETTONASJONALPRODUKT OG DISPONIBEL INNTEKT FOR NORGE ETTER INNTEKTSMOTTAKER. PROSENTVIS FORDELING 1979-83

Disponibel inntekt for Norge framkommer ved at utlendingers inntekt av arbeid og kapital i Norge samt netto stønader til utlandet trekkes fra nettonasjonalproduktet.

1980 til 1983 var den gjennomsnittlige årlige veksten i disponibel realinntekt for husholdninger på 1,7 prosent. Veksten i disponibel realinntekt for husholdningene i denne perioden skyldtes i hovedsak sterk vekst i stønadene og skattelettelsen i 1981. Real-lønningene har derimot hovedsakelig gått ned. Et annet viktig trekk var at netto renteutgifter (renteutgifter

minus renteinntekter) økte betydelig, også i reelle termer.

Husholdningssektoren består av lønnstakere, personlig næringsdrivende og trygdede, pensjonister o.a. Husholdningene er fordelt på de tre undergruppene etter hovedinntekstakers viktigste inntektsart. Lønnstakerhusholdningene hadde den svakeste utviklingen i disponibel realinntekt i perioden 1980 til 1983 med en gjennomsnittlig vekst på 1,3 prosent pr. år. Personlig næringsdrivende,

Beregnete bidrag til veksten i disponibel realinntekt for husholdninger. Prosentvis endring fra året før.

	1981	1982	1983
Inntekter	1,0	1,6	2,0
- Lønn	-0,7	-0,1	0,0
- Driftsresultat	0,4	0,6	-0,1
- Renteinntekter	0,4	0,5	0,3
- Stønader	0,7	0,8	1,5
- Andre inntekter	0,2	-0,2	0,3
Utgifter	-1,2	0,7	0,0
- Direkte skatter og trygdepremier	-2,1	-0,3	-0,5
- Renteutgifter	0,8	0,8	0,6
- Andre utgifter	0,1	0,2	-0,1
Disponibel realinntekt	2,2	0,9	2,0

Disponibel realinntekt er disponibel inntekt deflatert med nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum. I tabellen er inntekter og utgifter eksklusive arbeidsgiveravgift til folketrygden m.v.

hvor selvstendige i jordbruk veier tungt, hadde en årlig vekst på 1,8 prosent. I 1983 var det de trygdede som hadde den sterkeste veksten i disponibel realinntekt. Også i de to foregående år var utviklingen relativt gunstig for denne husholdningsgruppen. Det har i perioden 1980-1983 vært en nedgang i antall årsverk utført av selvstendige, mens antall trygdede har økt. Gjennomsnittlig vekst i disponibel realinntekt pr. husholdning kan derfor avvike noe fra totalveksten for hver gruppe.

Disponibel realinntekt for husholdninger fordelt på lønnstakere, personlig næringsdrivende og trygdede. Prosentvis endring fra året før.

	1981	1982	1983
Lønnstakere	1,8	0,3	1,9
Personlig næringsdrivende	3,5	2,6	-0,7
Trygdede, pensjonister o.a.	3,1	1,8	4,5

Sparingen i husholdningene økte med 1,6 milliarder kroner fra 1982 til 1983. Spareraten steg fra 4,0 prosent til 4,4 prosent. Mest markert var veksten for trygdede som økte spareraten fra -7,8 til -5,2 prosent. Denne gruppen har hatt en klar trendmessig bedring i spareraten fra 1979 til 1983.

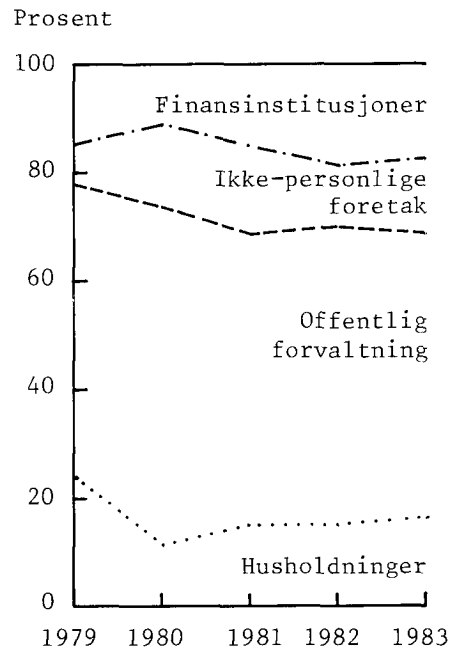
Det må understrekes at de presenterte beregningene av disponibel inntekt og sparing bygger på foreløpige og tildels meget usikre anslag. Usikkerheten er størst for de mest detaljerte beregningene.

Foretakssektoren består av private ikke-personlige foretak - hovedsakelig private aksjeselskaper - og statsforetak. Statsforetakene omfatter statsaksjeselskap som Norsk Hydro og Statoil, Statens forretningsdrift (forvaltningsbedrifter som NSB, Televerket, Postverket). Foreløpige tall for 1983 viser en vekst i driftsresultatet på 9,5 milliarder kroner eller 17 prosent fra 1982 til 1983 for foretaksektoren samlet. Økte inntekter i oljesektoren bidro sterkt til veksten i driftsresultatet, slik forholdet har vært i flere år. Sparingen i ikke-personlige foretak, som er lik disponibel inntekt, økte med nærmere 2,5 milliarder kroner eller 48 prosent fra 1982 til 1983. Siden 1980 har særlig statsforetakene vist en jevn og sterk vekst i både driftsresultat og sparing. Også blant statsaksjeselskapene er det oljeselskapene som har bidratt mest til inntektsveksten. Driftsresultatet i Statens forretningsdrift økte sterkt i 1983, hovedsakelig som følge av inntektsvekst i Televerket og Postverket.

Finansinstitusjonenes sparing, som er lik disponibel inntekt, økte med bare 0,3 milliarder kroner fra 1982 til 1983, mot 1,6 milliarder kroner året før. Økningen i 1982 skyldtes et uvanlig stort overskudd i Norges Bank. Foreløpige tall viser at sparingen i offentlig eide banker avtok med 1 milliard kroner fra 1982 til 1983, mens sparingen i private finansinstitusjonene økte med nærmere 1,4 milliarder kroner. Denne økningen skyldtes i hovedsak økt sparing i forretningsbankene. Året før økte sparingen i de private finansinstitusjonene helt ubetydelig.

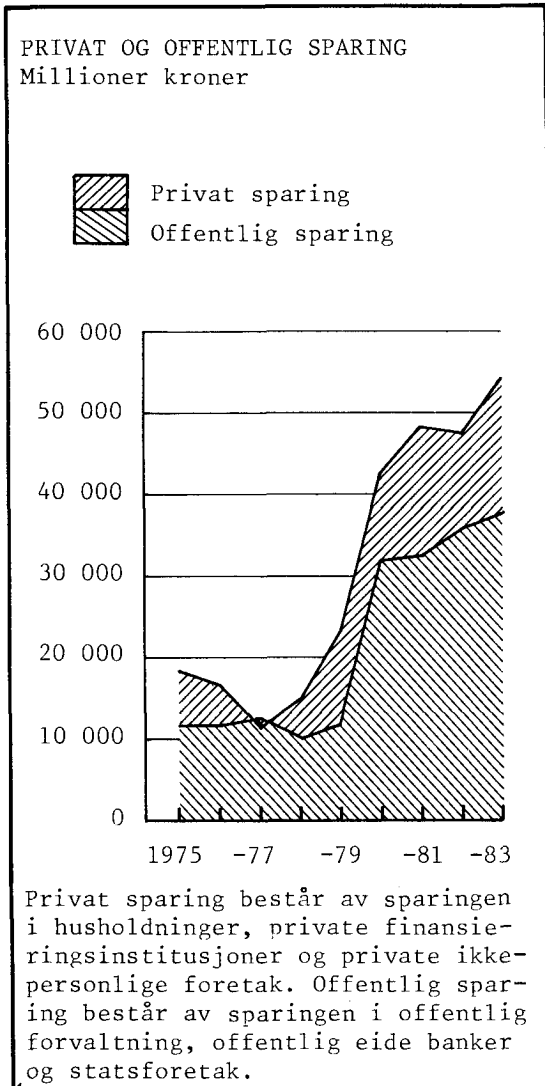
Offentlig forvaltning økte sin

TOTAL SPARING ETTER INNTEKTSMOTTAKER. PROSENTVIS FORDELING 1979-1983

Total sparing er den delen av disponibel inntekt for Norge som ikke anvendes til konsum. For husholdninger og offentlig forvaltning er sparing differansen mellom disponibel inntekt og henholdsvis privat og offentlig konsum. For finansinstitusjoner og foretak som pr. definisjon ikke har noe konsum, er sparing lik disponibel inntekt.

disponible inntekt med 10,3 milliarder kroner fra 1982 til 1983. Disponibel inntekt i offentlig forvaltning (inkludert kommuneforetak), består hovedsaklig av direkte og indirekte skatter fratrukket stønader og subsidier. Til tross for realvekst i stønadene og reelle skattelettelser var det i 1983 fortsatt vekst i statens disponible realinntekt; deflatert med nasjonalregnskapets prisindeks for offentlig konsum var økningen på 3 prosent, mot 0,8 prosent året før. Dette skyldtes hovedsaklig en realøkning i indirekte skatter, herunder avgift på oljeutvinning, på 4,3 prosent og en realnedgang i subsidiene på

2,7 prosent. I tillegg var det en sterk stigning i offentlig forvaltnings netto formuesinntekt (summen av netto renteinntekter, aksjeutbytte og nettoinntekt av statens forretningsdrift).

Sparingen i offentlig forvaltning steg med 2,2 milliarder kroner eller 8,5 prosent fra 1982 til 1983. Spareraten i offentlig forvaltning var 26,7 prosent i 1983, om lag som året før.

Offentlig sparing har tradisjonelt vært høy i Norge. I takt med de økte oljeinntektene har offentlig sektors andel av den totale sparing steget fra nær 50 prosent i 1979 til et nivå på gjennomsnittlig 70 prosent de siste par årene. Mens spareraten for privat

sektor var 7,8 prosent i 1983 mot 9,0 prosent i 1979, var spareraten i offentlig sektor på 32,4 prosent i 1983; 12,2 prosent høyere enn i 1979.

Offentlig sektors andel av Norges disponible inntekt steg fra vel 30 prosent i 1979 til knapt 37 prosent i 1980, og har holdt seg nær 36 prosent siden 1980.

UTENRIKSØKONOMI

Overskuddet på driftsregnskapet overfor utlandet i 1983 er foreløpig beregnet til 14,4 milliarder kroner. For Norge er dette det største overskuddet som noensinne er registrert, 1,9 milliarder kroner høyere enn i 1981 og hele 10,2 milliarder kroner høyere enn overskuddet i 1982. Overskuddet på vare- og tjenestebalansen alene økte med 11 milliarder kroner fra 1982, og utgjorde hele 31,4 milliarder kroner i 1983.

Hovedtall i driftsregnskapet overfor utlandet. Nettotall i milliarder kroner

	1981	1982	1983
Varebalansen	16,4	14,2	31,4
Tjenestebalansen .	9,4	6,2	-
Rente- og stønadsbalansen	-13,3	-16,2	-17,0
Driftsregnskapet			
i alt	12,5	4,2	14,4

Nettoeksporten av varer i alt økte med hele 17,2 milliarder kroner. I tillegg til at nettoeksporten av råolje og naturgass gikk opp med 12 milliarder kroner, fant det sted en nedgang i nettoimporten av øvrige varer på 5,2 milliarder kroner.

Importen av tjenester var i 1983 like høy som eksporten av tjenester, mens det i 1982 var en nettoeksport av tjenester på 6,2 milliarder kroner. Forverringen av tjenestebalansen hadde bl.a. sammenheng med en økning av importen til oljeutvinning og rørtransport på 3,1 milliarder kroner. I

tillegg gikk nettoimporten av reise-trafikk opp med 1,7 milliarder kroner, og nettoimporten av andre tjenester økte med 2 milliarder kroner. I motsatt retning virket en svak oppgang i nettoeksporten av tjenester fra skipsfart og oljeboring på 0,6 milliarder kroner.

Eksporten av varer og tjenester i alt steg med 18,9 milliarder kroner fra 1982 til 1983, eller med 11,4 prosent. Om lag 2/3 av denne verdiøkningen skyldtes økning i eksportvolumet. Eksporten av råolje og naturgass økte med 10,4 milliarder kroner, eller med hele 19,5 prosent fra 1982 til 1983. Verdiøkningen skyldtes i hovedsak en sterk volumvekst i eksporten av råolje. Oppgangen på 13,8 prosent i verdien av vareeksporten utenom råolje, naturgass, skip og oljeplattformer i 1983 skrev seg også for en stor del fra en økning i eksportvolumet. Den samlede tjenesteeksporten økte fra 1982 til 1983 med beskjedne 1,9 prosent i verdi og gikk ned med 5,9 prosent regnet i volum. Volumnedgangen skyldtes i hovedsak nedgang i bruttofrakter i utenrikssjøfart.

Importen av varer og tjenester i alt gikk opp med 7,9 milliarder kroner fra 1982 til 1983, eller med 5,4 prosent. Denne verdiøkningen skyldtes i sin helhet en oppgang i prisene. Importverdien av varer utenom skip og oljeplattformer steg med bare 2,2 prosent eller med 2 milliarder kroner i 1983. Denne svake oppgangen må bl.a. sees på bakgrunn av utviklingen i importen av råolje som gikk ned med 1,6 milliarder kroner. Regnet uten både skip, oljeplattformer og råolje steg importverdien av varer med 4,1 prosent fra 1982 til 1983. Den samlede tjenesteimporten økte med 7,1 milliarder kroner i 1983, hele 16,1 prosent.

Importprisene viste større økning enn eksportprisene i 1983. Dette førte til at bytteforholdet for varer og tjenester i alt forverret seg med 2,6 prosent i 1983 etter en bedring på 4,5 prosent i 1981 og en svak forverring på 0,9 prosent i 1982. I gjennomsnitt steg eksportprisene med 3,5 prosent fra 1982 til 1983. For varer i alt var prisøkningen på bare 1,6 prosent, mens tjenesteeksporten viste en prisoppgang på 8,3 prosent.

For samlet import var det en prisøkning på 6,3 prosent i 1983, fordelt med 5,1 prosent på varer og 7,6 prosent på tjenester.

Prosentvis endring i bytteforholdet overfor utlandet (forholdet mellom eksport- og importpriser)

	1981	1982	1983
Varer	6,5	0,5	-3,3
Tjenester	-0,1	-4,6	0,7
I alt	4,5	-0,9	-2,6

Ved utgangen av 1982 utgjorde Norges nettogjeld til utlandet 98,5 milliarder kroner, eller om lag 27 prosent av bruttonasjonalproduktet. Tar en overskuddet på driftsregnskapet i 1983 som anslag for netto nedbetaling av gjelden og korrigerer for omvurderinger av reserver og lånegjeld som følge av valutakursendringer i løpet av året, ser det ut til at nettogjelden i 1983 gikk ned med om lag 10 milliarder kroner til 88,5 milliarder kroner ved utgangen av året. Dette utgjør 22 prosent av bruttonasjonalproduktet. Inklusive omvurderinger ble statsforvaltningens

Nettogjelden overfor utlandet ved utgangen av året. Milliarder kroner

	1981	1982	1983
Statsfor-			
valtning ...	22,2	17,4	6,0
Oljevirk-			
somhet			
og skips-			
fart	45,5	71,2	..
Andre norske			
sektorer ...	20,0	9,9	..
I alt	87,7	98,5	88,5

Tallene for 1981 og 1982 bygger på Kredittmarkedsstatistikken. Endringene i tallene er ikke sammenlignbare med saldoen på driftsregnskapet overfor utlandet. Tallene for 1983 bygger på foreløpige anslag.

nettogjeld til utlandet redusert med om lag 11 milliarder kroner og kom

dermed ned i rundt 6 milliarder kroner ved utgangen av 1983.

PERSPEKTIVER

Situasjonen på arbeidsmarkedet har forverret seg betydelig i løpet av de siste årene. Den registrerte arbeidsledigheten lå på et høyt nivå gjennom hele 1983 og økte ytterligere i vintermånedene. Både myndigheter og andre er naturligvis opptatt av om full sysselsetting er et realistisk mål for den økonomiske politikk i de nærmeste år.

Når et lands økonomi er preget av betydelig arbeidsløshet, kan det skyldes flere forhold. For skjermede næringer, som har mulighet til å overvelte økte kostnader i prisene på produktene, er det i første rekke nivået på innenlandsk etterspørsel som virker begrensende på produksjon og sysselsetting. Bedrifter som er utsatt for konkurranse fra produsenter i andre land, er også avhengig av nivået på etterspørselen både på hjemmemarkedet og eksportmarkedet; men i tillegg er det en nødvendig forutsetning for at aktivitetsnivået skal kunne økes eller opprettholdes at det er en tilfredsstillende utvikling i priser, kostnader og andre forhold som påvirker konkurranseevnen. Vedvarende kostnadsproblemer eller lav etterspørsel vil over tid kunne slå ut i innskrenket produksjon, nedlegging av hele eller deler av bedrifter og manglende reinvesteringer. Etter en lavkonjunktur kan derfor kapasiteten i en næring være for liten til å opprettholde samme sysselsetting som tidligere. I noen grad synes dette å være en aktuell problemstilling for enkelte norske hjemmemarkedsorienterte næringer. Flere viktige eksportnæringer oppnår for tiden tilfredsstillende priser for sine produkter på verdensmarkedet; potensialet for sysselsettingstilvekst i disse næringene synes i nærmeste framtid å kunne bli begrenset av at produksjonskapasiteten ikke tillater videre vekst.

Arbeidsløsheten i Norge i dag kan derfor ha sin bakgrunn i ulike typer årsakssammenhenger. Dette setter krav

til samtidig bruk av flere virkemidler for å påvirke den økonomiske utvikling.

For å kunne opprettholde en rimelig balanse i utenriksøkonomien over tid, er lønnsomhetsutviklingen i konkurranseutsatte næringer av sentral betydning. Særlig viktig er dette i perioder med vedvarende lav vekst i verdenshandelen. Imidlertid har konkurranseutsatte næringer en forholdsvis liten del av den totale sysselsettingen. Selv med produksjonsvekst vil ikke sysselsettingen i disse næringene de nærmeste årene kunne øke sterkt nok til å redusere arbeidsløsheten i særlig grad. En vesentlig bedring av situasjonen på arbeidsmarkedet vil derfor først og fremst kunne oppnås ved vekst i skjermede næringer. Det forutsetter økt innenlandsk etterspørsel.

Eksportverdien av olje og gass utgjør nå om lag en like stor andel av den totale vare- og tjenesteeksporten som utførselen av industrivarer. Oljevirkksomheten er derfor en vesentlig del av vår totale konkurranseutsatte sektor; en svekket konkurranseevne for industrien og skipsfarten gjennom de senere år er blitt motvirket av en svært høy lønnsomhet i aktivitetene på kontinentalsokkelen. Som en følge av den handlefrihet de store oljeinntektene gir oss, har Norge bedre muligheter enn mange andre industriland for å sette i verk etterspørselsstimulerende tiltak for å oppnå økt sysselsetting. Det er også av betydning at Norge har hatt høy ledighet en vesentlig kortere periode enn de fleste OECD-land.

Usikkerhet i framtidig oljeprisutvikling kombinert med omfanget av oljeeksporten medfører imidlertid en betydelig usikkerhet i Norges eksportinntekter i årene som kommer. Som en sannsynlig utvikling gir mange analyser om lag uendret realpris på olje de nærmeste par årene, og deretter svak vekst. Oljeinntektene for Norge vil i så fall vise en tilsvarende

utvikling, men vokse noe sterkere i siste halvdel av 1980-årene som en følge av at nye felt kommer i produksjon. Oljeinntektene vil trolig likevel ikke bli større de nærmeste årene enn at det vil være nødvendig å opprettholde en produksjonsvekst i tradisjonell konkurranseutsatt virksomhet om lag på linje med veksten i økonomien forøvrig.

Utsiktene til på ny å oppnå full sysselsetting i Norge i de nærmeste år kan derfor avhenge av at den internasjonale konjunkturoppgangen vedvarer og tiltar i styrke i de vesteuropeiske landene. I de store landene i Vest-Europa er oppgangen svært svak og stort sett begrenset til en viss vekst i konsumetterspørselen. Av avgjørende betydning for at konjunkturoppsvinget skal fortsette i OECD-området, er at veksten slår igjennom i investeringsetterspørselen, noe som kan kreve at den økonomiske politikken legges om. Om dette ikke skjer, er det fare for

at konjunkturoppgangen blir meget svak i mange land.

Uten den hjelp en betydelig internasjonal konjunkturoppgang vil kunne gi, må vi i større grad gjøre jobben selv hvis vi vil senke arbeidsledigheten i tiden framover. Det som kreves er en politikk som samtidig fremmer omstillinger, gir lavere kostnadsvekst og sterkere etterspørselsstimulanser. Avveiningen mellom økt sysselsetting og balanse i utenriksøkonomien stiller store krav til tilpasningen av virkemidler og til pris- og inntektsdannelsen i samfunnet. På kort sikt, med dagens høye arbeidsledighet, vil neppe en etterspørselsstimulerende politikk i seg selv føre til et sterkt press oppover på priser og lønninger og en for svak utenriksøkonomi. Lykkes vi i større grad å bryte sammenhengen mellom aktivitetsnivå og kostnadsvekst, vil målene om full sysselsetting og balanse i utenriksøkonomien kunne oppfylles også på lang sikt.

ØKONOMISK - POLITISK KALENDER 1983

JANUAR

1. Folketrygdens grunnbeløp heves med 600 kroner til 21 800 kroner. For enslige øker minstepensjonen totalt med 2,8 prosent.

11. Entreprenørfirmaet Ingeniør F. Selmer A/S overtar alle aksjer i Ingeniør Thor Furuholmen A/S for 45 millioner kroner. Sammenslutningen blir ett av Norges største foretak med over 6 000 ansatte. Mot slutten av året organiseres eierinteressene i de to selskapene i Selmergruppen A/S.

FEBRUAR

10. Stortinget gir frittstående borettslag oppløsningsrett.

18. Med virkning fra 1. februar setter Statoil ned prisen på Statfjordolje fra \$ 33,60 til \$ 30,15 og prisen på Ekofiskolje fra \$ 34,25 til \$ 31 pr. fat.

25. Regjeringen legger fram Stortingsproposisjon nr. 70 om tiltak mot arbeidsledighet. Regjeringen foreslår økte bevilgninger til den videregående skolen, lærlingeordningen og ekstraordinære sysselsettings-tiltak. Etter behandlingen i Stortinget er bevilgningene til den siste posten økt med totalt 300 mill.kr.

MARS

8. LO og NAF innleder forhandlingene om regulering av tariffavtalen fra 1982. Etter 3 møter har partene ennå ikke nådd fram til enighet.

8. Stortinget vedtar å fornye statens garantiansvar overfor Norsk garantiinstitutt for skip og borefartøyer A/S fram til 1. mars 1987 med en ramme på 400 mill.kr.

14. På OPEC's oljeministermøte i London reduseres grunnprisen på olje for første gang i kartellets historie.

Prisen senkes fra \$ 34 til \$ 29 pr. fat.

21. Bedriftsforsamlingen i Norcem beslutter at sementfabrikken på Slemmestad skal stanse produksjonen av klinker fra midten av 1985. Anslagsvis 150 arbeidsplasser går tapt.

22. EF-landene foretar de mest omfattende justeringer av valutakursene i EMS's historie til nå. Franske franc og italienske lire devalueres med 2,5 prosent og irske pund med 3,5 prosent. Tyske mark revalueres med 5,5 prosent, hollandske gylden med 3,5 prosent, danske kroner med 2,5 prosent og belgiske franc med 1,5 prosent.

30. Med virkning fra 1. mars reduserer Statoil prisen på olje fra Ekofisk og Statfjord med \$ 0,75 pr. fat. De nye prisene blir hhv. \$ 30,25 og \$ 29,40.

APRIL

1. Leggingen påbegynnes av gassrørledningen Statpipe, som vil knytte feltene Gullfaks, Heimdal og Statfjord til Kårstø og Ekofisk. Prosjektet er kostnadsberegnet til 20,3 milliarder kroner, og vil være klart til drift ved inngangen til 1986.

11. Riksmeklingsmannen legger fram et meklingsforslag i oppgjøret mellom LO og NAF. Forslaget omfatter et generelt tillegg på 40 øre pr. time fra 1. april, som innebærer en økning på 0,6 prosent fra 1982 til 1983. Med et lønnsoverheng på 4,5 prosent og en gjennomsnittlig antatt lønnsglidning i løpet av 1983 på 2,5 prosent, samt et lite bidrag fra lavtlønnsgarantien, gir dette en forventet lønnsøkning på 7,7 prosent fra 1982 til 1983.

12. NAF godtar Riksmeklingsmannens forslag i oppgjøret mellom LO og NAF.

13. LO godtar Riksmeklingsmannens forslag i oppgjøret mellom LO og NAF.

28. Staten og de statsansattes hovedsammenslutninger samt Norsk lærerlag anbefaler Riksmeklingsmannens forslag om et gjennomsnittlig tillegg på 5,6 prosent fra 1. mai. Forslaget har en ramme på 7,5 prosent lønnsvekst fra 1982 til 1983. Forslaget godtas av partene 20. mai.

MAI

1. Folketrygdens grunnbeløp heves med 800 kroner pr. år. Samtidig øker satsen for særtillegget til 51,5 prosent for enslige og til 47,5 prosent for hver ektefelle når begge er pensjonister. Minstepensjonen for enslige øker totalt med 5,3 prosent.

6. Regjeringen legger fram det reviderte nasjonalbudsjettet for 1983. Anslaget for produksjon og disponibel realinntekt i 1983 er nedjustert siden nasjonalbudsjettet høsten 1982. Bruttoprodukt for alle næringer utenom utenriks sjøfart og oljevirkosomhet anslås å øke med 1,3 prosent mot 1,6 prosent i nasjonalbudsjettet, og anslaget for oljeinntektene før nedjustering for planleggingsformål er blitt redusert som følge av prisfallet tidligere på året. Den endrede vurderingen av utsiktene for 1983 har sammenheng med den økonomiske utviklingen internasjonalt. Veksten i OECD-området antas å bli svakere enn lagt til grunn i nasjonalbudsjettet, mens prisveksten i området anslås til 5,9 prosent fra 1982 til 1983 mot 7,5 prosent i nasjonalbudsjettet. Regjeringen understreker betydningen av å få til en ytterligere reduksjon i prisveksten i Norge.

Bevilgningene til arbeidsmarkeds-tiltak foreslås økt med ytterligere 330 mill.kr og når med det opp i 2,4 milliarder kroner. Dette er en fordobling i forhold til 1981, og det største beløp som noen gang er avsatt til dette formålet. Statsbudsjettets overskudd før lånetransaksjoner korrigert for oljeskatter blir anslått til -22,8 milliarder kroner i 1983, mot -18,6 milliarder kroner i nasjonalbudsjettet.

I revidert nasjonalbudsjett vurderes også den framtidige bankstrukturen i Norge, og Regjeringen går inn for:

- Fusjoner mellom banker skal vanligvis godkjennes, med unntak for fusjoner rundt de tre største forretningsbankene.
- Søknader om filialetablering skal behandles liberalt.
- Utenlandske banker og finansinstitusjoner skal gis tillatelse til å etablere seg i Norge.
- Ved fusjoner mellom forretnings- og sparebanker skal partene selv få avgjøre den fusjonerte bankens organisasjonsform.

Den framtidige bankstrukturen ble senere på høsten behandlet av finanskomiteen, som avga innstilling 30. november.

JUNI

3. I en renteerklæring går Regjeringen inn for en reduksjon i utlånsrentene i forretnings- og sparebankene. Renten på kortsiktige lån skal reduseres fra 14,2 til 13 prosent, og på mellom- og langsiktige fra 12,5 prosent til 12 prosent. Regjeringen forutsetter at rentereduksjonen særlig skal komme næringslivet til gode.

6. Rederiansatte Oljearbeideres Forbund går til streik på de flyttbare oljeriggene i Nordsjøen etter å ha forkastet riksmeklingsmannens forslag til ny avtale.

7. Kristelig Folkeparti og Senterpartiet går inn i Regjeringen med henholdsvis 4 og 3 statsråder. Kåre Willoch fortsetter som Statsminister.

7. Stortinget bevilger 620 mill.kr i tilskudd og lån til statsbedriftene Norsk jernverk, Syd-Varanger og Koksverket.

9. Stortinget avsetter 100 mill.kr til et fond som skal brukes til å fremme næringsvirksomhet i Odda/Tysseal-området.

14. Etter brudd i jordbruksforhandlingene mellom Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag og staten må Stortinget ensidig fastsette inntektsrammen for jordbruksoppkjøret og fordelingen av denne:

- inntektsrammen er på 790 mill.kr

- for avtaleperioden 1. juli 1983 - 30. juni 1984
- det gis kompensasjon for økte kraftforpriser på 205,5 mill.kr.

Om lag 58% av totalrammen forutsettes dekket gjennom økte priser og resten ved økte bevilgninger over statsbudsjettet.

16. Streiken i Nordsjøen avslåses etter at Rederiansatte Oljearbeideres Forbund og Norsk Offshoreforening er blitt enige om frivillig voldgift. Voldgiftskjennelsen faller 31. august og gir et generelt tillegg på 3,9 prosent fra 1. april.

16. Den konkursrammede Tofte Cellulosefabrikk overtas av et nytt selskap, Tofte Industrier A/S. Bak det nye selskapet står Bergen Bank (40%), Norske Skogindustrier (12%) og organisasjoner i skog- og jordbruks-samvirket. Overtakelsen kommer i alt på om lag 780 mill.kr eksklusive omløpsmidler til en verdi av 300 mill.kr. De nye eierne går i alt inn med 320 mill.kr i risikokapital, derav en aksjekapital på 250 millioner.

24. Regjeringen innfører direkte utlånsregulering for sparebankene for perioden fra utgangen av september og fram til årsskiftet.

JULI

7. Saga Petroleum's generalforsamling vedtar å utvide aksjekapitalen med 525 mill.kr. Aksjeutvidelsen skjer dels ved en rettet emisjon mot Volvo Energi og Kværnergruppen og dels ved offentlig tegning. Totalt gir dette Saga Petroleum 604 mill.kr i ny kapital.

8. Blokkene 31/3, 31/5 og 31/6 på Troll-feltet i Nordsjøen fordeles på Saga Petroleum (6 prosent), Statoil (85 prosent) og Norsk Hydro (9 prosent). Alle de tre selskapene gis operatøransvar.

22. Regjeringen innfører direkte utlånsregulering for forretningsbankene etter samme retningslinjer som for sparebankene.

AUGUST

8. Regjeringen og Phillips-gruppen blir enige om å gjennomføre et vanninjeksjonsprosjekt på Ekofisk for å øke den totale utvinningen på feltet. Prosjektet vil trolig starte i 1987, og har et kostnadsoverslag på 9 milliarder 1983-kroner. Totalt antar en at prosjektet vil øke utvinningen med 27 mill. tonn olje, noe som idag tilsvarende en verdi på 50 milliarder kroner.

SEPTEMBER

1. Snuingen av Alexander L. Kielland-plattformen tar til, og fullføres etter 14 dager. Staten har i alt utbetalt om lag 250 mill.kr i forbindelse med snuing av plattformen i løpet av perioden 1981 - 1983.

2. Regjeringen vedtar at bankene fra 1. januar 1984 ikke lenger skal ha dispensasjon fra prislovens generelle forbud mot konkurranseregulering av priser og avanser.

5. Produksjonen stanser på Statfjordfeltet som følge av ulovlig streik i matforsyningstjenesten. Produksjonen gjenopptas 8. september.

6. Kosmos tilbyr seg å kjøpe alle aksjer i Norsk Saugbruksforening til en kurs som gir en totalverdi for selskapet på 112,5 mill.kr. Ved utgangen av 1983 har Kosmos sikret seg mer enn 90 prosent av aksjene.

11. og 12. Kommune- og fylkestingsvalg avholdes. Innvandrere som har bodd i Norge i minst 3 år har for første gang stemmerett ved slike valg.

12. Statoil og Saga Petroleum gjør avtale om at Statoil skal overta Saga Petrokjemis eierinteresser i petrokjemianleggene i Bamble for 620 mill.kr. Betalingen skal skje ved utgangen av 1984.

16. Norsk Hydro overtar Saga Petroleum's eierandel på 2 prosent av Brae-feltet i den britiske del av Nordsjøen. Kjøpesummen er ca. 190 mill.kr.

OKTOBER

4. Norgas's styre vedtar å selge sin gassdivisjon til det svenske konsernet AGA for ca. 350 mill.kr.

5. Regjeringens forslag til statsbudsjett for 1984 viser en samlet utgiftsside (ekskl. utlån) på 170,7 milliarder kroner. Dette representerer en økning på 7,8 prosent i forhold til de vedtatte bevilgningene for 1983. Inntektene for 1984 anslås til 169,5 milliarder kroner, eller en økning på 2,8 prosent. Overskudd før lånetransaksjoner anslås derved til -1,1 milliarder kroner mot 6,5 milliarder kroner året før. De beregnede oljeinntekter til staten i form av skatter og avgifter er 24 milliarder kroner. Det er om lag 4 milliarder kroner lavere enn tilsvarende anslag i statsbudsjettet for 1983. Overskudd før lånetransaksjoner korrigert for oljeskatter blir således anslått til -25,1 milliarder kroner mot -23,6 milliarder kroner året før.

Regjeringen foreslår lettelser i den samlede person- og bedriftsbeskatningen på 3,6 milliarder kroner på årsbasis i forhold til uforandrede regler for 1983. Av dette utgjør vel 800 mill.kr lettelser i bedriftsbeskatningen og formuesskatten for personer. De reelle lettelsene i personbeskatningen anslås til om lag 450 mill.kr på årsbasis. Lettelsene i personbeskatningen gjennomføres ved bl.a. å øke progresjonsgrensene i den ordinære inntektsskatten til staten med vel 6 prosent og samtidig redusere skattesatsene med 0,5 prosentenheter. Satsene for barnetrygd og forsørgerfradrag økes noe sterkere enn en ren prisjustering skulle tilsi.

Bedriftsbeskatningen reduseres ved at maksimal avsetning til konsolideringsfond både for aksjeselskaper og for selvstendige næringsdrivende økes fra 16 til 20 prosent av inntekten fra og med 1983. Fribeholdningene for gevinst ved salg av aksjer utenom næring fordobles, og skattefritak innføres ved salg av aksjer i tilknytning til næringsvirksomhet forutsatt at gevinsten reinvesteres i aksjer eller i driftsmidler. Gjeldende regler om saldoavskrivninger forenkles. Satsene for arbeidsgiveravgift til folketrygden reduseres med 0,6 prosentenheter i avgiftssone 3 og

med 1,6 prosentenheter i avgiftssone 4.

5. Nasjonalbudsjettet for 1984 legges fram samtidig med statsbudsjettet. I nasjonalbudsjettet regner Regjeringen med en nedgang i volumet av bruttonasjonalproduktet på 2 prosent fra 1983 til 1984. For samlet produksjon utenom sjøfart og oljevirkosomhet venter regjeringen en økning på 1,4 prosent. Det private konsum anslås å øke med 1,7 prosent. Bruttoinvesteringene i fast realkapital anslås å øke med nesten 10 prosent som følge av en sterk økning i investeringene i oljeutvinning og rørtransport og et omslag i investeringene i tradisjonelle næringer. For eksportvolumet av varer og tjenester regner regjeringen med en nedgang på 3,1 prosent fra 1983 til 1984, en tilbakegang som i sin helhet skyldes nedjusteringen av oljeproduksjonen for planleggingsformål. Eksportvolumet for tradisjonelle varer antas å øke med 5 prosent. Samlet importvolum ventes å øke med 2,6 prosent.

20. Norsk garantiinstitutt for skip og borefartøyer A/S innfrir garantier knyttet til Biørnstad-rederiene for i alt 120,4 mill.kr.

NOVEMBER

3. Det blir fremmet forslag om sammenslåing av Kredittkassen og Fiskernes Bank. Forslaget vedtas av de to selskapenes generalforsamlinger 7. desember. Regnskapsmessig trer sammenslåingen i kraft 1/1-84 i påvente av endelig konsesjonsbehandling.

11. Regjeringen vedtar at forsikringsselskapene fra 1. juli 1984 ikke lenger skal ha dispensasjon fra prislovens generelle forbud mot konkurranseregulering av priser og avanser.

18. Alexander L. Kielland-plattformen senkes i Nedstrandsfjorden.

28. Staten legger ut en foreløpig ulimitert beholdning av obligasjonen Spar'83. Obligasjonen gir en rente-

avkastning på 7 prosent og i tillegg en skattefri bonus. I løpet av tegningsperioden selges obligasjoner for i alt 501,5 mill.kr.

DESEMBER

2. Regjeringen legger fram salderingsproposisjonen. I forhold til det opprinnelige statsbudsjettet (se 5. oktober) går statens inntekter opp med 4,6 milliarder kroner til 174,1 milliarder. Økningen skyldes nesten i sin helhet høyere anslag for oljeskattene. Utgiftene er om lag de samme som i statsbudsjettet. Under-skuddet før lånetransaksjoner korrigert for oljeskatter utgjør som tidligere 7,3 prosent av bruttonasjonalproduktet utenom olje og sjøfart.

16. Stortinget må for annet år på rad ensidig fastsette rammen for fiskeriavtalen. Totalrammen ble for 1984 fastlagt til 1 100 mill.kr. Forhandlinger om fordeling av midlene foretas først på nyåret.

16. Stortinget vedtar å legge ned Raufoss Ammunisjonsfabrikkers stålstøperi. Raufoss Ammunisjonsfabrikker får en kompensasjon på 60 mill.kr fra staten og 12 mill.kr fra det andre store stålstøperiet i Norge, Nye Stavanger Staal A/S.

16. Regjeringen foreslår endringer i Distriktsskatteloven. Avsetning til distriktsutbyggingsfond skal maksimalt kunne utgjøre 25 prosent av nettoinntekt. Det foreslås samtidig at også enkelte områder i Sør-Norge skal unntas fra kravet om at 50 prosent av avsetningene skal plasseres i Norges Bank.

19. Stortinget bevilger 200 mill.kr til ny aksjekapital i DNN

Aluminium i Tyssedal. Halvparten av beløpet vil bli satt inn fra det næringsfondet for Odda-området som ble opprettet 9. juni. Utgangspunktet for Stortingets bevilgning er vedtaket om å bygge et ilmenittsmelteverk i Tyssedal til 1 200 mill.kr. Av en samlet ansvarskapital på 780 mill.kr skal DNN Aluminium svare for 650 mill.kr.

21. Målt i norsk valuta når dollaren sin høyeste verdi i 1983, kr 7,82. Dette var samtidig den høyeste verdien siden mellomkrigstiden.

22. Det noteres ny omsetningsrekord på Oslo børs. På en dag omsettes 207 531 aksjer til en verdi av 34,4 mill.kr. I Norge ble det i 1983 omsatt børsnoterte aksjer til en verdi av 7 milliarder kroner, mer enn tre ganger så mye som året før.

31. Arbeidsløsheten når sitt høyeste nivå for året. Ved utgangen av desember er det ved arbeidskontorene registrert 71 853 arbeidsløse.

Primærreservekrav for banker i 1983. (Primærreserve i prosent av beregningsgrunnlaget)

	Sør- norske 1) forret- nings- banker	Sør- norske 1 spare- banker
F.o.m. 1. jan. 1983	7	7
F.o.m. 1. april "	4	7
F.o.m. 1. juli "	4	4
F.o.m. 1. jan. 1984	5	5

1) Nord-norske banker er ikke pålagt spesielle krav til primærreserver i henhold til kredittloven av 25. juni 1965, 4-6.

K i l d e: Norges Bank.

Diskontojusteringer i utvalgte land i 1983. Rentesatser etter justering

	Siste												
Utvalgte land	justering før 1983	Jan.	Feb.	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
Storbri-													
tannia .	20/8-81:*)												
Frank-													
rike ...	31/8-77:9,5												
Italia .	24/8-82:18						17						
Vest-													
Tyskland	3/12-82:5			4									
USA	14/12-82:												
	8,5												
Japan ..	10/12-81:												
	5,5											5	
Sverige.	12/3-82:10	9						8,5					
Danmark	31/11-82:10			8,5	7,5								7
Sveits .	3/12-82:4,5			4									
Norge ..	13/11-79:9												8

*) Minimum lending rate suspendert.

K i l d e : Norges Bank.

O M K O N K U R R A N S E E V N E

KONKURRANSEEVNEBEGREPET

Begrepet konkurranseevne overfor utlandet har stått sentralt i den økonomisk-politiske debatt i Norge gjennom de senere år. Betegnelsen blir brukt dels til å karakterisere en nærings (vanligvis industriens) evne til å hevde seg i konkurransen på ulike markeder og dels til å karakterisere et helt lands evne til å delta i og dra nytte av det internasjonale varebyttet.

Vår materielle velstand er i avgjørende grad basert på en omfattende internasjonal arbeidsdeling, dvs. et betydelig vare- og tjenestebytte med utlandet. Et viktig spørsmål er derfor i hvilken grad den økonomiske virksomheten er innrettet slik at landets ressurser (arbeidskraft, kapital og naturressurser) kan brukes effektivt og på en slik måte at fordelene ved det internasjonale varebyttet utnyttes, samtidig som det, sett over et lengre tidsrom, kan opprettholdes en rimelig balanse i samhandelen med andre land.

Med dette utgangspunktet kan en si at et lands konkurranseevne uttrykker evnen til å sørge for en effektiv ressursutnyttelse, herunder full sysselsetting, og samtidig ha en tilfredsstillende balanse i utenriksøkonomien. En beskrivelse av hvilke faktorer som er med på å bestemme konkurranseevnen for et land, er imidlertid svært komplisert. Økonomiens generelle evne til omstillinger som følge av teknologiske og ressursmessige endringer og endringer i relative priser, dvs. endringer i lønnsomhetsforhold, står imidlertid sentralt. Omstillingsevnen er igjen avhengig av at pris- og inntektsdannelsen i samfunnet fungerer i samsvar med de overordnede mål. Erfaringene fra mange land de senere år har vist at også utformingen av den økonomiske politikken er av stor betydning for utviklingen i et lands konkurranseevne.

Med den relativt store utenrikshandel som Norge har, blir kon-

kurranseevnen overfor utlandet i praksis et spørsmål om den konkurranseutsatte sektor er stor og effektiv nok til på lengre sikt å gi balanse i utenriksøkonomien samtidig med at det innenlandske etterspørselsnivået er høyt nok til å sikre full sysselsetting. Det er rimelig å tenke seg at konkurranseevnen til en konkurranseutsatt næring er nært knyttet til forholdet mellom produksjonskostnader hjemme og produksjonskostnader hos utenlandske produsenter med tilsvarende produksjon. Hvis kostnadene i Norge stiger raskere enn i utlandet uten at valutakursene justeres, vil det bli vanskeligere for norske produsenter å hevde seg både på hjemmemarkedet og eksportmarkedet.

Hos våre viktigste samhandelsland er industrien den klart dominerende produsent av varer som det handles med over landegrensene. Dette er trolig grunnen til at også diskusjonen om Norges konkurranseevne oftest snevres inn til en diskusjon av industriens evne til å hevde seg i konkurransen med utlandet, dvs. industriens konkurranseevne. For Norge er imidlertid en slik ensidig fokusering på industrien ikke helt treffende, idet oljevirksomheten i de senere årene har hatt om lag like stor betydning for utenrikshandelen som vareeksporten fra industrien. Dessuten har skipsfarten tradisjonelt hatt stor betydning for norsk utenriksøkonomi.

Konkurranseevnen for en enkelt næring, f.eks. industrien, karakteriserer dels evnen til å hevde seg i konkurransen med utenlandsk industri på produktmarkedet, og dels evnen til å konkurrere med andre norske næringer på faktormarkedene. Egentlig er dette to sider av samme sak. Hvis konkurranseevnen er tilfredsstillende for landet som helhet, vil en svak konkurranseevne overfor utlandet for en enkelt næring (f.eks. industrien) også avspeile seg i en manglende evne til å betale like godt for arbeidskraft og kapital som andre næringer.

Omstillingene i norsk næringsliv i

de siste 10 årene kan illustrere dette poenget. Framveksten av en meget konkurransedyktig oljevirksomhet medførte at Norge ikke lenger av hensyn til utenriksøkonomien hadde behov for å opprettholde en så stor konkurranseutsatt industrivirksomhet som tidligere. En ekspansjon av skjermet - spesielt tjenesteytende - produksjonsvirksomhet og nedgang i konkurranseutsatte næringers andel av sysselsettingen var nødvendig for at Norge som nasjon skulle kunne nyte godt av oljeinntektene. En viktig økonomisk mekanisme bak denne strukturendringen i næringslivet har vært den innenlandske pris- og kostnadsveksten, som har bidratt til å svekke industriens konkurransevne overfor utlandet, med produksjonsmessig stagnasjon og reduksjon av sysselsettingen i denne næringen som resultat.

En kan altså ikke uten videre trekke slutninger fra utviklingen i konkurransevnen for en næring - for eksempel industrien - til konkurransevnen for et helt land. En drøfting av betydningen av norsk industris konkurransevne må særlig sees i sammenheng med utviklingen i lønnsomhet og produksjonsomfang i oljevirksomheten. Forventninger om økte oljepriser og/eller produksjonsvekst i oljesektorene trekker i retning av at industriens konkurransevne blir mindre avgjørende enn ellers for konkurransevnen til landet som helhet. Med bare svak vekst eller stagnasjon i oljeinntektene vil industriens konkurransevne være tilsvarende viktigere for å kunne holde en rimelig balanse i utenriksøkonomien. Usikkerheten i oljemarkedet, og spesielt usikkerheten knyttet til framtidig oljeprisutvikling, har derfor betydning for industriens utviklingsmuligheter.

Perspektivberegninger for utviklingen i norsk økonomi fram mot århundreskiftet - basert blant annet på forutsetninger om den langsiktige oljeprisutvikling - indikerer at nedgangen i industriproduksjonen gjennom de siste årene har vært for sterk i forhold til den utviklingsbanen som er nødvendig for samtidig å ha full sysselsetting og en rimelig balanse i utenriksøkonomien. Denne tendensen kan tas som et tegn på at svekkelsen av industriens konkurransevne har

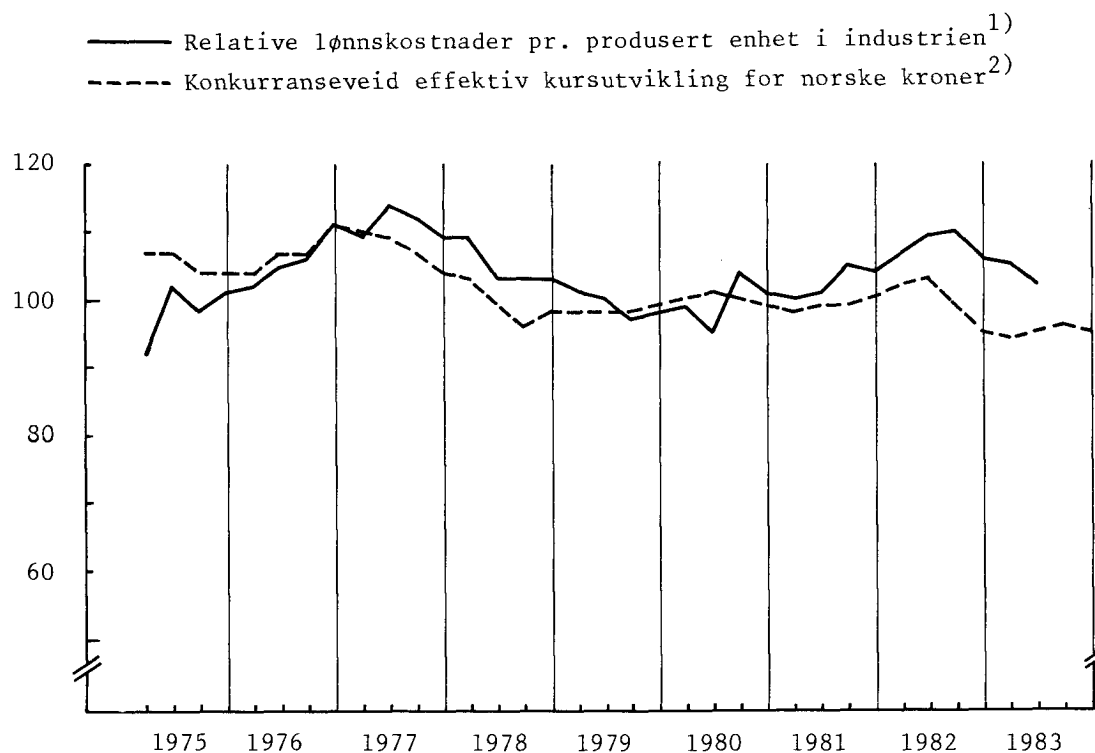
vært for sterk. I såfall indikerer svekkelsen i industriens konkurransevne også en svekkelse i konkurransevnen for landet som helhet.

KONKURRANSEEVNEINDIKATORER FOR NORSK INDUSTRI

Mens det kan være svært vanskelig å finne fram til enkle og meningsfulle indikatorer for de faktorene som er med på å bestemme konkurransevnen for landet som helhet, har det lenge vært beregnet indikatorer for industriens konkurransevne. Den mest brukte indikatoren på norsk industris konkurransevne er relative lønnskostnader pr. produsert enhet, dvs. forholdet mellom lønnskostnader pr. produsert enhet for norsk industri og et veid gjennomsnitt av lønnskostnader pr. produsert enhet for industrien i Norges viktigste konkurrentland, målt i felles valuta. Begrunnelsen for å bruke dette målet som indikator for industriens konkurransevne er at lønnskostnader - direkte og indirekte - trolig er den viktigste kostnadskomponenten i produksjonen av industrivarer. Andre variable kostnadskomponenter, som for eksempel energikostnader og utgifter til importerte råvarer og halvfabrikata er imidlertid også av vesentlig betydning. Spesielt har dette gyldighet for den kraftintensive industrien i Norge. Selv på kort sikt, hvor ikke alle kostnadskomponenter er variable, kan derfor utviklingen i relative lønnskostnader pr. produsert enhet gi et lite presist uttrykk for konkurransesituasjonen for flere viktige industrier.

I et noe lengre perspektiv er det også viktig å ta hensyn til at produksjonsutstyret kan endres. Dessuten vil betydningen av lønnskostnadsutviklingen ellers i samfunnet, gjennom industriens bruk av varer og tjenester produsert i andre næringer, være avhengig av produktivitetsutviklingen i disse næringer. En interessant supplerende eller alternativ indikator for norsk industris konkurransevne er derfor den relative kapitalavkastningsraten, dvs. forholdet mellom kapitalavkastningsraten (driftsresultat pr. enhet kapitalbeholdning i løpende priser)

EFFEKTIV KURSUTVIKLING OG LØNNSKOSTNADER FOR INDUSTRIEN. 1980 = 100

- 1) Forholdet mellom lønnskostnader pr. produsert enhet for norsk industri og et veid gjennomsnitt av lønnskostnader pr. produsert enhet for industrien i Norges viktigste konkurrentland, målt i felles valuta.
- 2) Forholdet mellom kursen for norske kroner og et veid gjennomsnitt av valutakursene for Norges viktigste konkurrentland.

Vektene for konkurrentlandene er konstruerte slik at de best mulig uttrykker den betydning disse landene har som konkurrenter for norsk eksport av tradisjonelle varer.

Kilde : IMF og Norges Bank

for norsk industri og et veid gjennomsnitt av kapitalavkastningsratene for industrien i Norges viktigste konkurrentland.

Felles for de to nevnte konkurranseveidindikatorer er at det er utviklingen i disse som benyttes til å si noe om endringen i industriens konkurransevne. Det bør understrekes at nivåforskjeller i både lønnskostnader pr. produsert enhet og kapitalavkastningsrater mellom land har selvstendig betydning for konkurranse-

forholdene landene imellom.

En tredje måte å vurdere utviklingen i industriens konkurransevne på er å studere endringer i markedsandeler for industriprodukter på hjemmemarkedet og eksportmarkedet. Mens relative lønnskostnader kan sies å være en indikator for forhold som, i alle fall på kort sikt, påvirker konkurransevnen for norsk industri, kan utviklingen i markedsandeler ses på som et resultat av endringer i konkurransevnen for norske industri-

bedrifter. Lønnsomhetsutviklingen - målt ved kapitalavkastningsraten - står i en mellomstilling, idet lønnsomheten er et resultat av den faktiske økonomiske utvikling, men også en indikator på næringens muligheter til, over tid, å hevde seg i konkurransen på ulike markeder.

Relative lønnskostnader pr. produsert enhet

Relative lønnskostnader pr. produsert enhet for industrien økte fram til 1977 for deretter å avta gjennom 1978 og 1979, blant annet som følge av pris- og inntektsstoppen fra høsten 1978 til årsskiftet 1979-80. Målt på denne måten ble industriens konkurranseevne igjen forverret fra 1979 til 1982, for deretter igjen å ha blitt bedret.

Fra 1982 til 1983 falt de relative lønnskostnadene pr. produsert enhet for industrien med om lag 2 prosent, mens de fra 1979 til 1982 økte med 7,4 prosent. Bedringen i 1983 må til en viss grad sees i sammenheng med en noe svakere vekst i lønnskostnader pr. timeverk og en noe sterkere produktivitetsvekst i forhold til tidligere, slik at veksten i lønnskostnader pr. produsert enhet, målt i nasjonal valuta, har nærmet seg gjennomsnittet for Norges viktigste konkurrentland. Men reduksjonen i de relative lønnskostnadene pr. produsert enhet for norsk industri fra 1982 til 1983 må imidlertid i første rekke tilskrives valutakursutviklingen, idet den konkurranseveide effektive kursen for norske kroner falt med 4,8 prosent i denne perioden.

Relativ kapitalavkastning

Nivået på kapitalavkastningsraten i industrien er svært avhengig av hvilken konjunkturfase økonomien er inne i, og viser derfor store variasjoner fra år til år. Kapitalavkastningsraten for norsk industri nådde et bunnpunkt i 1978 og et toppunkt året etter. Deretter sank kapitalavkastningsraten fram til 1982, til nær det samme nivået som i det forrige bunn-

UTVIKLINGEN I KAPITALAVKASTNINGSRATEN FOR NORSK INDUSTRI SAMMENLIKNET MED UTVIKLINGEN FOR EN DEL KONKURRENTLAND¹). Indekser 1980 = 100

1) Indekser for utviklingen i forholdet mellom netto (brutto) driftsresultat og netto (brutto) realkapital i løpende priser. Nasjonalregnskapsdata.

2) Et veid gjennomsnitt for land som utgjør om lag tre fjerdedeler av vektgrunnlaget for indeksen for relative lønnskostnader pr. produsert enhet i industrien.

året. I 1983 økte avkastningsraten svakt igjen.

Kapitalavkastningsraten for konkurrentlandenes industri sett under ett viser ikke tilsvarende store svingninger fra år til år, fordi landene er i ulik fase av konjunktur-

forløpet. Den gjennomsnittlige avkastningsraten for disse landene falt sterkt i perioden 1978-1981, etter å ha stabilisert seg noe de par-tre foregående årene. Fallet i den gjennomsnittlige avkastningsraten for konkurrentlandene i årene 1978-1981 synes, i likhet med i første halvdel av 1970-årene, å ha vært noe sterkere enn den trendmessige nedgangen i avkastningsraten for norsk industri.

De siste tallene fra OECD tyder på at kapitalavkastningsraten for våre konkurrentland - i likhet med avkastningsraten for norsk industri - endret seg lite i 1982 for så å øke noe i 1983.

Ved tolkning av tallene må en ha i tankene at tallene for Norge - og sannsynligvis også tallene for våre konkurrentland - i varierende grad er påvirket av offentlig støtte til industrien.

Verdenshandelen og Norges vareeksport 1979-1983. Prosentvis volumendring fra året før

	1980	1981	1982	1983
Norges eksport av tradisjonelle varer...	0	4	-1	9
Norges eksportmarkeder, alle varer....	0	-4	3	3
Norges eksportmarkeder, bearbeidede varer.....	3	2	2	4

Tallene for Norges eksport av tradisjonelle varer (eksport av varer utenom råolje, naturgass, skip og plattformer m.v.) bygger på handelsstatistikken. Indeksene for eksportmarkeder er beregnet som et veid gjennomsnitt av andre lands import, hvor beregningsgrunnlaget er henholdsvis samlet import av varer og import av bearbeidede varer. Vektene som er benyttet er landenes andeler av norsk eksport. Tallene for 1983 bygger på anslag fra OECD.

Markedsandeler på eksportmarkedet

Utviklingen i norsk industris samlede markedsandel på eksportmarkedene kan belyses ved å sammenlikne endringer i volumet av Norges eksport av tradisjonelle varer med indikatorer for endringen i de norske eksportmarkedene. Etter at norsk eksport gjennomgående utviklet seg svakere enn eksportmarkedene i 1970-årene, har utviklingen i markedsandelen for norsk eksport de siste årene ikke vist noen klar tendens hverken til nedgang eller oppgang. I 1982 var eksportmarkedsveksten 2-3

Markedsandeler for norsk eksport av utvalgte varegrupper. Verdiandeler. Indekstall, 1979 = 100

	1980	1981	1982	1983
Forstoffer for dyr, unntatt korn.....	103,8	103,2	82,8	121,3
Papirmasse og avfall....	79,1	97,4	93,6	87,3
Malmer og avfall av metall'	81,4	110,6	83,1	90,8
Organisk-kjemiske produkter.....	123,3	124,6	107,5	130,4
Kunstgjødsel	106,7	101,2	100,2	102,2
Kunstharpikser og plast, cellulose, estere og etere	118,5	119,2	109,1	117,1
Papir og papp og varer derav.....	99,8	96,2	80,7	73,4
Jern og stål	89,3	102,3	79,3	97,4
Metaller unntatt jern og stål.....	87,8	119,7	102,5	98,4
Maskiner.....	105,6	122,3	112,2	94,3
Møbler.....	99,2	92,8	85,2	90,6

Markedsandelene er beregnet som verdiandeler og angir verdien av eksport fra Norge til våre viktigste samhandelsland i forhold til en veid sum av importverdien til disse landene. Tallene for 1983 er i hovedsak beregnet på grunnlag av oppgaver for de tre første kvartaler.

prosent, mens eksportvolumet for tradisjonelle varer gikk ned med 1 prosent. Foreløpige beregninger for 1983 viser derimot en vekst i eksportmarkedene med 3-4 prosent og en volumøkning for norsk eksport på vel 9 prosent.

Sammensetningen av norsk eksport av tradisjonelle varer avviker betydelig fra andre OECD-lands import, også etter at disse landenes oljeimport er trukket ut. En vekst i andre lands import av en vare og en tilsvarende økning i norsk eksport av samme vare vil i våre beregninger bidra til en vekst i den norske markedsandelen dersom varen utgjør en relativt stor andel av den norske eksporten. Beregningsresultatene må derfor tolkes med forsiktighet.

For mer detaljerte varegrupper mangler en volumoppgaver for importen i andre land og markedsandelene må derfor beregnes som verdiandeler. Utviklingen i markedsandelene for enkelte viktige norske eksportvaregrupper viser at markedsandelene varierte betydelig i perioden

1979-1983. For de fleste varene var det imidlertid en tendens til nedgang i markedsandelene i disse årene.

Trekk ved prisutviklingen på norsk eksport sammenlignet med prisene på andre lands import av samme vare kan tyde på at endringene i volumandelene både i 1982 og 1983 var noe mindre enn utslagene i verdiandelene kan tyde på.

Markedsandeler på hjemmemarkedet

Dem totale volumandelen på hjemmemarkedet for norske importkonkurrerende varer ble redusert med 2,1 prosent fra 1982 til 1983 ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall. Betydelige lagerbevegelser kan imidlertid ha ført til endringer i forholdet mellom lager av norskproduserte og importerte varer, noe som kan ha påvirket utviklingen i de beregnede markedsandelene. Beregningene tyder på fortsatt nedgang i hjemmemarkedsandelene for norsk industri for varegruppene tekstil- og bekledningsprodukter, maskiner og elektriske apparater og materiell.

Markedsandeler for importkonkurrerende varer. Volumandeler

	1979	1980	1981	1982	1983
Alle varer	59,9	58,0	58,1	56,3	55,1
Foredlede jordbruks- og fiskeprodukter	91,9	91,2	92,3	92,4	91,6
Drikkevarer, tobakk og sjokolade	75,6	77,5	77,6	77,4	77,1
Tekstil- og bekledningsprodukter	34,3	31,6	31,0	28,1	24,6
Trevarer	81,8	80,9	80,6	77,7	76,1
Treforedlingsprodukter	65,5	68,1	70,9	69,8	70,0
Olje- og kullprodukter	59,5	57,8	54,8	52,3	55,2
Kjemiske produkter	42,6	41,3	43,9	43,9	39,7
Jord- og steinvareprodukter	86,8	86,2	86,1	85,8	71,1
Metaller	32,1	28,0	27,3	21,8	17,6
Metallvarer	62,9	61,4	66,0	61,0	62,5
Maskiner	36,6	33,2	32,1	28,3	26,2
Elektriske apparater og materiell	45,2	38,5	38,2	38,1	35,5
Diverse industriprodukter	63,1	61,3	60,3	58,1	57,3

Tallene viser volumet av norskproduserte varer som andel av totale leveranser til vareinnsats og sluttleveringer inklusiv lager.

O M K O S T N A D S - O G E T T E R S P Ø R S E L S B E S T E M T
A R B E I D S L E D I G H E T

Den høye og økende arbeidsledigheten har vært et dominerende problem i OECD-området siden midten av 1970-tallet. Også i Norge har arbeidsledigheten vist sterk vekst de siste par årene; veksten i sysselsettingen har stagnert samtidig som arbeidsstyrken har økt i samme tempo som tidligere, det vil si med om lag 25.000 personer pr. år.

Parallelt med den tiltakende arbeidsledigheten, og særlig på bakgrunn av at den inntraff etter en lang periode med tilnærmet full sysselsetting i mange land, har det vært en økende interesse for å analysere årsakene til dette problemet. Formålet med slike analyser har ikke minst vært å drøfte tiltak som kan motvirke arbeidsløsheten.

Mange land ble på 1970-tallet utsatt for kraftige påvirkninger utenfra gjennom økte energipriser, lavere vekst i verdenshandelen og sterke konjunkturutslag i internasjonal økonomi. Mye av arbeidet med å analysere framveksten av omfattende arbeidsledighet i OECD-området, har tatt utgangspunkt i stivheter og manglende tilpasningsevne i økonomiens virkemåte. Et sentralt synspunkt har vært at pris- og inntektsdannelsen i stor grad har vært løsrevet fra de realøkonomiske forhold på en slik måte at det har oppstått mer eller mindre langvarige situasjoner med arbeidsløshet.

I en teoretisk sammenheng blir det ofte skilt mellom en situasjon hvor arbeidsledigheten er forårsaket av at næringslivet i et land har avsetningsproblemer som en følge av manglende etterspørsel, såkalt "keynesiansk" eller etterspørselsbestemt ledighet, og en situasjon hvor ledigheten skyldes for høye produksjonskostnader i bedriftene i forhold til produktprisene, ofte betegnet som "klassisk" eller kostnadsbestemt ledighet. Hvilken av disse årsakssammenhengene som er av størst betydning, vil kunne variere fra land til land og periode til periode. Det blir også antatt at ledighet som opprinnelig oppstår som

følge av manglende etterspørsel, etterhvert kan få karakter av kostnadsbestemt ledighet på grunn av manglende tilpasningsevne i økonomien. Motsatt kan ledighet som opprinnelig oppstår som følge av utenfra gitte endringer i relative priser, gjennom reaksjoner i den økonomiske politikken føre over i etterspørselsbestemt ledighet.

Den prioritet som gjennom flere år har vært gitt til kostnadsdpende tiltak i mange større industriland, kan i noen grad sies å reflektere en oppfatning om at kostnadsbestemt ledighet har vært det grunnleggende problemet. Uten å gå videre i en drøfting av disse forhold, kan det pekes på at en nærmere analyse vil kunne gi en annen konklusjon dersom en ser på situasjonen for hele OECD-området under ett, idet en samordnet etterspørselsstimulerende politikk i flere land samtidig vil kunne gi positive impulser til sysselsettingen.

I det følgende skal vi forsøke å beskrive utviklingen på arbeidsmarkedet i Norge de siste årene blant annet med utgangspunkt i det teoretiske skillet mellom etterspørselsbestemt- og kostnadsbestemt ledighet. Det bør understrekes at disse begrepene ikke uten videre er enkle å anvende til å beskrive faktiske tilstander i økonomien. Dette har dels sammenheng med at ulike næringer kan være ulikt stilt, men skyldes også at manglende etterspørsel og lav lønnsomhet svært ofte kan fortone seg som to sider av samme sak.

SAMMENHENGEN MELLOM LEDIGHETSTYPER OG MARKEDSFORMER

I et konjunkturforløp vil høykonjunkturår med generell mangel på innsatsfaktorer (overskuddsetterspørsel) - karakterisert ved at produsentene kunne få solgt mer dersom de kunne skaffe seg mer arbeidskraft og/eller hadde hatt en større produksjonskapasitet - normalt bli avløst av faser med manglende etterspørsel,

arbeidsledighet og dårlig lønnsomhet.

I analysen av disse forhold skal vi ta utgangspunkt i den tradisjonelle inndelingen av norsk næringsliv i skjermet og konkurranseutsatt virksomhet. Det begrepsmessige skillet mellom etterspørselsbestemt og kostnadsbestemt ledighet har nær sammenheng med denne inndelingen.

De skjermede næringer - som omfatter tjenesteytende virksomhet, men bare en liten del av industrien - beskjeftiger om lag 3/4 av alle sysselsatte i Norge. De næringer som kan regnes som skjermet omfatter dels næringer med produkter som ikke er egnet for internasjonalt varebytte, f.eks. de fleste tjenester, og dels næringer som er skjermet ved handelsregulerende tiltak, f.eks. jordbruk. Offentlig sektor utgjør dessuten en vesentlig del av samlet skjermet virksomhet. I noen grad er skillet mellom skjermede og konkurranseutsatte næringer bestemt av historiske tradisjoner i handelsmønsteret, som kan tenkes endret over tid.

I skjermet næringsvirksomhet vil økte kostnader i stor utstrekning bli overveltet i økte priser. Dette kan isolert sett redusere etterspørselen etter næringens produkter. Men økte kostnader, f.eks. lønninger, vil samtidig øke etterspørselen etter næringens produkter; lønnsomhetsproblemer og kostnadsbestemt arbeidsledighet vil derfor bare i liten grad kunne oppstå i disse næringene. Siden dette er varer og tjenester som i liten grad eksporteres eller importeres, vil produksjon og sysselsetting i skjermede næringer i hovedsak være bestemt av det innenlandske etterspørselsnivået.

De konkurranseutsatte næringer omfatter, foruten størstedelen av tradisjonell industri, også blant annet oljevirkosomhet og skipsfartsnæringen. I den følgende drøfting er det imidlertid konkurranseutsatt industrivirkosomhet som omtales, først og fremst fordi det er her vi finner det aller meste av sysselsettingen i konkurranseutsatt virksomhet. Konkurranseutsatt industri deles vanligvis igjen i hjemmekonkurrerende industri - industrigrener som konkurrerer med import på hjemmemarkedet - og utekonkurrerende industri - industrigrener som leverer mesteparten av sin produksjon til eksportmarkedet.

Utekonkurrerende industri vil, som en følge av eksportorienteringen, bare i liten grad bli rammet av lavere innenlandsk etterspørsel. Eksportbedrifter kan imidlertid oppleve stagnasjon eller nedgang i produksjon og sysselsetting som en følge av sviktende etterspørsel på verdensmarkedet. For hjemmekonkurrerende industri kan derimot manglende etterspørsel innenlands begrense produksjon og sysselsetting.

De konkurranseutsatte næringer vil i tillegg kunne bli rammet av kostnadsbestemt ledighet. Som en følge av utenlandsk konkurranse har disse næringene begrensede muligheter til å endre produktprisene; lav lønnsomhet som følge av for høye kostnader i forhold til produktprisene vil derfor kunne begrense produksjonsaktivitet og sysselsetting. Dårlig lønnsomhet vil imidlertid også kunne være et resultat av sviktende etterspørsel og lav kapasitetsutnyttning. Det kan derfor være vanskelig i praksis å skille mellom etterspørsels- og kostnadsbestemt ledighet.

Betydningen av lønnsomhetsproblemer kan være forskjellig for de ulike delene av norsk konkurranseutsatt industri. For utekonkurrerende industri vil trolig kostnadsproblemer bare i liten grad kunne begrense produksjonen på kort sikt på en slik måte at det påvirker utnyttelsen av eksisterende produksjonskapasitet. Disse næringene består for det meste av svært kapitalintensive bedrifter, hvor løpende driftsutgifter utgjør en liten andel av totalkostnadene. For å oppnå delvis dekning av faste kostnader og for å holde på kundene, vil trolig eksisterende anlegg i hovedsak holdes i drift så fremt bedriftene kan finne avsetning for sine produkter. I perioder kan det også vurderes som lønnsomt å produsere for lager i påvente av økende etterspørsel eller høyere priser.

Kostnadsproblemer som berører utviklingen i produksjon og produksjonskapasitet for den norske eksportindustrien vil imidlertid kunne gjøre seg gjeldende på lengre sikt. En situasjon med svikt i etterspørselen og avsetningsvansker fører til lønnsomhetsproblemer som ofte forsterkes av et fall i produktprisene. Den svekkede lønnsomheten vil i sin tur

kunne føre til svikt i investeringene og en nedbygging av produksjonskapasiteten i visse bransjer, både ved nedlegging av bedrifter og avvikling av enkelte produksjonsanlegg. Hvis etterspørselen etter en tid tar seg opp igjen, vil således aktivitetsnivå og sysselsetting i utekoncurrerende industrier forholdsvis raskt kunne bli begrenset av manglende produksjonskapasitet.

Et slikt utviklingsforløp vil også kunne gjøre seg gjeldende for hjemmekoncurrerende industri. For denne delen av norsk industri kan imidlertid også kostnadsbestemt ledighet - karakterisert ved at bedriftene finner det ulønnsomt å utnytte eksisterende produksjonsanlegg fullt ut - være et aktuelt problem. For det første omfatter hjemmekoncurrerende industri i sterkere grad arbeidsintensive bedrifter enn hva tilfellet er med eksportindustrien. Løpende utgifter vil derfor være av større betydning for kapasitetsutnyttningen. For det andre foregår deler av produksjonen i hjemmekoncurrerende industri etter ordre. "Avsetningsproblemer" hos slike ordreprodusenter kan i noen grad skyldes at anbudene ligger for høyt i forhold til utenlandske produsenter. Et eksempel på dette kan være verkstedindustrien.

Forskjeller i konkurransesituasjon overfor utlandet innebærer altså at de ulike næringene må redusere sin produksjon og etterspørsel etter arbeidskraft av forskjellige grunner. Når det er arbeidsledighet i norsk økonomi, vil det derfor som regel være tale om flere årsaker som virker samtidig. En økonomisk politikk som tar sikte på å redusere arbeidsløsheten, kan derfor ikke utelukkende konsentrere seg om virkemidler som enten bare øker etterspørselen eller bare reduserer kostnadene, herunder lønningene.

I en åpen økonomi som den norske, kan hensynet til utenriksøkonomien spille en rolle for avveiningen mellom etterspørselsstimulerende og kostnadsbegrensende tiltak. Dersom utenriksøkonomien kan sies å begrense handlefriheten i den økonomiske politikken på noe lengre sikt, vil dette kunne begrense mulighetene for å oppnå full sysselsetting.

UTVIKLING I PRODUKSJON OG SYSSELSETTING I INDUSTRIEN SIDEN 1974

Med utgangspunkt i indikatorer for lønnsomhet og aktivitetsnivå for norsk industri, drøftes det i dette avsnittet hvordan utviklingen i industrien siden 1974 har vært preget av varierende innslag av generell overskuddsetterspørsel, etterspørselsbestemt ledighet og kostnadsbestemt ledighet. Formålet er ikke å drøfte industriens "plass" i den langsiktige økonomiske utvikling. Hovedvekten er lagt på konjunkturmønsteret og på endringer i dette.

Drøftingen er knyttet til utviklingen i produksjon og sysselsetting i industrien, fordi det hovedsakelig er for denne næringen det kan være relevant å drøfte ulike forklaringsfaktorer til ledighet. Som omtalt foran, vil produksjonen i de fleste andre næringer i hovedsak være etterspørselsbestemt.

Det er også bare for industrien at det foreligger et datamateriale som gjør det mulig å gi indikatorer for ulike ledighetstyper. Men som det vil framgå av det følgende, er det vanskelig å finne et direkte empirisk belegg for klart å kunne bestemme hvilken type ledighet som en står overfor; i en lavkonjunktursituasjon kan det være vanskelig å skille mellom etterspørselsbestemt og kostnadsbestemt ledighet.

Utviklingen 1974-82

Gjennom konjunkturbarometerundersøkelsene innhentes det hvert kvartal oppgaver fra alle store industriforetak om hva som begrenset produksjonen i inneværende kvartal. Svarene blir veid sammen, med sysselsettingen i foretakene som vekt. Av figur 1 framgår det at i 1974 arbeidet om lag to tredeler av de sysselsatte i industrien i foretak som oppga at mangel på innsatsfaktorer begrenset produksjonen. Andelen var høyest i utekoncurrerende og lavest i skjermet industri. Bare en tredel av de sysselsatte var ansatt i foretak hvor manglende etterspørsel eller kostnadsproblemer virket begrensende. En har da sett bort fra andre svaralternativa

tiver (uspesifiserte faktorer og uoppgett). Av figur 3 framgår det at lønnsomheten i industrien var svært høy dette året, og av figur 6 at industrien tapte markedsandeler både på hjemmemarkedet og på eksportmarkedet - etter alt å dømme fordi produksjonskapasiteten ikke var tilstrekkelig til å dekke etterspørselen. Varelagrene var samtidig på et svært lavt nivå, som det framgår av figur 2, og arbeidsmarkedet var stramt. 1974 må derfor alt i alt kunne sies å ha vært dominert av en situasjon med overskuddsetterspørsel.

Fra høsten 1974 og ett år framover var det en kraftig konjunkturedgang internasjonalt. Gjennom 1975 økte arbeidsløsheten blant industriarbeidere, samtidig som varelagrene vokste. Siste halvår 1975 var det bare en seksdel av de industri-sysselsatte som arbeidet i foretak hvor produksjonen var begrenset av mangel på innsatsfaktorer (kapasitetsmangel eller mangel på arbeidskraft, råvarer eller elektrisk kraft), mens halvparten arbeidet i foretak som oppga at mangel på ordre og salg begrenset produksjonen. Ytterligere en firedel var sysselsatt i foretak som oppga at både manglende etterspørsel og kostnadsproblemer var begrensende for produksjonen. Lønnsomheten var klart avtakende, men fortsatt ganske god til tross for produktivtetsnedgang og uendrede reelle lønnskostnader (se figur 4 og 5). Dessuten vant norsk industri markedsandeler både på eksport- og hjemmemarkedet. Sett under ett er det derfor grunn til å karakterisere 1975 som et år som var dominert av etterspørselsbestemt arbeidsledighet. Svikten i etterspørselen var størst for utekonkurrerende industri som eksporterer over halvparten av sin produksjon, mens skjermet industri med en eksportandel på 10 prosent, i mindre grad ble berørt.

I årene 1976-78 ble industriens lønnsomhet kraftig forverret. Dette hadde flere årsaker. I løpet av denne perioden var det en betydelig kursstigning på norske kroner. Dessuten var produktivtetsutviklingen svak samtidig som lønnskostnadene økte sterkt. Kapasitetsutnyttelsen var forholdsvis lav og arbeidsmarkedet relativt slakt, til tross for at den

selektive støttepolitikken og den generelle motkonjunkturpolitikken ga et betydelig strammere arbeidsmarked enn en ellers ville hatt. Den selektive støttepolitikken kan forøvrig også være en årsak til den svake produktivtetsutviklingen. Lagrene endret seg alt i alt lite, lagertallene for eksport nådde imidlertid et bunnpunkt i 1976 da det var en svak konjunkturoppgang internasjonalt. I tillegg tapte industrien markedsandeler. Markedsandelene på hjemmemarkedet økte riktignok i 1978, men dette skyldtes i hovedsak endret sammensetning av den innenlandske etterspørselen. For disse årene må en derfor kunne konkludere med at industriproduksjonen - i tillegg til fortsatt etterspørselssvikt - i noe større grad enn tidligere var begrenset av kostnadsproblemer.

Når det kraftige fallet i lønnsomheten i industrien sett under ett ikke ga tilsvarende sterke utslag i produksjon og sysselsetting, skyldtes dette at det var forskjeller i lønnsomhetsutviklingen mellom de ulike delene av industrien. For skjermet industri medførte kostnadsveksten samtidig en etterspørselsstimulans som i første omgang bidro til å øke lønnsomheten. Lønnsomheten falt sterkest for utekonkurrerende industri, som på kort sikt er mindre kostnadsfølsom i sin produksjons- og sysselsettingstilpasning enn hjemmekonkurrerende industri. Dermed ble innslaget av etterspørselsbestemt arbeidsledighet betydelig også i denne fasen av konjunkturforløpet, selv om produksjonen lot seg delvis holde oppe ved stimulering av innenlandsk etterspørsel og lagerstøtte til utekonkurrerende industri.

I årene 1979-80 endret bildet seg betydelig for industrien sett under ett. Devalueringene i 1977 og 1978, mindre lønnsvekst i årene 1978-80 - særlig under lønnsstoppen fra høsten 1978 og gjennom hele 1979 - bedret lønnsomheten kraftig. Samtidig skjedde det en betydelig konjunkturoppgang i utlandet, og etterspørselen økte. Kapasitetsutnyttelsen ble bedre, og arbeidsmarkedet ble strammere. Dessuten foregikk det en betydelig nedbygging av lagrene. Produktivtetsveksten tok seg opp igjen, og dette bedret lønnsomheten ytterligere. Etterhvert som kapasitetsproblemer oppsto i enkelte bransjer, fortsatte

tapet av markedsandeler. Som det framgår av figur 1 var årene 1979 og 1980 derfor en periode hvor innslaget av overskuddsetterspørsel var betydelig, men hvor innslaget av bedrifter med etterspørsels- og kostnadsproblemer fortsatt dominerte.

Fra sommeren 1980 forverret konjunktursituasjonen seg noe, og var deretter relativt uforandret i 1981 inntil den forverret seg kraftig igjen gjennom 1982. Den umiddelbare følge av dette omslaget var en betydelig økning i lagrene både av varer beregnet for eksport og innenlandsk bruk. Av figur 1 framgår det at det fra høsten 1980 til sommeren 1981 var en sterk økning i andelen av industri-sysselsatte som arbeidet i foretak der produksjonen ble begrenset av manglende etterspørsel. Dette svarer til utviklingen i 1974-75, hvor en situasjon med overskuddsetterspørsel ble etterfulgt av en periode der etterspørselen i økende grad begrenset produksjonen.

Mot slutten av 1981 ble kombinasjonen av kostnads- og etterspørselsproblemer igjen mer dominerende for industrien (figur 1). Dårlig kapasitetsutnyttning, en markert stigning i lønnsveksten og en svakere produktivtetsvekst ga et kraftig fall i kapitalavkastningen. Samtidig stoppet lageroppbyggingen opp, markedsandelene falt og arbeidsløsheten økte raskt gjennom 1982. Fra sommeren 1981 og fram til sommeren 1982 synes derfor industriproduksjonen å ha blitt begrenset av kostnadsproblemer i tillegg til sviktende etterspørsel.

Igjen var det en forskjell mellom skjermet og utekonkurrerende industri i denne perioden, idet skjermet industri mer ensidig ble begrenset av manglende etterspørsel.

Utviklingen i 1983

Gjennom 1983 tyder utviklingen i

indikatorene på at industrien beveget seg mot en situasjon som i mindre grad er dominert av kostnadsproblemer. For utekonkurrerende industri var det et økende innslag av overskuddsetterspørsel, slik det er vanlig i denne fasen av konjunkturforløpet. Kapasitetsutnyttningen økte, og en noe svakere lønnsvekst, sammen med prisoppgang på eksportmarkedene og økt produktivitet, bedret lønnsomheten. Likeså skjedde det en kraftig nedbygging av lagerbeholdningen av eksportvarer.

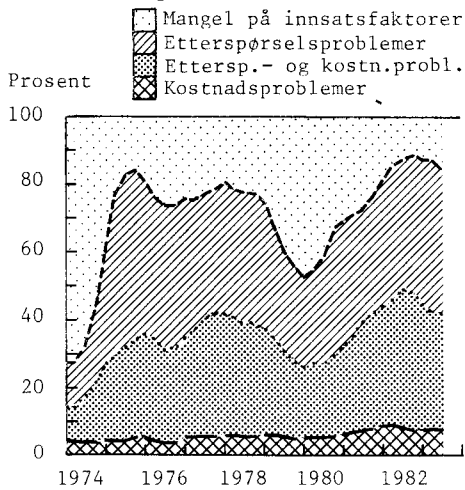
For de øvrige delene av industrien synes utviklingen å ha beveget seg i en annen retning. Skjermet industri var fortsatt preget av at manglende etterspørsel begrenset produksjonen, selv om kostnadsproblemer ikke var fraværende. For hjemmekonkurrerende industri fikk etterspørselsbegrensninger økt betydning for produksjonsutviklingen fra 1982 til 1983, men også her var kostnadsproblemene fortsatt store.

Det som derfor synes å skille konjunkturoppgangen gjennom 1983 fra tilsvarende konjunkturoppganger etter 1974, er at andelen av industriforetak som først og fremst har etterspørselsproblemer, har fortsatt å øke. Dette kan trolig i hovedsak være en følge av den etterspørselsbegrensende politikk som har vært ført.

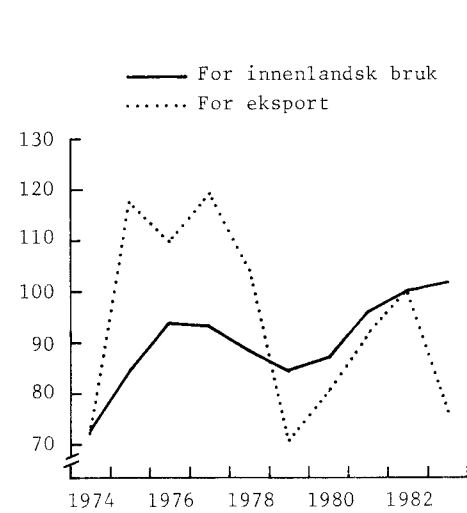
Oppsummering

Drøftingen ovenfor synes å vise at norsk industri over konjunkturforløpet gjennomgår bestemte faser med hensyn til hva som virker begrensende på produksjonen. Det er imidlertid alltid snakk om en blanding av ulike produktjonsbegrensende faktorer. Dette samsvarer med resultatene i den prinsipielle analysen som ble gjennomført i kapitlet foran om sammenhengen mellom ledighetstyper og markedsformer.

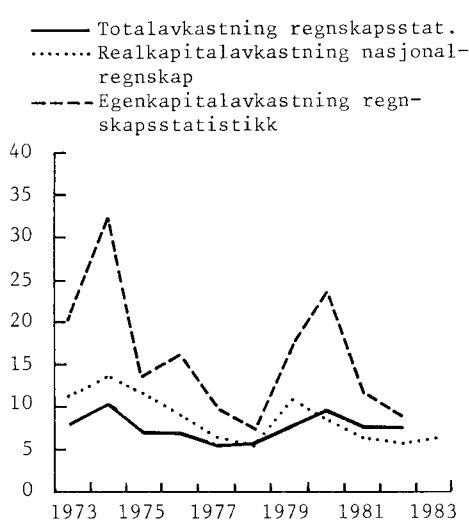
Figur 1. Faktorer som begrenset produksjonen. (Se fotnote under tekststavnittet for forklaring.)

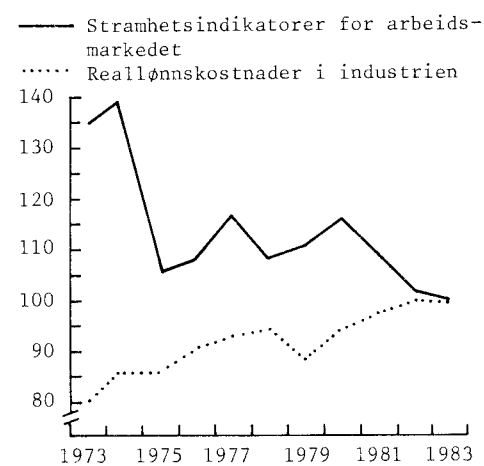
Figur 2. Lagerhold av norskproduserte industrivarer. Volumindeks 1982 = 100

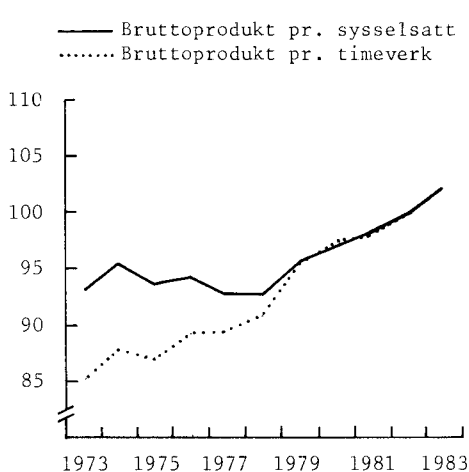
Figur 3. Avkastningsrater i industrien. Prosent

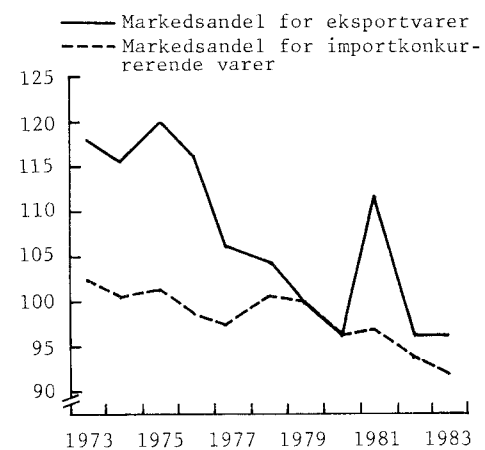
Figur 4. Stramhetsindikator (antall ledige plasser pr. arbeidsledig person). Reallønnskostnader (lønn pr. sysselsatt/prisdeflator for bruttoprodukt). Indekser. 1983 = 100

Figur 5. Produktivitetsutvikling i industrien. 1982 = 100

Figur 6. Markedsandeler for eksport- og importkonkurrerende industri. Indekser. 1979 = 100

Fotnote til figur 1:

Figuren viser andelen av sysselsatte i store industriforetak etter hva foretakene oppga som begrensende for produksjonen i inneværende kvartal.

Kostnadsproblemer m.v. omfatter følgende svar: Konkurransen fra andre norske produkter og importvarer og lave priser/høye kostnader/liten lønnsomhet.

Etterspørselsproblemer omfatter følgende svar: Mangel på ordre/salg og store lagerbeholdninger av egne produkter.

Etterspørsels- og kostnadsproblemer omfatter de som svarte at en kombinasjon av faktorene ovenfor virket begrensende på produksjonen.

Mangel på innsatsfaktorer omfatter følgende svar: Mangel på arbeidskraft, råstoffer, elektrisk kraft og produksjonskapasitet.

De som svarte at andre faktorer eller ingen spesielle faktorer begrenset produksjonen, er ikke tatt med.

Kilde: Konjunkturbarometeret.

N A S J O N A L R E G N S K A P

	1979	1980	1981	1982*	1983*
A. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Mill.kr					
Privat konsum	120 104	135 241	155 205	175 436	192 982
Varer	81 247	92 227	104 768	116 575	125 351
Tjenester 1)	38 857	43 014	50 437	58 861	67 631
Offentlig konsum	46 585	53 478	62 616	70 366	78 417
Statlig konsum	18 553	21 253	25 878	28 462	31 672
Sivilt	11 769	13 235	15 651	17 321	18 976
Militært	6 784	8 018	10 227	11 141	12 696
Kommunalt konsum	28 032	32 225	36 738	41 904	46 745
Bruttoinvestering	65 726	78 902	84 032	97 034	98 478
Bruttoinvestering i fast kapital.	66 186	70 798	91 793	91 205	98 611
Investering i oljevirksomhet ..	6 968	6 576	17 400	13 226	20 093
Bygninger	25 462	28 017	31 193	33 878	33 504
Anlegg	10 149	11 106	11 712	11 719	12 773
Skip og båter	4 080	2 565	6 388	7 125	5 683
Annet transportmateriell	4 630	4 794	5 953	6 330	7 143
Maskiner, redskap, inventar ellers	14 897	17 740	19 147	18 927	19 415
Lagerendring	-460	8 104	-7 761	5 829	-133
Av dette:					
Oljeplattformer under arbeid.	4 000	4 487	-5 356	1 331	2 016
Innenlandsk bruk av varer og tjenester	232 415	267 621	301 853	342 836	369 877
Eksport	105 407	134 795	156 288	165 114	184 000
- Import	99 154	117 371	130 467	144 738	152 600
Bruttonasjonalprodukt	238 668	285 045	327 674	363 212	401 277
Kapitalslit	36 878	41 358	48 053	53 801	58 857
Investering i oljevirksomhet ..	4 971	6 248	8 752	10 585	12 132
Bygninger	7 228	8 233	9 284	10 535	11 591
Anlegg	2 115	2 386	2 652	3 074	3 384
Skip og båter	7 047	7 374	8 827	9 636	10 327
Annet transportmateriell	5 985	6 073	6 454	6 562	6 893
Maskiner, redskap, inventar ellers	9 532	11 044	12 084	13 409	14 530
Nettonasjonalprodukt	201 790	243 687	279 621	309 411	342 420

1) Medregnet nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum i Norge.

Nasjonalregnskap (forts.)

	1979	1980	1981	1982*	1983*
B. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prosentvis fordeling					
Privat konsum	50,3	47,4	47,4	48,3	48,1
Varer	34,0	32,3	32,0	32,1	31,2
Tjenester 1)	16,3	15,1	15,4	16,2	16,9
Offentlig konsum	19,6	18,8	19,1	19,4	19,5
Statlig konsum	7,8	7,5	7,9	7,8	7,9
Sivilt	4,9	4,7	4,8	4,8	4,7
Militært	2,9	2,8	3,1	3,0	3,2
Kommunalt konsum	11,8	11,3	11,2	11,6	11,6
Bruttoinvestering	27,5	27,7	25,6	26,7	24,6
Bruttoinvestering i fast kapital.	27,7	24,8	28,0	25,1	24,6
Investering i oljevirksomhet ..	2,9	2,3	5,3	3,7	5,0
Bygninger	10,7	9,8	9,5	9,3	8,4
Anlegg	4,2	3,9	3,6	3,2	3,2
Skip og båter	1,7	0,9	1,9	2,0	1,4
Annet transportmateriell	1,9	1,7	1,8	1,7	1,8
Maskiner, redskap, inventar ellers	6,3	6,2	5,9	5,2	4,8
Lagerendring	-0,2	2,9	-2,4	1,6	-0,0
Av dette:					
Oljeplattformer under arbeid.	1,7	1,6	-1,6	0,4	0,5
Innenlandsk bruk av varer og tjenester	97,4	93,9	92,1	94,4	92,2
Eksport	44,2	47,3	47,7	45,5	45,8
- Import	41,6	41,2	39,8	39,9	38,0
Bruttonasjonalprodukt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kapitalslit	15,5	14,5	14,7	14,8	14,7
Investering i oljevirksomhet ..	2,1	2,2	2,7	2,9	3,0
Bygninger	3,0	2,9	2,8	2,9	3,0
Anlegg	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8
Skip og båter	3,0	2,6	2,7	2,7	2,6
Annet transportmateriell	2,5	2,1	2,0	1,8	1,7
Maskiner, redskap, inventar ellers	4,0	3,9	3,7	3,7	3,6
Nettonasjonalprodukt	84,5	85,5	85,3	85,2	85,3

1) Medregnet nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum i Norge.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1979	1980	1981	1982*	1983*
C. Bruttonasjonalprodukt etter næring. Mill.kr					
Jordbruk	7 534	8 066	9 167	10 159	10 152
Skogbruk	1 856	2 082	2 650	2 570	2 354
Fiske og fangst	2 322	2 491	3 121	3 024	3 236
Olje- og gassutvinning	20 800	41 061	50 099	56 375	67 609
Bergverksdrift	1 070	1 117	1 240	1 284	1 240
Industri	43 542	44 487	48 234	51 678	55 086
Kraft- og vannforsyning	8 805	9 684	11 877	13 840	16 688
Bygge- og anleggsvirksomhet	16 057	17 691	18 960	21 266	22 250
Oljeboring	1 268	1 574	3 215	3 377	3 673
Varehandel	29 214	35 851	41 272	45 589	48 161
Hotell- og restaurantdrift	3 216	3 626	4 358	5 440	6 347
Sjøtransport	10 929	13 166	14 317	12 799	13 443
Annen samferdsel (medr. rør- transport)	14 549	16 399	19 496	22 666	26 083
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	7 656	8 996	11 753	14 280	15 637
Forretningsmessig tjenesteyting ..	6 921	7 827	9 299	10 889	12 379
Eiendomsdrift	11 275	12 711	14 670	16 744	18 475
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	45 487	51 392	59 160	67 448	74 951
Korreksjonsposter 1)	6 167	6 834	4 786	3 784	3 513
Bruttonasjonalprodukt	238 668	285 045	327 674	363 212	401 277
Fordelt på					
Næringsvirksomhet	204 555	246 144	282 512	311 715	344 500
Stats- og trygdeforvaltning	11 735	13 083	15 270	17 204	18 552
Kommuneforvaltning	22 378	25 818	29 892	34 293	38 225
Fordelt på 2)					
Skjermede næringer	165 262	188 308	216 245	245 865	270 799
Utekonkurrerende næringer	20 572	20 367	19 695	17 639	19 719
Hjemmekonkurrerende næringer ...	29 153	31 586	35 847	37 390	37 093
Utvinning og rørtransport av rå- olje og naturgass, oljeboring.	23 681	44 784	55 887	62 318	73 666

1) Avgifter på import, refusjon av merverdiavgift på nyinvesteringer, investeringsavgift, korreksjon frie banktjenester. 2) Utekonkurrerende næringer: Bergverksdrift, utenriks sjøfart og utekonkurrerende industrigrupper (treforedling, kjemiske råvarer, raffinering av jordolje, produksjon, valsing og støping av metaller). Hjemmekonkurrerende næringer: Skogbruk, fiske og fangst og hjemmekonkurrerende industri (produksjon av tekstilvarer, klær, lær og lærvarer, skotøy, trevarer, møbler og innredninger av tre, kjemisk-tekniske produkter, jordolje- og kullprodukter, gummiprodukter og plastvarer, keramikk, glass og glassvarer, mineralske produkter ellers, metallvarer, maskiner, elektriske apparater og materiell, bygging av fartøyer, produksjon av andre transportmidler, annen industriproduksjon). Skjermede næringer omfatter resten av næringsgruppene, men ikke utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring.

Nasjonalregnskap (forts.)

	1979	1980	1981	1982*	1983*
D. Privat konsum. Mill.kr					
Matvarer	24 280	27 284	31 381	35 729	38 633
Drikkevarer og tobakk	8 184	8 916	9 979	10 744	11 853
Klær og skotøy	10 501	11 934	12 975	13 704	14 189
Bolig, lys og brensel	18 493	21 271	24 881	28 845	32 235
Møbler og husholdningsartikler ..	10 721	11 878	13 215	14 467	15 396
Helsepleie	5 249	5 676	6 387	7 451	8 323
Transport, post- og teletjenester	17 353	20 220	23 086	26 553	29 465
Fritidssysler og utdanning	10 361	11 626	13 403	14 479	15 686
Andre varer og tjenester	11 478	12 968	15 174	16 928	18 849
Spesifisert konsum	116 620	131 773	150 481	168 900	184 629
+ Nordmenns konsum i utlandet ..	6 985	7 413	9 411	11 592	13 630
- Utlendingers konsum i Norge ..	3 501	3 945	4 687	5 056	5 277
Privat konsum	120 104	135 241	155 205	175 436	192 982
E. Bruttoinvestering i fast kapital etter næring. Mill.kr					
Jordbruk	3 717	4 812	5 156	5 088	4 733
Skogbruk	317	326	369	361	381
Fiske og fangst	848	657	733	733	854
Olje- og gassutvinning	6 594	6 360	17 696	11 359	11 843
Bergverksdrift	370	473	647	504	423
Industri	7 331	9 031	10 855	9 337	8 029
Kraft- og vannforsyning	6 321	7 000	7 721	7 494	9 129
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 432	1 562	1 635	1 859	2 036
Oljeboring	196	26	-87	1 605	1 227
Varehandel, hotell- og restauranterdrift, forretningsbygg	5 064	5 453	5 595	7 540	6 831
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	3 229	3 435	3 518	3 646	3 817
Olje- og gasstransport med rør ..	254	154	58	409	7 190
Sjøtransport	3 827	2 456	6 269	7 000	5 513
Annen samferdsel (unnt. rørtransport)	5 152	5 384	5 568	6 318	7 461
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	1 061	1 299	1 926	1 351	2 419
Boliger	12 506	13 484	15 008	17 503	17 152
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting (inkl. forretningsmessig tjenesteyting)	7 967	8 886	9 126	9 098	9 573
Bruttoinvestering i fast kapital	66 186	70 798	91 793	91 205	98 611
Privat næringsvirksomhet	43 214	44 533	60 774	62 583	63 865
Offentlig næringsvirksomhet ...	12 629	14 811	19 416	17 057	22 623
Stats- og trygdeforvaltning ...	3 146	3 668	3 816	3 831	4 122
Kommuneforvaltning	7 197	7 786	7 787	7 734	8 001

Nasjonalregnskap (forts.)

	1979	1980	1981	1982*	1983*
F. Faktorinntekt etter næring. Mill.kr					
Nettonasjonalprodukt	201 790	243 687	279 621	309 411	342 420
- Indirekte skatter 1)	41 106	49 024	55 696	61 385	68 776
+ Subsidiar 1)	16 743	19 960	21 795	23 680	24 765
Faktorinntekt	177 427	214 623	245 720	271 706	298 409
Jordbruk	7 273	7 972	8 852	10 127	10 109
Skogbruk	1 535	1 716	2 260	2 146	1 956
Fiske og fangst	1 162	1 404	2 048	1 943	2 253
Olje- og gassutvinning	15 346	30 007	37 395	41 258	49 414
Bergverksdrift	809	836	1 179	1 198	1 209
Industri	41 484	42 978	44 845	47 835	50 806
Kraft- og vannforsyning	4 020	4 181	5 852	7 033	9 037
Bygge- og anleggsvirksomhet	12 659	13 923	14 880	16 669	17 501
Oljeboring	667	830	2 394	2 332	2 520
Varehandel	18 336	23 101	27 405	31 178	31 865
Hotell- og restaurantdrift	2 682	3 049	3 674	4 597	5 398
Sjøtransport	4 708	6 747	6 263	3 835	3 905
Annen samferdsel (medr. rørtransport)	9 192	10 464	12 912	15 380	17 521
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	8 164	10 015	12 726	15 209	16 445
Forretningsmessig tjenesteyting	5 665	6 380	7 600	9 018	10 250
Eiendomsdrift	7 407	8 321	9 710	11 046	12 143
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	43 596	49 423	57 074	65 220	72 074
Korreksjonsposter 2)	- 7 278	- 8 724	- 11 349	- 14 318	- 15 997
Faktorinntekt	177 427	214 623	245 720	271 706	298 409
Fordelt på					
Næringsvirksomhet	145 340	178 049	203 216	223 170	244 922
Stats- og trygdeforvaltning	11 204	12 474	14 585	16 461	17 726
Kommuneforvaltning	20 883	24 100	27 919	32 075	35 761
Fordelt på 2)					
Skjermede næringer	121 134	138 455	160 306	183 763	201 308
Utekonkurrerende næringer	13 932	13 814	11 725	8 870	10 354
Hjemmekonkurrerende næringer	25 416	28 152	32 163	33 870	33 809
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring	16 945	34 202	41 526	45 203	52 938

1) Se note 2, tabell K. 2) Se noter til tabell C.

Nasjonalregnskap (forts.)

	1979	1980	1981	1982*	1983*
G. Lønnskostnader etter næring. Mill.kr					
Jordbruk	319	345	371	391	413
Skogbruk	537	643	745	695	719
Fiske og fangst	203	248	296	322	361
Olje- og gassutvinning	885	1 413	1 830	2 147	2 579
Bergverksdrift	735	812	887	937	1 032
Industri	31 302	34 161	37 559	40 662	42 235
Kraft- og vannforsyning	1 725	1 938	2 204	2 476	2 699
Bygge- og anleggsvirksomhet	11 350	12 739	13 236	14 841	15 938
Oljeboring	388	529	747	828	1 039
Varehandel	16 702	18 799	20 938	23 233	24 673
Hotell- og restaurantdrift	2 229	2 543	2 955	3 348	3 677
Sjøtransport	6 638	7 333	8 514	8 861	9 393
Annen samferdsel (medr. rørtransport)	10 113	11 348	12 736	14 367	15 450
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	4 156	4 873	5 734	6 683	7 582
Forretningsmessig tjenesteyting .	3 170	3 584	4 531	5 392	6 403
Eiendomsdrift	155	169	198	225	244
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	38 786	43 943	50 686	57 578	63 563
Lønnskostnader	129 393	145 420	164 167	182 986	198 000
Fordelt på					
Næringsvirksomhet	97 306	108 846	121 663	134 450	144 513
Stats- og trygdeforvaltning ...	11 204	12 474	14 585	16 461	17 726
Kommuneforvaltning	20 883	24 100	27 919	32 075	35 761
Fordelt på 1)					
Skjermede næringer	97 664	110 244	124 719	140 841	153 672
Utekonkurrerende næringer	10 563	11 724	13 200	13 635	14 482
Hjemmekonkurrerende næringer ..	19 893	21 510	23 671	25 535	26 228
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring	1 273	1 942	2 577	2 975	3 618

1) Se note 2, tabell C.

Nasjonalregnskap (forts.)

	1979	1980	1981	1982*	1983*
H. Driftsresultat (inntekt av kapital og av eget arbeid) etter næring.Mill.kr 1)					
Jordbruk	6 954	7 627	8 481	9 736	9 696
Skogbruk	998	1 073	1 515	1 451	1 237
Fiske og fangst	959	1 156	1 752	1 621	1 892
Olje- og gassutvinning	14 461	30 594	35 565	39 111	46 835
Bergverksdrift	74	24	292	261	177
Industri	10 182	8 817	7 286	7 173	8 571
Kraft- og vannforsyning	2 295	2 243	3 648	4 557	6 338
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 309	1 184	1 644	1 828	1 563
Oljeboring	279	301	1 647	1 504	1 481
Varehandel	1 634	4 302	6 467	7 945	7 192
Hotell- og restaurantdrift	453	506	719	1 249	1 721
Sjøtransport	-1 930	-586	-2 251	-5 026	-5 488
Annen samferdsel (medr. rør- transport)	-921	-884	176	1 013	2 071
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	4 008	5 142	6 992	8 526	8 863
Forretningsmessig tjenesteyting .	2 495	2 796	3 069	3 626	3 847
Eiendomsdrift	7 252	8 152	9 512	10 821	11 899
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	4 810	5 480	6 388	7 642	8 511
Korreksjonsposter 2)	-7 278	-8 724	-11 349	-14 318	-15 997
Driftsresultat	48 034	69 203	81 553	88 720	100 409
Fordelt på					
Næringsvirksomhet	48 034	69 203	81 553	88 720	100 409
Stats- og trygdeforvaltning ...	-	-	-	-	-
Kommuneforvaltning	-	-	-	-	-
Fordelt på 3)					
Skjermede næringer	23 470	28 211	35 587	42 922	47 636
Utekonkurrerende næringer	3 369	2 090	-1 475	-4 765	-4 128
Hjemmekonkurrerende næringer ..	5 523	6 642	8 492	8 335	7 581
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, olje- boring	15 672	32 260	38 949	42 228	49 320

1) Tallene for 1983 er svært usikre, spesielt gjelder dette for industri, varehandel, bygge- og anleggsvirksomhet og enkelte tjenesteytende næringer. 2) Korreksjon frie banktjenester. 3) Se note 2, tabell C.

Nasjonalregnskap (forts.)

	1979	1980*	1981*	1982*	1983*
I. Faktorinntekt etter institusjonell sektor. Mill.kr					
Lønn 1)	110 582	124 185	139 963	155 837	168 776
Husholdninger	110 499	124 095	139 715	155 567	168 496
Lønnstakere	104 749	117 637	132 437	147 463	159 720
Personlige næringsdrivende ..	3 649	4 098	4 619	5 143	5 570
Trygdede, pensjonister o.a. .	2 101	2 360	2 659	2 961	3 206
Utlandet 2)	83	90	248	270	280
Arbeidsgiveravgift til folke- trygden mv. 1)	18 811	21 235	24 204	27 149	29 224
Driftsresultat 3)	48 034	69 203	81 553	88 720	100 409
Husholdninger	23 381	26 780	30 977	35 626	38 360
Lønnstakere	3 499	3 981	4 629	5 325	5 855
Personlige næringsdrivende ..	18 975	21 773	25 156	28 931	31 007
Trygdede, pensjonister o.a. .	907	1 026	1 192	1 370	1 498
Offentlig forvaltning 4)	1 358	1 674	2 010	2 780	3 528
Finansinstitusjoner	-3 331	-3 652	-4 439	-5 890	-7 250
Offentlig eide banker	-193	181	-26	-343	-767
Private finansinstitusjoner .	-3 138	-3 833	-4 413	-5 547	-6 483
Ikke-personlige foretak	26 626	44 401	53 005	56 204	65 771
Private foretak	27 245	39 002	44 424	44 382	50 168
Statsforetak 5)	-619	5 399	8 581	11 822	15 603
Faktorinntekt	177 427	214 623	245 720	271 706	298 409

1) Summen av lønn og arbeidsgiveravgift til folketrygden mv. svarer til lønnskostnader i tabell G. 2) Lønn opptjent i Norge utbetalt til utlendinger. 3) Driftsresultat opptjent etter institusjonell opprinnelsessektor. 4) Driftsresultat i kommuneforetak. 5) Definisjon av statsforetak endret fra og med 1980. Dette førte til en økning i antall statsforetak.

Nasjonalregnskap (forts.)

	1979	1980*	1981*	1982*	1983*
J. Husholdninger. Inntekter, utgifter og sparing. Mill.kr					
Inntekter	199 726	225 363	257 447	290 018	317 983
Lønn 1)	110 565	124 161	139 799	155 663	168 592
Arbeidsgiveravgift til folke- trygden mv.	18 811	21 235	24 204	27 149	29 224
Driftsresultat	23 381	26 780	30 977	35 626	38 360
Renteinntekter	7 143	8 516	10 376	12 462	14 033
Stønader fra det offentlige ...	37 023	40 975	47 636	54 517	62 104
Stønader fra utlandet	594	756	1 016	1 061	1 290
Andre inntekter	2 209	2 940	3 439	3 540	4 380
-Utgifter	73 890	85 329	94 958	107 285	116 123
Direkte skatter og trygde- premier	62 419	71 834	78 278	86 948	93 023
Arbeidsgiveravgift til folke- trygden mv.	18 811	21 235	24 204	27 149	29 224
Andre direkte skatter og trygdepremier	43 608	50 599	54 074	59 799	63 799
Renteutgifter	9 525	11 230	14 024	17 012	19 591
Andre utgifter	1 946	2 265	2 656	3 325	3 509
= Disponibel inntekt	125 836	140 034	162 489	182 733	201 860
- Privat konsum	120 104	135 241	155 205	175 436	192 982
= Sparing	5 732	4 793	7 284	7 297	8 878

1) Medregnet lønn opptjent i utlandet.

Nasjonalregnskap (forts.)

	1979	1980*	1981*	1982*	1983*
K. Offentlig forvaltning. 1) Inntekter, utgifter og sparing. 2) Mill.kr					
Inntekter	124 505	155 852	174 034	192 971	213 786
Direkte skatter og trygde- premier	74 115	95 484	104 356	114 273	124 729
Indirekte skatter medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer	41 106	49 024	55 696	61 385	68 776
Indirekte skatter fra- trukket kompensert mer- verdiavgift på matvarer .	39 754	47 582	55 092	60 675	68 776
Kompensert merverdiavgift på matvarer	1 352	1 442	604	710	-
Renteinntekter	7 667	9 384	11 629	13 546	15 537
Andre inntekter	1 617	1 960	2 353	3 767	4 744
- Utgifter	65 307	75 532	85 569	96 326	106 851
Subsidier medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer ..	16 743	19 960	21 795	23 680	24 765
Subsidier fratrukket kompensert merverdiavgift på mat- varer	15 391	18 518	21 191	22 970	24 765
Kompensert merverdiavgift på matvarer	1 352	1 442	604	710	-
Renteutgifter	8 931	11 182	12 647	13 687	14 980
Stønader til private konsu- menter	37 023	40 975	47 636	54 517	62 104
Stønader til utlandet	1 938	2 186	2 617	3 271	3 870
Andre utgifter	672	1 229	874	1 171	1 132
= Disponibel inntekt	59 198	80 320	88 465	96 645	106 935
- Offentlig konsum	46 585	53 478	62 616	70 366	78 417
= Sparing	12 613	26 842	25 849	26 279	28 518

1) Medregnet kommuneforetak. 2) I denne tabell og ellers i nasjonalregnskapet er skatter, avgifter, subsidier og stønader i prinsippet registrert med de i året påløpte (i motsetning til innbetalte) beløp. Tallene for offentlige inntekter og utgifter i nasjonalregnskapet avviker derfor fra tallene i de offentlige regnskaper.

Nasjonalregnskap (forts.)

	1979	1980*	1981*	1982*	1983*
L. Finansinstitusjoner. Inntekter, utgifter og sparing. Mill.kr					
Inntekter	28 777	35 866	45 605	54 812	60 487
Driftsresultat	-3 331	-3 652	-4 439	-5 890	-7 250
Renteinntekter	26 815	33 695	42 984	52 796	58 951
Andre inntekter	5 293	5 823	7 060	7 906	8 786
-Utgifter	25 225	31 000	38 432	46 039	51 416
Direkte skatter og trygde-					
premier	313	266	299	330	367
Renteutgifter	18 172	23 433	29 667	36 246	40 533
Andre utgifter	6 740	7 301	8 466	9 463	10 516
= Disponibel inntekt	3 552	4 866	7 173	8 773	9 071
= Sparing	3 552	4 866	7 173	8 773	9 071

M. Ikke-personlige foretak. Inntekter, utgifter og sparing. Mill.kr					
Inntekter	36 429	56 968	69 350	73 913	85 362
Driftsresultat	26 626	44 401	53 005	56 204	65 771
Renteinntekter	3 097	4 043	6 027	6 786	6 937
Andre inntekter 1)	6 706	8 524	10 318	10 923	12 654
-Utgifter	34 756	50 477	61 215	68 822	77 808
Direkte skatter og trygde-					
premier	11 264	23 265	25 682	26 857	31 135
Renteutgifter	15 084	17 202	22 635	26 695	29 264
Andre utgifter 1)	8 408	10 010	12 898	15 270	17 409
= Disponibel inntekt	1 673	6 491	8 135	5 091	7 554
= Sparing	1 673	6 491	8 135	5 091	7 554

1) Inkluderer aksjeutbytte inntekt/utgift, utbytte på eierkapital i statsforetak og netto skadeforsikringserstatninger/-premier.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1979	1980	1981	1982*	1983*
N. Utenriksregnskap. Mill.kr 1)					
Varer og tjenester					
Eksport	105 407	134 795	156 288	165 114	184 000
Varer.....	70 007	92 863	106 899	114 762	132 700
Råolje og naturgass	21 993	41 399	48 087	53 472	63 900
Skip, nybygde	1 467	1 402	668	1 551	1 760
Skip, eldre	3 418	2 425	3 406	4 531	4 160
Oljeplattformer, nybygde	-	-	-	740	620
Oljeplattformer, eldre	507	-	698	668	1 035
Direkte eksport ved oljevirksomhet 2)	940	443	1 643	342	335
Andre varer	41 682	47 194	52 397	53 459	60 890
Tjenester	35 400	41 932	49 390	50 352	51 300
Brutto frakter ved skipsfart ...	22 255	26 980	30 934	29 475	29 000
Brutto inntekter ved oljeboring.	927	765	1 617	1 798	2 250
Direkte eksport ved annen oljevirk- virksomhet	277	300	465	531	630
Eksport av rørtjenester	1 972	2 485	3 052	3 021	2 900
Reisetrafikk 3)	3 228	3 716	4 430	4 727	5 000
Andre tjenester	6 741	7 686	8 892	10 801	11 520
Import	99 154	117 371	130 469	144 738	152 600
Varer	70 433	84 543	90 516	100 555	101 300
Skip, nybygde	2 910	1 108	3 806	6 072	5 130
Skip, eldre	533	326	735	495	325
Oljeplattformer, nybygde	-	-	335	1 646	1 480
Oljeplattformer, eldre	145	-	-	-	-
Direkte import ved oljevirk- somhet	1 017	828	745	769	2 315
Andre varer	65 828	82 281	84 895	91 573	92 050
Tjenester	28 721	32 828	39 953	44 183	51 300
Brutto utgifter ved skipsfart 4)	12 769	16 265	18 894	19 614	18 700
Brutto utgifter ved oljeboring .	331	267	251	316	600
Direkte import ved annen olje- virksomhet	2 175	1 622	3 031	2 607	5 660
Reisetrafikk 3)	6 042	6 486	8 470	10 583	12 600
Andre tjenester	7 404	8 188	9 309	11 063	13 740
Eksportoverskudd	6 253	17 424	25 820	20 376	31 400

1) Uoverensstemmelser i tabellen skyldes maskinell avrundning. 2) Korrek-sjonspost for delte olje- og gassfelt. 3) Medregnet grensehandel. 4) Med-regnet ombygginger og ekstraordinære reparasjoner.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1979	1980	1981	1982*	1983*
N.Utenriksregnskap. (forts.) Mill.kr 1)					
Renter og stønader					
Fra utlandet	3 931	6 077	9 756	12 052	12 150
Renter	2 794	4 572	7 880	9 953	9 290
Aksjeutbytte mv.	543	749	860	1 039	1 570
Stønader	594	756	1 016	1 061	1 290
Til utlandet	15 462	18 053	23 116	28 222	29 150
Renter	9 784	11 981	15 837	18 003	18 200
Aksjeutbytte mv.	2 879	2 860	3 482	5 555	5 475
Stønader	2 799	3 212	3 796	4 664	5 475
Rente- og stønadsoverskudd	-11 531	-11 976	-13 360	-16 170	-17 000
Overskudd på driftsregnskapet	-5 278	5 448	12 460	4 207	14 400
Netto endring i reserver og låne- gjeld ikke forårsaket av trans- aksjoner	-213	2 704	-5 632	-13 913	..
Nedgang i Norges nettogjeld til utlandet	-5 491	8 152	6 827	-9 707	..
Kapitalregnskap					
Netto inngang, langsiktige kapital- transaksjoner	11 535	-4 094	-4 292	2 686	..
Netto inngang, kjente kortsiktige kapitaltransaksjoner	-9 502	-6 078	-9 259	-5 884	..
Netto inngang, andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	3 044	4 525	886	-1 009	..
Netto kapitaltransaksjoner i alt .	5 077	-5 647	-12 665	-4 207	..
Netto endringer i fordringer og gjeld forårsaket av valutakurs- endringer mv.	414	-2 505	5 839	13 913	..
Oppgang i Norges nettogjeld til ut- landet	5 491	-8 152	-6 827	9 707	..

1) Uoverensstemmelser i tabellen skyldes maskinell avrunding.

Nasjonalregnskap (forts.)

	1979	1980*	1981*	1982*	1983*
O. Disponibel inntekt for Norge. Mill. kr.					
Nettonasjonalprodukt	201 790	243 687	279 621	309 411	342 420
- Utlendingers nettoinntekt av arbeid og kapital	9 326	9 520	10 579	12 566	12 815
- Stønader til utlandet, netto ..	2 205	2 456	2 780	3 603	4 185
= Disponibel inntekt for Norge ..	190 259	231 711	266 262	293 242	325 420
Fordelt på					
Privat disponibil inntekt	131 911	146 381	171 155	186 957	209 351
Husholdninger	125 836	140 034	162 489	182 733	201 860
Lønnstakere	87 265	96 464	111 425	124 603	137 548
Personlige nærings- drivende	16 938	19 222	22 577	25 821	27 763
Trygdede, pensjonister o.a. .	21 633	24 348	28 487	32 309	36 549
Private finansinstitusjoner ...	1 816	1 746	2 833	2 906	4 270
Private ikke-personlige foretak	4 259	4 601	5 833	1 318	3 221
Offentlig disponibil inntekt	58 348	85 330	95 107	106 285	116 069
Offentlig forvaltning 1)	59 198	80 320	88 465	96 645	106 935
Offentlig eide banker	1 736	3 120	4 340	5 867	4 801
Statsforetak	-2 586	1 890	2 302	3 773	4 333
P. Sparing. Mill.kr					
Innenlandsk nettoinvestering	28 848	37 544	35 979	43 233	39 621
Netto nedgang (+) eller økning (-) i Norges nettogjeld til utlandet 2)	-5 278	5 448	12 460	4 207	14 400
= Sparing	23 570	42 992	48 439	47 440	54 021
Fordelt på					
Privat sparing	11 807	11 140	15 950	11 521	16 369
Husholdninger	5 732	4 793	7 284	7 297	8 878
Lønnstakere	3 916	2 393	3 792	2 955	3 843
Personlige næringsdrivende ..	3 936	4 723	5 788	6 877	6 943
Trygdede, pensjonister o.a. .	-2 120	-2 323	-2 296	-2 535	-1 908
Private finansinstitusjoner ...	1 816	1 746	2 833	2 906	4 270
Private ikke-personlige foretak	4 259	4 601	5 833	1 318	3 221
Offentlig sparing	11 763	31 852	32 491	35 919	37 652
Offentlig forvaltning	12 613	26 842	25 849	26 279	28 518
Offentlig eide banker	1 736	3 120	4 340	5 867	4 801
Statsforetak	-2 586	1 890	2 302	3 773	4 333

1) Se note 1, tabell K. 2) Her satt lik overskudd på driftsregnskapet overfor utlandet.

Nasjonalregnskap (forts.)

	1979	1980	1981	1982*	1983*
Q. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1980-priser. Mill.kr					
Privat konsum ..	135 241	136 784	138 726	140 856	
Varer ..	92 227	91 644	91 739	91 251	
Tjenester 1) ..	43 014	45 140	46 987	49 605	
Offentlig konsum ..	53 478	56 763	58 855	61 039	
Statlig konsum ..	21 253	23 492	23 857	24 659	
Sivilt ..	13 235	14 256	14 572	14 820	
Militært ..	8 018	9 236	9 285	9 839	
Kommunalt konsum ..	32 225	33 271	34 998	36 380	
Bruttoinvestering ..	78 902	76 461	79 627	73 368	
Bruttoinvestering i fast kapital ..	70 798	83 485	74 992	75 563	
Investering i oljevirksomhet ..	6 576	14 405	9 387	14 257	
Bygninger ..	28 017	28 670	28 681	26 715	
Anlegg ..	11 106	10 884	9 888	10 156	
Skip og båter ..	2 565	5 498	4 146	1 306	
Annet transportmateriell ..	4 794	5 587	5 604	5 855	
Maskiner, redskap, inventar ellers ..	17 740	18 441	17 286	17 274	
Lagerendring ..	8 104	-7 024	4 635	-2 195	
Av dette					
Oljeplattformer under arbeid. ..	4 487	-4 852	1 140	1 599	
Innenlandsk bruk av varer og tjenester ..	267 621	270 008	277 208	275 263	
Eksport ..	134 795	136 651	136 903	147 371	
- Import ..	117 371	119 113	124 063	123 121	
Bruttonasjonalprodukt ..	285 045	287 546	290 048	299 513	
Kapitalslit ..	41 358	43 656	45 111	46 378	
Investering i oljevirksomhet ..	6 248	7 123	7 891	8 669	
Bygninger ..	8 233	8 582	8 929	9 247	
Anlegg ..	2 386	2 474	2 557	2 646	
Skip og båter ..	7 374	7 769	7 721	7 409	
Annet transportmateriell ..	6 073	6 079	5 837	5 702	
Maskiner, redskap, inventar ellers ..	11 044	11 629	12 176	12 705	
Nettonasjonalprodukt ..	243 687	243 890	244 937	253 135	

1) Medregnet nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum i Norge.

Nasjonalregnskap (forts.)

	1979	1980	1981	1982*	1983*
R. Bruttonasjonalprodukt etter næring. I 1980-priser. Mill.kr					
Jordbruk	8 066	8 324	8 766	8 858
Skogbruk	2 082	2 328	2 143	2 025
Fiske og fangst	2 491	3 152	3 401	3 540
Olje- og gassutvinning	41 061	39 458	40 169	46 528
Bergerksdrift	1 117	1 125	1 094	1 117
Industri	44 487	43 985	43 633	43 130
Kraft- og vannforsyning	9 684	10 519	10 509	11 658
Bygge- og anleggsvirksomhet	17 691	17 428	17 802	17 540
Oljeboring	1 574	1 611	1 616	1 872
Varehandel	35 841	35 282	34 206	33 157
Hotell- og restaurantdrift	3 626	3 570	3 287	3 340
Sjøtransport	13 166	13 489	12 825	11 840
Annen samferdsel (medr. rør- transport)	16 399	16 776	17 228	17 988
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	8 996	9 333	9 215	9 377
Forretningsmessig tjenesteyting	7 827	8 364	8 658	9 179
Eiendomsdrift	12 711	13 107	13 471	13 843
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	51 392	53 624	55 920	57 919
Korreksjonsposter 1)	6 834	6 071	6 105	6 602
Bruttonasjonalprodukt	285 045	287 546	290 048	299 513
Fordelt på					
Næringsvirksomhet	246 144	246 405	246 645	254 777
Stats- og trygdeforvaltning	13 083	13 919	14 526	14 651
Kommuneforvaltning	25 818	27 222	28 877	30 085
Fordelt på 1)					
Skjermede næringer	188 308	191 282	193 938	198 203
Utekonkurrerende næringer	20 367	21 263	20 663	20 470
Hjemmekonkurrerende næringer	31 586	32 061	31 730	30 576
Utvinning og rørtransport av rå- olje og naturgass, oljeboring	44 784	42 940	43 717	50 264

1) Se noter til tabell C.

Nasjonalregnskap (forts.)

	1979	1980	1981	1982*	1983*
S. Privat konsum. I 1980-priser. Mill.kr					
Matvarer ..	27 284	27 057	27 197	27 332	27 332
Drikkevarer og tobakk ..	8 916	7 942	7 343	7 358	7 358
Klær og skotøy ..	11 934	11 627	11 381	11 158	11 158
Bolig, lys og brensel ..	21 271	21 817	22 442	22 836	22 836
Møbler og husholdningsartikler	11 878	11 623	11 454	11 269	11 269
Helsepleie ..	5 676	5 771	6 117	6 390	6 390
Transport, post- og teletjenester .	20 220	20 662	21 662	22 036	22 036
Fritidssysler og utdanning ..	11 626	12 428	12 156	12 364	12 364
Andre varer og tjenester ..	12 968	13 154	12 935	13 096	13 096
Spesifisert konsum ..	131 773	132 081	132 687	133 839	133 839
+ Nordmenns konsum i utlandet ..	7 413	8 829	10 036	10 860	10 860
- Utlendingers konsum i Norge ..	3 945	4 126	3 997	3 843	3 843
Privat konsum ..	135 241	136 784	138 726	140 856	140 856
T. Bruttoinvestering i fast kapital etter næring. I 1980-priser. Mill.kr					
Jordbruk ..	4 812	4 774	4 397	3 854	3 854
Skogbruk ..	326	340	309	307	307
Fiske og fangst ..	657	667	691	770	770
Oje- og gassutvinning ..	6 360	14 719	8 061	8 137	8 137
Bergverksdrift ..	473	615	436	347	347
Industri ..	9 031	10 329	8 149	6 651	6 651
Kraft- og vannforsyning ..	7 000	7 264	6 494	7 426	7 426
Bygge- og anleggsvirksomhet ..	1 562	1 573	1 697	1 759	1 759
Oljeboring ..	26	-113	1 110	597	597
Varehandel, hotell- og restaur- antdrift, forretningsbygg ..	5 453	5 332	6 756	5 869	5 869
Hjelpevirksomhet for landtrans- port veier ..	3 435	3 259	3 097	3 057	3 057
Olje- og gasstransport med rør ..	154	54	345	5 662	5 662
Sjøtransport ..	2 456	5 405	3 983	1 102	1 102
Annen samferdsel (unnt. rørtrans- port) ..	5 384	5 280	5 702	6 428	6 428
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring ..	1 299	1 805	1 193	2 058	2 058
Boliger ..	13 484	13 651	14 582	13 446	13 446
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting (inkl. forret- ningsmessig tjenesteyting) ..	8 886	8 531	7 990	8 093	8 093
Bruttoinvestering i fast kapital ...	70 798	83 485	74 992	75 563	75 563
Privat næringsvirksomhet ..	44 533	54 935	50 362	47 241	47 241
Offentlig næringsvirksomhet ..	14 811	17 781	14 666	18 398	18 398
Stats- og trygdeforvaltning ..	3 668	3 553	3 303	3 386	3 386
Kommuneforvaltning ..	7 786	7 216	6 661	6 538	6 538

Nasjonalregnskap (forts.)

	1979	1980	1981	1982*	1983*
U. Eksport og import. I 1980-priser. Mill.kr					
Varer og tjenester					
Eksport	134 795	136 651	136 903	147 371	
Varer	92 863	92 869	94 322	107 300	
Råolje og naturgass	41 399	38 074	37 956	44 427	
Skip, nybygde	1 402	585	1 344	1 438	
Skip, eldre	2 425	3 116	5 143	5 754	
Oljeplattformer, nybygde	-	-	624	489	
Oljeplattformer, eldre	-	639	588	1 013	
Direkte eksport ved olje- virksomhet 1)	443	1 469	259	238	
Andre varer	47 194	48 986	48 408	53 941	
Tjenester	41 932	43 782	42 581	40 071	
Brutto frakter ved skipsfart ..	26 980	28 173	26 150	23 703	
Brutto inntekter ved oljeboring ..	765	1 026	1 114	1 427	
Direkte eksport ved annen olje- virksomhet	300	392	415	458	
Eksport av rørtjenester	2 485	2 302	2 306	2 259	
Reisetrafikk 2)	3 716	3 900	3 737	3 642	
Andre tjenester	7 686	7 989	8 859	8 582	
Import	117 371	119 113	124 063	123 121	
Varer	84 543	83 713	88 363	84 614	
Skip, nybygde	1 108	3 046	4 371	3 117	
Skip, eldre	326	673	436	318	
Oljeplattformer, nybygde	-	268	1 185	1 017	
Oljeplattformer, eldre	-	-	-	-	
Direkte import ved olje- virksomhet	828	689	683	1 823	
Andre varer	82 281	79 037	81 688	78 339	
Tjenester	32 828	35 400	35 700	38 507	
Brutto utgifter ved skipsfart 3) ..	16 265	16 488	15 356	13 636	
Brutto utgifter ved oljeboring ..	267	220	267	473	
Direkte import ved annen olje- virksomhet	1 622	2 388	1 743	4 078	
Reisetrafikk 2)	6 486	7 945	9 163	10 040	
Andre tjenester	8 188	8 359	9 171	10 280	
Eksportoverskudd	17 424	17 538	12 840	24 250	

1) Korreksjonspost for delte olje- og gassfelt. 2) Medregnet grensehandel.

3) Medregnet ombygginger og ekstraordinære reparasjoner.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1979	1980	1981	1982*	1983*
V. Sysselsetting etter næring. 1 000 utførte årsverk					
Jordbruk	109	106	103	99	96
Skogbruk	9	10	10	9	8
Fiske og fangst	22	22	23	22	23
Olje- og gassutvinning	4	5	6	7	7
Bergverksdrift	8	9	8	8	8
Industri	376	373	368	358	343
Kraft- og vannforsyning	18	18	18	18	19
Bygge- og anleggsvirksomhet	141	145	137	137	136
Oljeboring	3	3	4	5	5
Varehandel	224	228	229	227	226
Hotell- og restaurantdrift	36	36	36	36	37
Sjøtransport	54	56	57	56	55
Annen samferdsel (medr. rør- transport)	115	118	119	119	118
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	37	38	40	41	42
Forretningsmessig tjenesteyting	43	44	48	50	56
Eiendomsdrift	5	5	5	5	5
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	482	498	511	516	528
Sysselsetting	1 686	1 714	1 722	1 713	1 712
Fordelt på					
Næringsvirksomhet	1 328	1 339	1 334	1 320	1 310
Stats- og trygdeforvaltning	130	134	140	140	140
Kommuneforvaltning	228	241	248	253	262
Fordelt på 1)					
Skjermede næringer	1 330	1 357	1 365	1 369	1 380
Utekonkurrerende næringer	92	95	93	88	87
Hjemmekonkurrerende næringer	257	254	253	245	233
Utvinning og rørtransport av rå- olje og naturgass, oljeboring	7	8	11	11	12
Årsverk utført av lønnskakere	1 455	1 484	1 497	1 492	1 493
Årsverk utført av selvstendige	231	230	225	221	219

1) Se note 2, tabell C.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1979	1980	1981	1982*	1983*
W. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prosentvis prisendring fra foregående år. 1)					
Privat konsum	5,1	10,0	13,5	11,5	8,3
Varer	5,3	10,2	14,3	11,2	8,1
Tjenester 2)	4,8	9,6	11,7	12,1	8,8
Offentlig konsum	3,3	8,9	10,3	8,4	7,5
Statlig konsum	3,4	9,8	10,2	8,3	7,7
Sivilt	3,6	8,7	9,8	8,3	7,7
Militært	3,0	11,3	10,7	8,4	7,5
Kommunalt konsum	3,3	8,3	10,4	8,4	7,3
Bruttoinvestering	3,2	10,3	9,9	11,0	10,2
Bruttoinvestering i fast kapital.	2,9	8,6	10,0	10,6	7,2
Investering i oljevirksomhet ..	7,8	15,4	20,8	16,6	0,0
Bygninger	3,3	9,6	8,8	8,6	6,2
Anlegg	5,5	9,0	7,6	10,1	6,1
Skip og båter	-30,5	31,5	16,2	47,9	153,3
Annet transportmateriell	7,3	-1,8	6,6	6,0	8,0
Maskiner, redskap, inventar ellers	1,4	9,9	3,8	5,5	2,7
Lagerendring
Av dette:					
Oljeplattformer under arbeid.
Innenlandsk bruk av varer og tjenester	4,2	9,9	11,8	10,6	8,7
Eksport	17,8	25,3	14,4	5,5	3,5
- Import	12,0	14,7	9,5	6,5	6,2
Bruttonasjonalprodukt	6,6	14,6	14,0	9,8	7,0
Kapitalslit	3,2	8,5	10,1	8,4	6,4
Investering i oljevirksomhet ..	5,8	16,6	22,9	9,2	4,3
Bygninger	3,0	9,5	8,2	9,1	6,2
Anlegg	3,9	8,7	7,2	12,2	6,4
Skip og båter	0,2	7,0	13,6	9,8	11,7
Annet transportmateriell	7,1	-0,6	6,2	5,8	7,5
Maskiner, redskap, inventar ellers	1,7	9,8	3,9	6,0	3,8
Nettonasjonalprodukt	7,3	15,7	14,7	10,1	7,1

1) Prosentvis endringstall for 1979 og 1980 beregnet på grunnlag av fastpristall i 1975-priser, og for senere år av fastpristall i 1980-priser. 2) Medregnet nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum i Norge.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1979	1980	1981	1982*	1983*
X. Nasjonalprodukt etter anvendelse. 1980-priser. Vekstrater. 1)					
Privat konsum	3,2	2,3	1,1	1,4	1,5
Varer	3,8	3,0	-0,6	0,1	-0,5
Tjenester 2)	1,9	1,0	4,9	4,1	5,6
Offentlig konsum	3,5	5,4	6,1	3,7	3,7
Statlig konsum	2,7	4,4	10,5	1,6	3,4
Sivilt	2,2	3,4	7,7	2,2	1,7
Militært	3,6	6,2	15,2	0,5	6,0
Kommunalt konsum	4,1	6,1	3,2	5,2	3,9
Bruttoinvestering	4,8	8,8	-3,1	4,1	-7,9
Bruttoinvestering i fast kapital.	-5,0	-1,5	17,9	-10,2	0,8
Investering i oljevirkosomhet ..	-32,7	-18,2	119,0	-34,8	51,9
Bygninger	0,4	0,4	2,3	0,0	-6,8
Anlegg	-4,5	0,4	-2,0	-9,2	2,7
Skip og båter	58,1	-52,2	114,4	-24,6	-68,5
Annet transportmateriell	-0,6	5,5	16,5	0,3	4,5
Maskiner, redskap, inventar ellers	-4,7	8,4	4,0	-6,3	-0,1
Lagerendring
Av dette:					
Oljeplattformer under arbeid.
Innenlandsk bruk av varer og tjenester	3,7	4,8	0,9	2,7	-0,7
Eksport	2,6	2,1	1,4	0,2	7,6
- Import	0,7	3,3	1,5	4,2	-0,8
Bruttonasjonalprodukt	5,1	4,2	0,9	0,9	3,3
Kapitalslit	3,3	3,4	5,6	3,3	2,8
Investering i oljevirkosomhet ..	10,5	7,8	14,0	10,8	9,9
Bygninger	4,2	4,0	4,2	4,0	3,6
Anlegg	3,9	3,7	3,7	3,4	3,5
Skip og båter	-2,6	-2,2	5,4	-0,6	-4,0
Annet transportmateriell	0,5	2,1	0,1	-4,0	-2,3
Maskiner, redskap, inventar ellers	5,5	5,5	5,3	4,7	4,3
Nettonasjonalprodukt	5,4	4,4	0,1	0,4	3,3

1) Prosentvise endringstall for 1979 og 1980 beregnet på grunnlag av fastpristall i 1975-priser, og for senere år av fastpristall i 1980-priser. 2) Medregnet nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum i Norge.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1979	1980	1981	1982*	1983*
Y. Bruttonasjonalprodukt etter næring. I 1980-priser. Vekstrater. 1)					
Jordbruk	-1,4	3,9	3,2	5,3	1,0
Skogbruk	8,8	3,8	11,8	-7,9	-5,5
Fiske og fangst	14,3	-5,9	26,5	7,9	4,1
Olje- og gassutvinning	22,0	25,3	-3,9	1,8	15,8
Bergverksdrift	4,2	-8,5	0,7	-2,8	2,1
Industri	2,1	-1,5	-1,1	-0,8	-1,2
Kraft- og vannforsyning	9,5	-4,7	8,6	-0,1	10,9
Bygge- og anleggsvirksomhet	0,0	1,8	-1,5	2,1	-1,5
Oljeboring	-9,7	-7,7	2,4	0,3	15,8
Varehandel	3,9	1,6	-1,6	-3,0	-3,1
Hotell- og restaurantdrift	3,5	-5,8	-1,5	-7,9	1,6
Sjøtransport	-4,2	1,9	2,5	-4,9	-7,7
Annen samferdsel (medr. rør- transport)	11,7	5,6	2,3	2,7	4,4
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	-2,0	0,1	3,7	-1,3	1,8
Forretningsmessig tjenesteyting ..	16,9	1,5	6,9	3,5	6,0
Eiendomsdrift	5,2	7,1	3,1	2,8	2,8
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	4,3	4,2	4,3	4,3	3,6
Korreksjonsposter 2)	16,3	25,8	-11,2	0,6	8,1
Bruttonasjonalprodukt	5,1	4,2	0,9	0,9	3,3
Fordelt på					
Næringsvirksomhet	5,2	4,0	0,1	0,1	3,3
Stats- og trygdeforvaltning	2,6	3,3	6,4	4,4	0,9
Kommuneforvaltning	5,3	6,9	5,4	6,1	4,2
Fordelt på 2)					
Skjermede næringer	4,5	3,3	1,6	1,4	2,2
Utekonkurrerende næringer	2,2	-1,9	-0,4	-2,8	-0,9
Hjemmekonkurrerende næringer ...	0,6	0,2	1,5	-1,0	-3,6
Utvinning og rørtransport av rå- olje og naturgass, oljeboring.	21,8	23,5	-4,1	1,8	15,0

1) Vekstrater for 1979 og 1980 beregnet på grunnlag av fastpristall i 1975-priser. 2) Se note 2, tabell C.

E C O N O M I C R E V I E W

THE INTERNATIONAL ECONOMIC SITUATION

The Western world has been marked by a weak production trend and high and rising unemployment since the mid-1970s. The OECD area as a whole experienced a moderate recovery from recession towards the end of 1982. Developments in 1983, however, were substantially different in the United States and Western Europe. At the beginning of 1983 the United States entered a period with a sizeable growth in production and declining unemployment. In Western Europe, the rise in unemployment persisted. The trend in industrial production, however, also changed in Western Europe - from a decline to a weak rise.

As usual in the early periods of a cyclical upturn, it was private consumer demand and changes in stocks which generated the strongest impetus to growth in the OECD area combined. In its December survey for 1983, the OECD Secretariat assumed that the turnaround in consumer demand was largely related to the considerable slowdown in the rate of price increase. In the view of the OECD Secretariat, the favourable price performance gave the consumers greater faith in future developments. This contributed to boosting consumer demand in as much as the savings ratio dropped to an unusually low level. Income trends, on the other hand, imparted only a small stimulus to the

growth in consumption; real incomes rose only slightly in spite of the lower rate of inflation. Pay demands were influenced by the high level of unemployment, and the growth in wages was moderate.

The United States registered a clear economic upturn through 1983. Industrial production emerged from a cyclical trough in the fourth quarter of 1982 and GNP in the following quarter. Both industrial production and total output then showed a brisk growth. According to the OECD's estimates in December, GNP expanded by 3 1/2 per cent from 1982 to 1983. The rate of growth through 1983 was substantially higher, and particularly in the second half of the year GNP rose vigorously by as much as 7 1/2 per cent at an annual rate.

Economic policy was decisive for the upturn in the United States. Fiscal policy was marked by budget cut-backs for public expenditure in the civilian sector, but the effects of this were more than offset by tax reliefs and higher defence outlays. Monetary policy was shifted in a more expansionary direction towards the end of 1982.

Among the various expenditure components of GNP, private consumption provided the strongest stimulus to the upturn in the United States throughout 1983. Residential construction also made a significant contribution to output growth. The impetus from

OECD's estimates and forecasts for the growth in GNP/GDP and consumer prices. percentage change from previous period (annual rates)

	Growth in volume GNP/GDP				Rise in consumer prices			
	1983	1984 I	1984 II	1985 I	1983	1984 I	1984 II	1985 I
United States	3 1/2	4 1/2	3 1/2	3	4	5 1/2	5 3/4	5 3/4
Japan	3	4	3	3	1 1/2	1 1/2	2	2 1/4
Major four, total:	1	1 3/4	1 1/2	1 3/4	7 1/2	6 3/4	6	6
- West Germany ...	1 1/4	2	2	2 1/4	9 1/4	7 1/4	6	6
- France	1/2	1/4	3/4	1 1/2	6	6	5 1/2	5 1/4
- United Kingdom .	2 1/2	3	1 1/2	2	14 3/4	12 1/2	11	10
- Italy	-1/2	2	1 1/2	1 1/4	10 1/2	5 3/4	5 3/4	..
Sweden	1 3/4	2 1/2	2 1/2	..	3	3	3	3 1/2
OECD, total	2 1/4	2 1/4	3 1/2	3 3/4	5 1/2	5 3/4	5 1/2	5 3/4

The estimates for 1984 for Sweden are average estimates for the entire year.
Source: OECD Economic Outlook, December 1983.

stocks was also relatively strong at an early stage of the recovery. The rate of growth in production was high enough to stimulate investment in spite of a high interest rate level; it appears that higher capacity utilization, rising corporate profits and a strengthened faith in continued growth have stimulated the desire to invest. For 1983 as a whole, fixed capital formation - excluding dwellings - was at about the same level as in 1982, but picked up sharply during the year; from the first to second half of the year fixed capital formation, according to the OECD's estimates, surged by as much as 13 1/2 per cent at an annual rate. The growth in Western Europe through 1983 was so weak that it is difficult to designate this as a cyclical upturn in the usual sense; according to the OECD's latest estimate, the growth was only 1 per cent. This is far lower than in similar stages of recovery in earlier business cycles.

The rather weak recovery in Western Europe through 1983 could partly be attributed to a tight economic policy. A low rate of price increase was given noticeably higher priority in economic policy in the short run than output growth and a reduction in unemployment in spite of the fact that unemployment had reached an extremely high level and the rate of inflation had fallen considerably. The dampening effects primarily came from fiscal policy which was tightened because public budget deficits in many countries had become extremely high.

Total production in the United States is expected to show a slower rate of growth later in 1984. During the first half of 1985 the upturn will have reached the average length of a cyclical upswing in the United States. According to the OECD's latest forecast, unemployment in the United States in mid-1985 will be reduced to about 8 per cent, compared with 9 per cent in the autumn of 1983 and 10 3/4 per cent at the peak recorded in the last quarter of 1982. The OECD projects a 5 per cent growth in volume for GNP from 1983 to 1984. This is a rather normal growth rate in a cyclical upturn. But the growth rate for GNP, according to the OECD's forecasts, will decline to 3 per cent in

the first half of 1985. The OECD expects a moderate rise in the rate of increase for consumer prices in the period up to the first half of 1985.

The prospects for Western Europe for the next 1 1/2 years are particularly uncertain. Future price behaviour and the importance the authorities in Western Europe attach to measures aimed at curbing inflation at the expense of measures which have an expansionary effect on demand and output will be of decisive importance.

The pronounced decline in the rate of inflation during the last three years has partly been related to the fall in oil prices and other raw material prices. These restraining factors, however, are no longer effective; raw material prices are moving on a moderate upward trend and oil prices seem to have stabilized for the time being. Nonetheless, the OECD projects a continued decline - albeit only weak - in the rate of price increase in Western Europe, with a flattening out in the second half of 1984 and first half of 1985.

Other important factors contributing to the uncertainty in the growth forecasts for 1984 are exchange rate movements and the development in the savings ratio. The rising dollar rate, through its effect on competitive positions, has generated a positive impetus to manufacturing production in Western Europe. Similarly, a decline in the rate for the dollar will have a negative impact on manufacturing output in Western Europe. If the unusually low savings ratio should rise during the next few years, this will have clear dampening effects for consumer demand and spillover effects for the economies of Western Europe.

In its December forecast, the OECD projects a growth of 1 1/2 per cent from 1983 to 1984 for Western Europe as a whole. If the forecast proves to be correct, the growth in GDP/GNP will still be far weaker than usual in this stage of a recovery, and unemployment will continue to rise, from 10 1/2 per cent in 1983 to 11 1/4 per cent in 1984, according to the OECD. The growth forecasts for Norway's three most important trading partners (Sweden, the United Kingdom and West Germany) are somewhat more favourable

than for Western Europe as a whole. For West Germany, Sweden and the United Kingdom, the OECD expects a production growth of 2, 2 1/2 and 2 1/4 per cent, respectively, in 1984.

ECONOMIC DEVELOPMENTS IN NORWAY

In the Norwegian economy, a cyclical recovery took place in the course of 1983. The impetus to growth primarily came from a substantial increase in the external demand for Norwegian-produced raw materials and semi-manufactures and a rise in investment in several industries, particularly in the oil sector. Public consumption also grew through 1983. Private consumer demand for goods, however, rose only slightly, and residential construction and the foreign demand for finished goods tapered off. General government fixed capital formation also showed a decline. All total, the increase in the rate of growth in the cyclically-sensitive sectors of the Norwegian economy was considerably weaker through 1983 than in similar phases of earlier recoveries.

Traditional merchandise exports began to exhibit a rising trend as early as the second half of 1982. Through 1983 exports showed a rapid advance and towards the end of the year the volume of exports was 15-20 per cent above the level one year earlier. But the upturn was almost exclusively limited to raw materials and semi-manufactures; the export volume for finished goods (excluding fish products) was declining through 1983.

For chemical raw materials, the growth began as early as the spring of 1982, while the turnaround for iron and steel, wood processing products and aluminium occurred some time later. The export volume for fish and fish products also rose sharply through this period.

As far as can be judged, stock accumulation abroad was the most important reason for the strong growth in exports of raw materials and semi-manufactures. The turnaround in Norwegian exports took place while other demand and production abroad continued to stagnate or even decline.

There has been a certain expansion in the international economy through 1983, but the growth in Norway's exports of raw materials and semi-manufactures has been substantially stronger. Foreign producers of the same raw materials and semi-manufactures have also registered considerable increases in sales. There are thus reasons to assume that the buyers of these goods held substantially higher stocks of intermediate goods at the end of 1983 than 1 1/2 years earlier.

Domestic stocks may also have contributed to the sharp gains in exports. Stocks of export goods were extremely high in the late summer months of 1982, and consequently some companies may have accepted lower prices than they might have with more normal stocks. For some products, the increase in export prices has therefore been moderate. However, the rise in prices for other goods, including aluminium, has been strong.

For some goods, the advance in Norwegian exports can probably also be explained by changes in productive capacity abroad and in Norway. After 1980 several countries have permanently reduced their productive capacity for particularly energy-intensive goods due to high energy costs. In Norway, on the other hand, this has only taken place to a very limited extent, and in the case of aluminium and chemical raw materials there has even been an expansion in capacity the last few years. The productive capacity for some fish products has also increased in Norway, especially as a result of the expansion in fishfarming installations.

The volume of imports for traditional goods fell substantially through the winter half of 1982/1983. This was primarily related to a sharp reduction in stocks of imported goods in manufacturing industry and wholesale trade. The decline in manufacturing investment has also played a role. Later in the summer of last year, however, imports resumed an upward trend, and the latest figures may indicate that the volume of imports towards the end of 1983 was at about the same level as through 1982.

Total manufacturing investment passed a peak towards the end of 1981

and thereafter showed a decline through the next 1-1 1/2 years. The high level of manufacturing investment in 1980, 1981 and in the early part of 1982 was largely influenced by the completion of a few major investment projects, but the low investment figures at the end of 1982 and 1983 could also be ascribed to a more general decline in manufacturing investment. The Central Bureau of Statistics' investment surveys and building statistics may suggest that manufacturing investment reached its lowest level early in the autumn of 1983 and then moved on an upward trend. It is particularly enterprises that have benefited from the upsurge in exports through 1983, notably in wood-processing and metals industries, which have announced new investment plans for 1984. The decline in investment in these industries has been particularly strong the last few years.

Investment in the oil sector has been rising the last few years. The volume of gross investment in the oil production and pipeline transport sector expanded by as much as 64 per cent from 1982 to 1983. The strongest impetus to growth for Norwegian manufacturing industry last year came from the construction of the Gullfaks A and Statfjord C platforms. The construction of the new pipeline for Statfjord gas is based to a greater extent on imported goods.

Residential construction showed a decline in 1983. The number of housing starts remained relatively buoyant through the first half of the year, but dropped substantially later in the autumn. Housing starts thus totalled 31.500 in 1983, which is nearly 6.000 below the figure in 1982 and the lowest figure for starts recorded since 1968. The volume of housing investment, which is an indication of the scope of work completed on new dwellings and major improvements in existing dwellings, declined by 8 per cent from 1982 to 1983.

The effects of the fall-off in residential construction for the construction industry were partly offset by expanded activity for other types of buildings. The volume of industrial buildings in progress rose substantially through the second half of

last year, and the figures for starts in service industries were also increasing.

The rate of growth in total private consumer demand showed little change through 1982 and 1983. The increase in demand has largely been focused on services and holiday travel; the consumption of goods was stagnating through most of 1983.

The growth in prices and wages was curbed through 1983. The slower rise in prices was due to a lower increase in excise taxes and government-regulated prices as well as a lower rate of increase in more marketdetermined prices. Pay increases in connection with the centralized settlements were substantially less in 1983 than in the preceding year, but part of the decline in the growth in wages can also be ascribed to a lower wage drift.

Manufacturing output was generally declining from the spring of 1981 to the spring of 1983. The latest production figures indicate that growth was resumed in the summer of last year. But the development in total manufacturing production conceals considerable disparities between production in the various industries and categories of use.

Output in export-competing manufacturing industry rose vigorously through 1983 and at the end of the year was only slightly lower than the level recorded during the last cyclical peak in the first half of 1980. The production of wood processing products and non-ferrous metals approached during the autumn of 1983 its previous peak level. Partly as a result of sizeable increases in capacity, the production of chemical raw materials was higher than ever before. The total production of iron and steel was affected far less by the international recovery and was substantially lower than the level during the cyclical peak in 1979/1980.

Production in import-competing manufacturing industry fell sharply through 1982 and most of 1983. The decline was particularly strong in the shipbuilding industry, but the production of metal goods was also reduced. The production of machinery and electrical equipment generally performed better; for these industries, lower

deliveries to the shipbuilding industry, exports and manufacturing investment were offset by higher deliveries for investment-projects in the oil sector.

Production in sheltered industries generally showed little change in the course of 1983.

Following the strong deterioration in 1982, conditions on the labour market were stabilized somewhat during 1983. The growth in the figure for registered unemployment levelled off, although unemployment was still appreciably higher at the end of 1983 than at the end of 1982. The weaker rise in unemployment through 1983 was partly due to the somewhat smaller decline in employment in the goods-producing industries as a result of the output growth in export-competing industries, but also to some improvement in the employment growth in service industries. In addition, the special job-creation schemes were expanded considerably. The figure for vacancies reached a trough in the spring of 1983 and exhibited a weak upward trend after that time.

ECONOMIC POLICY

The preparation of the economic policy programme for the National Budget 1983 took place against the background of clear signs of mounting unemployment and a continued high growth in domestic costs viewed in relation to a noticeably slower rise in prices for our trading partners. The consideration for the situation on the labour market could invite expansionary measures. On the other hand, the consideration for the rise in domestic costs, implied tight demand management. The projected upturn in the world economy pointed in the same direction.

The programme in the National Budget was characterized as a moderate tightening. The main elements in fiscal policy were: Tax reliefs for individuals and companies, and adjustment in excise taxes in step with the rise in prices, a weak growth in the volume of central government expenditure on goods and services and an unchanged real level for transfers. Monetary and credit policy were drawn

up with a view to influencing the composition of domestic demand towards higher investment in the business sector. In order to prevent too strong a growth in total demand, a relatively tight credit programme for the household sector and municipalities was therefore planned.

The effects of the economic policy and other conditions which influence economic developments may be observed from such indicators as employment, the current account of the balance of payments, the rise in prices, growth in incomes, etc. These indicators are discussed elsewhere in this survey. When assessing the isolated effects of fiscal and credit policy on the activity in the economy, considerable emphasis has been placed in recent years on such fiscal policy indicators as the surplus before loan transactions, the level of central government expenditure on goods and services, and the supply of liquidity to the public. The surplus before loan transactions for the central government and social security sector (including tax collectors' accounts) in 1983 is provisionally estimated at Nkr 17,000 million. This corresponded to 4.2 per cent of the gross domestic product, or about the same share as in the preceding two years. When evaluating the effect of the budget surplus on the level of domestic demand, oil taxes are often excluded because an increase in the taxation of oil companies will normally only have small effects on the level of demand in Norway. The oil taxes entail, however, that the central government - in addition to current expenditure - can reduce its net debt, and net interest expenditure will thereby be lower. Consequently, the deficit before loan transactions, excluding oil taxes, will be influenced by oil revenue whether it is used for purchases of goods and services or for repaying the debt. When oil taxes and interest expenditure and transfers abroad are excluded from the budget balance, there was in 1983 a deficit before loan transactions which is provisionally estimated at Nkr 12,700 million. This corresponds to 4.0 per cent of gross domestic product, excluding shipping and oil activities, or about 1 per cent higher than in the pre-

ceding two years.

Central government expenditure on goods and services as a share of the total domestic use of goods and services was approximately unchanged from 1982 to 1983.

In recent years the growth in the public's liquidity - the money supply - has been increasingly used as an indicator for the total effects of economic policy on domestic demand. This indicator summarizes the liquidity effect of fiscal policy, the domestic supply of credit and the development in the balance of payments. The growth in the public's liquidity for 1983 is provisionally estimated at about 9 per cent compared with 10.5 per cent the preceding year. The growth in liquidity can be divided into the supply from the central government sector, private banks and the public's foreign exchange transactions. In spite of a strong lending growth, it was particularly the total contribution to growth from the private banks which was reduced in 1983. For several years the contribution from the central government loan transactions has been increasing and the contribution from central government loan transactions declining. This trend continued again in 1983 when the deficit before loan transactions accounted for about two thirds of the total contribution to the supply of liquidity from the central government sector.

The fiscal policy programme called for an adjustment in tax thresholds for the national taxation. Several tax reductions were granted for company taxation. The capital tax was lowered and the limit for allocations to a consolidation fund was raised from 10 to 16 per cent. This scheme was expanded in 1983 to cover the self-employed as well.

Transfers to private consumers increased by 14.3 per cent. The rates for family allowances were raised by about 16 per cent from 1982 to 1983. The Basic Amount in the National Insurance Scheme was adjusted on 1 January and 1 May, and for 1983 was an average 8.1 per cent above the level in 1982. Disbursements for unemployment benefits increased by Nkr 1,300 million, to Nkr 2,700 million, in 1983.

Through the year fiscal policy became more expansionary than originally planned, primarily because the rise in prices and growth in incomes were considerably lower than expected. In the budget, an assumed price rise of 10-11 per cent from 1982 to 1983 was used as a basic. As a result of the lower growth in income, the tax revenue from personal taxpayers was automatically reduced. Direct personal taxes increased by 6.7 per cent the preceding year. The expenditure side, however, was not reduced correspondingly in as much as many expenditure items are not dependent on prices or incomes. Moreover, about Nkr 700 million was appropriated in the course of the year for extra employment measures, and some public works were speeded up.

The credit policy programme aimed at a year-on-year growth of some 2 per cent in the domestic credit supply to the municipalities and the private sector, excluding oil activities. In the final budget bill presented in the autumn of 1983, the domestic credit supply for 1983 was estimated at Nkr 40,700 million, i.e. an increase of 5 1/2 per cent from 1982.

In recent years there has been a trend towards a liberalization of interest and credit policy. This trend does not seem to have been continued in 1983; in spite of a relatively ample credit policy programme, there was an extensive use of regulations. The regulations have also comprised previously unregulated areas.

A substantial growth in the credit supply was presupposed for the commercial and savings banks. It was nonetheless clear early in 1983 that the lending guidelines for the banks might be considerably exceeded. In order to keep the lending growth within the expanded targets which were stipulated in the Revised National Budget, it was decided in June to introduce the Section-8 regulation of the Credit Act for the savings banks, and in July for the commercial banks. After this time, the lending growth slowed noticeably. According to provisional figures, the lending growth was Nkr 13,700 million in 1983. This is Nkr 300 million less than the established guidelines. Figures for the first three quarters indicate that the share of the lending

growth which went to the business sector was somewhat higher than in the preceding year.

The private financing companies have registered a sharp lending growth for several years. The growth in factoring and leasing has been particularly strong. Based on the developments in the first quarter of 1983, these lending forms were also subject to direct regulation in June. This is the first time leasing has been directly regulated.

For the life insurance companies, it appears that the lending growth was somewhat stronger in 1983 than originally assumed. The lending growth from these institutions is controlled indirectly by means of the bond investment obligation.

For several years the State banks have had a declining share of the credit supply. The supply for 1983 is estimated at about Nkr 7,700 million, or 5.2 per cent higher than in the preceding year. The lending quota for 1983 was Nkr 13,800 million, a rise of 12.8 per cent from 1982.

Loans for which the public is both lender and borrower - so-called marked loans - fall outside the credit budget. Based on the strong growth in these market loans, the finance institutions' guarantees for loans on this market were subject to regulation in 1983. It is uncertain, however, to what extent the regulation of guarantees actually resulted in a reduction in the extension of credit.

The nominal interest rate level declined somewhat during 1983. The real interest rate nonetheless increased for most loan types. The interest rate level on loans from the private banks is controlled through interest rate declarations from the Ministry of Finance. Based on the interest rate declaration of 3 June the average interest rate level for short-term loans was reduced by about 1 percentage point and for medium - and long-term loans by 0.5 percentage point. It was made clear that the purpose was to reduce the interest rate level for loans to the business sector. At about the same time the Bank of Norway's discount rate was reduced from 9 to 8 per cent. There was a certain fall in the interest rate level on the bond market as well.

In the money market, the interest rate was about 13 per cent the last six months of the year, which is considerably lower than one year earlier.

PRODUCTION AND DEMAND

Gross domestic product passed Nkr 400,000 million in 1983. Measured in volume terms, the growth from 1982 to 1983 was 3.3 per cent; this was clearly higher than in the preceding two years when the growth in volume was 0.9 per cent, but still lower than the steady annual growth of about 5 per cent recorded in the 1970s. The growth estimate for 1982 has been subject to a substantial upward revision in relation to previously published estimates.

Gross domestic product by kind of economic activity. Percentage growth from previous year.

	1982	1983
Agriculture, forestry and fishing	3.7	0.8
Oil activities	1.8	15.0
Manufacturing	-0.8	-1.2
- sheltered	-0.3	-1.6
- export-oriented	0.8	9.0
- import-competing	-1.5	-4.5
Other goods-producing industries	-1.1	3.1
Services	0.8	1.5
Gross domestic product .	0.9	3.3
- excluding oil activi- ties	0.7	1.2
- excluding oil activi- ties and shipping	1.0	1.7

Output in oil activities rose noticeably faster than in the other activities combined. The increase was primarily due to the considerable expansion of production capacity on the Statfjord field. Total production of crude oil and natural gas in 1983 was slightly higher than 55 million tons oil equivalents (toe) compared with about 50 million toe in 1982. The oil activities' relative share of GDP

rose from some 17 per cent in both 1981 and 1982 to about 18.5 per cent in 1983. By way of comparison, manufacturing industry's share was 13.7 per cent.

The most important growth industries outside oil activities were part of export-oriented manufacturing, fish farming, electricity and some of the services. The gross product for manufacturing as a whole was again reduced in 1983 and by somewhat more than in the preceding two years. While the gross product fell in sheltered and import-competing manufacturing industry, it rose vigorously in export-oriented manufacturing industry where the level was higher than the previous production peak in 1979. The decline in gross product in import-competing manufacturing was substantially greater than in 1981 and 1982; this was primarily due to a production drop of more than 15 per cent in the shipbuilding industry.

In agriculture, the gross product grew by 1 per cent. The gross product in forestry was reduced by more than 5 per cent. This is the second consecutive year with a sharp decline. In fishing, the gross product advanced by 4 per cent, and in the fish farming sector alone by more than 50 per cent. Due to favourable precipitation conditions, the gross product in the electricity, gas and water supply sector rose by as much as 11 per cent.

For the service sectors as a whole, the production growth in 1983 was somewhat higher than in the preceding year. The growth was particularly strong for air transport and telecommunications, but banking and financing activities and business services also recorded a sharp growth in gross product. The ocean transport sector, on the other hand, continued to register a steep decline, nearly 10 per cent. The growth in gross product of the general government sector was clearly lower in 1983 than in the preceding two years.

The distribution of the gross domestic product by category of expenditure changed relatively little from 1982 to 1983. Private consumption accounted for a little more than 48 per cent of GDP in 1983. This was a slightly higher share than in both 1980 and 1981, but substantially lower

than in the 1970s when the share for private consumption was over 50 per cent. The share for government consumption in 1983 was 19.5 per cent which is slightly higher than in the preceding three years. Gross capital formation, measured as a share of GDP, declined in 1983 to less than 25 per cent which, with the exception of 1969, was the lowest share for this category in the postwar period.

Exports as a share of GDP increased slightly in 1983 following a substantial fall the preceding year. At the same time, imports declined. This entailed that the export surplus, measured as a share of GDP, reached about 8 per cent in 1983, or about the same as in 1981. In the 1970s as a whole there was an export deficit of some 3 per cent, measured as a share of GDP.

Supply and use of goods and services.
Percentage change from previous year.

	1982	1983
Imports	4.2	-0.8
Gross domestic product .	0.9	3.3
Private consumption	1.4	1.5
Government consumption .	3.7	3.7
Gross capital formation	4.1	-7.9
- gross fixed capital formation	-10.2	0.8
Exports	0.2	7.6

Private consumption increased at constant prices by 1.5 per cent. This was a somewhat higher growth than in the preceding two years. A considerable share of the growth throughout this period related to Norwegians' consumption abroad. As a result of this, as well as a decline in foreigners' consumption in Norway, total private consumption increased by 1 per cent more than what was registered domestically.

The pronounced growth in the consumption of services was a significant feature of development the past year. The consumption of goods, on the other hand, showed a weak decline in volume. Durable consumer

Private consumption by main items.
Percentage change from previous year

	1982	1983
Goods	0.1	-0.5
Durable consumer goods	2.4	-2.3
Other consumer goods .	-0.4	-0.1
Services	1.3	4.0
Dwellings	4.2	3.4
Other services	-0.4	4.3
Consumption abroad, net	28.4	16.2

goods were reduced by more than 2 per cent, while other consumer goods showed only a negligible decline. There was a fall in the consumption of clothing and footwear as well as furniture, furnishings and household equipment, while medical care and health expenses showed a sizeable growth.

Government consumption expanded by 3.7 per cent in both 1982 and 1983. This was a considerably lower rate of growth than in 1981. The growth in volume for local government consumption was somewhat higher than for central government consumption. Military consumption showed a noticeably higher rate of growth than central government civilian consumption.

Total gross fixed capital formation advanced at constant prices by 0.8 per cent in 1983. While business fixed investment rose by close to 1

Gross fixed capital formation by kind
of economic activity. Percentage
change from previous year

	1982	1983
Oil activities	-35.1	51.3
Manufacturing activities	-21.1	-18.4
Dwellings	6.8	-7.8
Other activities	-4.7	-3.9
Total	-10.2	-0.8
- excluding oil activities	-4.9	-6.6
Total, of which:		
- Industries	-10.6	0.9
- General government ...	-7.5	-0.4

per cent, it was reduced by 0.4 per cent in the general government sector. Local government investment was responsible for the decline, while gross fixed capital formation in the central government sector registered a growth from 1982 to 1983.

Total gross fixed capital formation outside oil activities, fell by 6.6 per cent. The fall-off in investment was particularly in evidence in the ocean and coastal water transport sector and in manufacturing. The strongest growth in investment was recorded by the oil activities, fishing, electricity, air transport and credit and financing activities. Housing investment, on the other hand, declined in volume by nearly 8 per cent in 1983.

Gross fixed capital formation in oil activities, i.e. production, pipeline transport and drilling, increased by slightly more than 50 per cent from 1982 to 1983. The vigorous growth was primarily due to the Statpipe pipeline. The volume of fixed investment in oil production was approximately unchanged from 1982 to 1983, while investment in oil drilling declined considerably.

Stocks of oil platforms in progress increased in value by Nkr 2.000 million in 1983. Stocks of other goods, however, fell by a somewhat higher amount, entailing that total stocks showed a weak decline.

Exports grew in volume by 7.6 per cent from 1982 to 1983. This is the strongest growth in exports since 1978. Exports of crude oil and natural gas showed a rise in volume of 17 per cent.

Exports of goods and services. Percentage
change from previous year

	1982	1983
Goods	1.6	13.8
Crude oil and natural gas	-0.3	17.0
Other goods	2.9	11.5
- excluding ships and oil platforms	-2.2	13.8
Services	-2.7	-5.9
Gross freight earnings, shipping	-7.2	-9.4
Other services	5.3	-0.4

Merchandise exports, excluding ships, oil platforms, crude oil and natural gas, expanded by 11.3 per cent, the highest annual growth rate in more than ten years. Total exports of services declined in volume by close to 6 per cent from 1982 to 1983. Service exports also showed a decline when gross freight earnings in the shipping sector are excluded.

Imports of goods and services fell in volume by 0.8 per cent in 1983. Merchandise imports declined by 4.2 per cent; if imports of ships and oil platforms are excluded, the decline in volume was somewhat weaker. Imports of services showed an increase in volume of nearly 8 per cent.

Imports of goods and services. Percentage change from previous year

	1982	1983
Goods	5.6	-4.2
- excluding ships and oil platforms	3.3	-2.7
Services	0.8	7.9

THE LABOUR MARKET

Measured by number of man-years, there was no growth in total employment from 1982 to 1983. Sizeable changes did take place, however, in the composition of employment by industry. While the number of man-years declined in primary industries and particularly in manufacturing, there was an equivalent growth in the service industries.

Due to an improved situation for several Norwegian export industries, employment in export-competing manufacturing industries remained relatively unchanged in 1983. In import-competing manufacturing industries, and particularly in the shipbuilding industry, the engineering industry and the textile and clothing industry, employment fell substantially. Employment also drifted downwards in agriculture and the sheltered manufacturing sector.

It was primarily within the local

Employment by industry. Thousand man-years.

	1983	Change from 1982
Agriculture, forestry, fishing	127	-3
Oil activities	12	0
Manufacturing	343	-15
- export-oriented	50	-1
- import-competing	202	-11
- sheltered	91	-3
Other goods-producing industries	163	0
Services	1 067	17
Total employment ..	1 712	-1
- Business activities	1 310	-10
- Central government and social security sector	140	0
- Local government sector	262	9

government sector that employment exhibited a clear growth in 1983, a development which was closely related to an escalation of labour market measures. The relatively highest growth nonetheless took place in business services. In the central government sector and in the other service industries, employment in 1983 was about the same as in 1982.

The number of people employed rose by 11,000 from 1982 to 1983, or 0.6 per cent. This is the lowest growth

Change in the labour force in the three-year periods 1977-1980 and 1980-1983, in thousands.

	1977-80	1980-83
Number of people employed	89	44
- in sheltered industries	117	72
- in industries exposed to competition	-29	-28
Job-seekers	6	34
Labour force	95	78

Source: Labour Market Survey.

recorded in several years. At the same time, the labour force grew by 26,000 or 1.3 per cent. This increase is on a par with the trend of recent years and is a result of the large teenage population and higher labour force participation for women.

Due to the expanded use of part-time employment, employment measured by the number of people employed, has increased in recent years more than the number of man-years. This trend has been particularly in evidence since 1980. While the number of man-years worked in 1983 was at about the same level as in 1980, the number of people employed grew, according to the Central Bureau of Statistics' labour market survey, by 44,000 during this period. The increased use of part-time employment has primarily taken place in the service industries and has contributed substantially to a relatively sharp growth in employment in these industries.

Despite this, the growth in employment in sheltered industries has been far weaker the last few years than what was customary at the end of the 1970s. In the period 1980-1983 the increase in the number of people employed in these industries was only 60 per cent of the increase in the period 1977-80. The fall in employment in industries exposed to competition in the period 1980-83 was about the same as in the preceding three-years period. Most of this decline, however, was registered from 1982 to 1983.

The combination of a strong decline in employment in industries exposed to competition and a substantially weaker growth in sheltered industries has resulted in a sharp rise in unemployment. Registered unemployment at the employment offices averaged some 63,500 for 1983. This is 22,000 more than in 1982 and as much as 41,000 more than in 1980.

According to the labour market surveys, there were an average 67,000 job-seekers without income from work in 1983. This constituted some 3.3 per cent of the labour force and was an increase of about 15,000 compared with 1982.

While the number of job-seekers without income from work the last few years has been some 10,000 higher than

registered unemployment, this differential was narrowed considerably in 1983. This is probably related to the fact that more job-seekers registered with the employment offices in order to participate in the authorities' labour market measures. Moreover, new pupil places in the secondary school (upper stage) contributed to reducing the problems for young people who usually have had a lower propensity to register than other groups. The increase in pupil places in the course of 1983 was far higher than the increment in the teenage population.

There was also a strong expansion of labour market measures in 1983. Excluding rehabilitation measures, an average 18,400 people were employed through such measures, a rise of 8.700 compared with 1982. In particular, the establishment of extraordinary jobs in the public sector was of considerable importance.

Traditionally, North-Norway has registered the highest unemployment viewed in relation to the labour force. In 1983, however, there was a tendency towards more geographical equalization in as much as unemployment increased most in the coastal counties in South Norway. This was largely related to the sharp decline in employment in the shipyards, the engineering industry and the textile and clothing industry which are concentrated in these counties.

The employment trend was extremely different for men and women, because the decline in employment primarily affected industries where the share of men is relatively high, while the growth appeared in the service industries where the share for women is high.

Change in labour force, employees and job-seekers from 1982 to 1983, by sex. Annual average in thousands

	Total	Men	Women
Employees	11	-6	17
Job-seekers	15	7	8
Total labour force	26	1	25

Source: Labour Market Survey.

After having shown a sharp rise from 1981 to 1982, unemployment in the age group 16-19 years generally remained unchanged from 1982 to 1983. Youth unemployment was nonetheless high; according to the labour market surveys more than 12 per cent of the labour force in the age group 16-19 years were job-seekers without income from work. The fact that youth unemployment did not rise can largely be ascribed to the increase in the number of school pupils as well as the escalation of labour market measures. The relatively sharpest increase in unemployment was recorded by the age group 20-24 years. Unemployment for this group reached some 8 per cent in 1983. Measured as an annual average, there were some 31,000 job-seekers without income from work in the age group 16-24 years in 1983.

The average duration of unemployment increased sharply in 1983. According to a survey made by the Directorate of Labour, it was nearly 17 weeks at the end of September, an increase of about 4 weeks relative to one year earlier.

Registered unemployment by occupation showed a substantial rise for all occupational groups in 1983. Measured by number of people, the increase was greatest among industrial workers and accounted for about 36 per cent of the total rise from 1982 to 1983. In spite of the increase in employment in service industries from 1982 to 1983, there was a sharp rise in unemployment among people previously employed in service occupations. Many of them are probably people with relatively little education and thus belong to the category which has been subject to the greatest increase in the duration of employment.

Aside from a certain shortage of health personnel and people with higher education in the field of engineering and economics, the number of vacancies within most occupational groups was extremely low in 1983. There are thus few indications that the increase in unemployment in 1983 could particularly be attributed to greater occupational mismatches on the labour market.

PRICES AND WAGES

The increase in prices for goods and services delivered to private consumption has tapered off considerably the last two years. While the consumer price index rose by 11.3 per cent from 1981 to 1982, the rise was 8.4 per cent from 1982 to 1983. The rise through the year was even weaker, and from December 1982 to December 1983 prices rose by only 7.1 per cent.

A general indication of the price level in Norway is given by the national accounts' price index for goods and services for domestic use. This index rose by 8.7 per cent from 1982 to 1983. The various components generally showed the same development in prices. The national accounts price index for private consumption went up by 8.3 per cent, while the price indices for public consumption and gross fixed capital formation increased by 7.5 and 7.3 per cent, respectively. The price index for gross capital formation (which also includes investment in stocks) rose by 10.2 per cent.

The trade Statistics' price index for imported goods, excluding ships and oil platforms etc., rose by 4.5 per cent from 1982 to 1983, about the same as the increase from 1981 to 1982. The price index for export goods, excluding ships, oil platforms etc., crude oil and natural gas, also increased by 4.5 per cent from 1982 to 1983. The rise in the preceding year was 2.8 per cent. The sharp increase in prices for traditional export goods in 1983 compared with 1982 was partly due to an accelerating rate of price increase for some raw materials and semi-manufactures as a result of the economic upturn abroad. For crude oil and natural gas, there was a slight increase in prices in 1983, measured in Norwegian kroner. Measured in U.S. dollars, there was a rather significant fall in prices, entailing that the increase in prices in Norwegian kroner primarily reflected the appreciation of the dollar.

According to preliminary national accounts calculations, the price index for exports of services increased by 8.3 per cent from 1982 to 1983. The relatively steep rise stemmed from an improvement in freight rates for the

shipping sector.

The sub-indices of the consumer price index for the various commodity groups show that beverages and tobacco recorded the steepest price increase, with 10.1 per cent. The groups rent, fuel and power and transport also registered a sharp increase in prices, both 9.9 per cent. Clothing and footwear had the lowest increase in prices, with only 5.3 per cent, but medical care and recreation and education also contributed to lowering the overall index, with a rise of 6.6 per cent.

It is primarily domestic factors which have contributed to a falling rate of price increase. True, the increase in prices for imported consumer goods has been lower than for goods produced in Norway the last few years and has thus each year contributed to reducing the total increase in prices. But the rate of increase in import prices has on average changed relatively little, while at the same time the increase in prices for domestically produced goods has been considerably reduced.

Calculations indicate that the most important factors underlying the slower rate of domestic inflation have been a lower rate of growth in wages and operating surplus than in earlier years. There was also a marked reduction in the contribution from government-regulated prices from 1982 to 1983. While the effect on the increase in consumer prices from imported goods has changed relatively little, the contribution from domestically produced goods competing with imports has been reduced.

According to preliminary national accounts calculations, wages per man-year increased by 8.1 per cent from 1982 to 1983, i.e. somewhat less than the rise in the consumer price index. Apart from 1982, this has been the case each year since 1977. For employees in business activities wages per man-year increased by 8.3 per cent, while in the central government and social security sector and in the local government sector wages grew by 7.7 per cent.

The year's wage settlement for the groups covered by the Norwegian Federation of Trade Unions and the Norwegian Employers' Confederation resul-

ted in a general increase of Nkr 0.40 per hour, with an additional increase as of 1 October for low-paid groups. The settlement resulted in an agreement which on the average was expected to result in a wage increase of 7 1/2 per cent from 1982 to 1983. Wage drift, calculated as the difference between the actual increase in wages and the increase in wages contractually determined, was assumed to contribute 5 per cent to the growth in wages. However, wage drift turned out to be 1 per cent higher than expected so that the average growth in wages from 1982 to 1983 reached about 8 1/2 per cent, somewhat higher for salaried employees than for workers. In the central and local government sector there is usually little wage drift, and the pay settlement's framework of a 7 1/2 per cent growth in wages from 1982 to 1983 therefore seems to have been met. The registered growth in wages - both in the private and the public sector - includes the effects of shifts between groups of employees with different wage levels.

INCOMES AND THE DISTRIBUTION OF INCOME

In the national accounts a factor income is computed for each industry which, after deducting compensation of employees, gives an operating surplus as a residual. The operating surplus does not give an indication of profitability in a business sense because the concept does not take account of direct taxes and financial costs. The calculations of the operating surplus are subject to considerable uncertainty. The last few years have shown that there can be sizeable deviations between preliminary figures and final figures.

The preliminary national accounts figures show that total factor income increased by nearly 10 per cent from 1982 to 1983, compared to nearly 11 per cent the preceding year. Factor income, deflated by the price index for the net domestic use of goods and services (including changes in stocks, excluding depreciation) rose by about 1 per cent from 1982 to 1983 following a negligible change the preceding year.

The total figures conceal con-

siderable disparities between the various groups of industries. Oil activities have for several years accounted for a significant share of the growth in total factor income. Factor income in the oil sector grew by almost 20 per cent from 1982 to 1983. The power and water supply sector and business services also registered a sizeable growth in factor income from 1982 to 1983, while the rise in income in agriculture, forestry and wholesale and retail trade was noticeably lower than the average. Factor income in manufacturing industry increased by some 6 per cent, and this was slightly higher than in the preceding two years.

The total operating surplus increased by some 13 per cent from 1982 to 1983 as against nearly 9 per cent the preceding year. The development in the operating surplus is heavily influenced by developments in the oil sector which in 1983 accounted for 49 per cent of the total operating surplus. If oil activities are excluded, the total operating surplus rose by about 10 per cent, or somewhat more than in the preceding year. The development in the operating surplus varied substantially from one industry to another. The operating surplus in both forestry and mining showed a relatively sharp decline for the second consecutive year. Construction and wholesale and retail trade also registered a reduction following several years of growth. There was a

Operating surplus by industry. Million Nkr.

	1983	Change from 1982
Agriculture, forestry and fishing	12,825	17
Oil activities	49,320	7,092
Manufacturing	8,571	1,398
- export-oriented	1,321	1,543
- import-competing ...	4,452	-811
- sheltered	2,798	666
Other goods-producing industries	8,078	1,432
Services	21,615	1,750
Total	100,409	11,689

sharp rise in the operating result for several service industries in 1983. The growth was particularly pronounced for transport and communication services, excluding water transport, which primarily can be ascribed to the higher operating surplus in the production of postal and telecommunication services.

The operating surplus in manufacturing industry combined increased by some 19 per cent in 1983 after having shown a decline the preceding three years. A substantial share of the growth in 1983 stemmed from export-competing manufacturing industry. After touching bottom in 1982 with a negative operating surplus, export-competing manufacturing industry had an operating surplus of Nkr 1,300 million in 1983. The preliminary figures indicate that the growth in the operating surplus was greatest in the production of chemical raw materials, iron and steel and aluminium. In wood processing, on the other hand, there appears to have been a sharp drop in the operating surplus from the preceding year.

For import-competing manufacturing industry taken as a whole, the operating surplus declined by some 22 per cent in 1983. This was the first year since 1978 that this sector of manufacturing industry recorded a decline in its operating surplus. The reduction seems to have been distributed among most import-competing manufacturing branches, but was particularly strong in the production of textile goods, shipbuilding and the production of other transport goods. For sheltered manufacturing industry, the operating surplus showed a clear growth again in 1983.

Total wage costs rose by some 8 per cent from 1982 to 1983 compared with 11 per cent the preceding year. Preliminary figures indicate that this decline in wage growth was generally equally distributed among all sectors. Oil activities and service industries such as banking and financing activities and business services were those sectors which registered a growth in wages noticeably higher than the average.

Disposable income for Norway expanded by more than Nkr 32,000 million, or 11 per cent, from 1982 to

1983. When deflated by the price index for the net domestic use of goods and services, this entails an increase of 1.7 per cent in real disposable income compared with a decline of 0.8 per cent the preceding year. The growth in the preceding two years was 2.5 and 10.6 per cent, respectively. The strong growth in real disposable income from 1979 to 1980 was particularly due to the sizeable increase in income from the production of oil and gas.

The growth in disposable income for Norway is influenced by the growth in domestic production, changes in the terms of trade and changes in the balance of interest and transfers. The growth in the net domestic product, viewed in isolation, contributed 3.5 percentage points to the growth in Norway's real disposable income from 1982 to 1983, while the changes in the balance of interest and transfers made a negative contribution of 0.2 percentage points. The fact that Norway's real disposable income did not increase by more than 1.7 per cent from 1982 to 1983 can be ascribed to changes in the terms of trade.

Savings in Norway grew by nearly Nkr 6,600 million in 1983. When deflated by the same price index as for disposable income, total savings showed a growth of 4.3 per cent compared with a decline of 11.8 per cent the preceding year. The sharp growth in oil revenue in 1980 resulted in a growth in real savings of as much as 65.3 per cent from 1979 to 1980, and Norway's savings ratio rose from 12.8 per cent in 1979 to 18.6 per cent in 1980. In 1983, the savings ratio was 16.6 per cent, or negligibly higher than in the preceding year.

Disposable income for the household sector expanded by Nkr 19,100 million, or 10.5 per cent, from 1982 to 1983. When deflated by the national accounts price index for private final consumption expenditure, the household sector's real disposable income rose by 2 per cent from 1982 to 1983. The average annual growth in real disposable income for households from 1980 to 1983 was 1.7 per cent. The growth in real disposable income for the household sector in this period was primarily due to a sharp growth in transfers and the tax relief

in 1981. Real wages, on the other hand, have generally declined. Another important feature was that net interest expenses (interest expenses minus interest income) rose substantially, in real terms as well. Estimated contributions to the growth in real disposable income for households. Percentage change from previous year.

	1981	1982	1983
Incomes	1.0	1.6	2.0
- Wages and salaries	-0.7	-0.1	0.0
- Operating surplus	0.4	0.6	-0.1
- Interest income ..	0.4	0.5	0.3
- Transfers	0.7	0.8	1.5
- Other income	0.2	-0.2	0.3
Expenses	-1.2	0.7	0.0
- Direct taxes and social security premiums	-2.1	-0.3	-0.5
- Interest expenses .	0.8	0.8	0.6
- Other expenses	0.1	0.2	-0.1
Real disposable income	2.2	0.9	2.0

Real disposable income is disposable income deflated by the national accounts price index for private final consumption expenditure. In the table, incomes and expenses exclude the employers' contributions to the National Insurance Scheme, etc.

The household sector consists of employees, unincorporated enterprises and social security recipients, etc. The households are distributed among the three sub-groups according to the most important type of income for the main income recipient. Employee households recorded the weakest trend in real disposable income in the period 1980 to 1983, with an average annual growth of 1.3 per cent. Unincorporated enterprises, where the self-employed in agriculture account for a sizeable share, had an annual growth of 1.8 per cent. In 1983, it was social security recipients who registered the sharpest growth in real disposable income. The development was also relatively favourable for this household group in the preceding two years. In the period 1980-1983

there has been a decline in the number of man-years worked by the self-employed, while the number of social security recipients has increased. The average growth in real disposable income per household may therefore deviate somewhat from the total growth for each group.

Real disposable income for households by employees, unincorporated enterprises and social security recipients. Percentage change from previous year.

	1981	1982	1983
Employees	1.8	0.3	1.9
Unincorporated enterprises	3.5	2.6	-0.7
Social security recipients, pensioners etc. ...	3.1	1.8	4.5

Savings in the household sector expanded by Nkr 1,600 million from 1982 to 1983. The savings ratio rose from 4.0 per cent to 4.4 per cent. The growth was most pronounced for social security recipients who boosted their savings ratio from -7.8 to -5.2 per cent. The savings ratio trend for this group has shown a clear improvement from 1979 to 1983.

It must be emphasized that the calculations presented for disposable income and savings are based on preliminary and, in part, very uncertain estimates. The uncertainty is greatest for the most detailed calculations.

The enterprise sector consists of incorporated enterprises - primarily joint-stock companies - and State enterprises. State enterprises comprise State joint-stock companies such as Norsk Hydro and Statoil and Central government enterprises such as the State railways, the Norwegian Telecommunications Administration, and the Post Office. Preliminary figures for 1983 show a growth of Nkr 9,500 million, or 17 per cent, in the operating surplus from 1982 to 1983 for the enterprise sector combined. Higher earnings in the oil sector made an important contribution to the growth in the operating surplus, as has been

the case for several years. Savings in incorporated enterprises, which are equal to disposable income, increased by nearly Nkr 2,500 million, or 48 per cent, from 1982 to 1983. Since 1980 State enterprises in particular have recorded a steady and strong growth in both the operating surplus and savings. The oil companies have also made the largest contribution to the growth in income for State joint-stock companies. The operating surplus in Central government enterprises increased sharply in 1983, primarily as a result of the growth in income for the Norwegian Telecommunications Administration and the Post Office.

Financial institutions' savings, which are equal to disposable income, rose by only Nkr 300 million from 1982 to 1983, compared with Nkr 1,600 million the preceding year. The growth in 1982 was due to an unusually large surplus in the Bank of Norway. Preliminary figures show that savings in publicly owned banks declined by Nkr 1,000 million from 1982 to 1983, while savings in private financial institutions grew by close to Nkr 1,400 million. This increase can primarily be attributed to higher savings in the commercial banks. In the preceding year the growth in savings in private financial institutions was marginal.

The general government sector increased its disposable income by Nkr 10,300 million from 1982 to 1983. Disposable income for general government (including local government enterprises) primarily consists of direct and indirect taxes less transfers and subsidies. In spite of the real growth in transfers and real reduction in taxes, the general government's real disposable income continued to show a growth in 1983; when deflated by the national accounts price index for government final consumption expenditure, the increase was 3 per cent as against 0.8 per cent the preceding year. This was generally due to a real increase of 4.3 per cent in indirect taxes, which includes a rise in royalty from oil production, and a real decline of 2.7 per cent in subsidies. In addition, there was a sharp rise in the general government's net income from capital (sum of net interest income, share dividends and

net income from Central government enterprises).

Savings in the general government rose by Nkr 2,200 million, or 8.5 per cent, from 1982 to 1983. The savings ratio was 26.7 per cent in 1983, or about the same as one year earlier.

Public sector savings have traditionally been high in Norway. In step with the higher oil revenue, the public sector's share of total savings has advanced from nearly 50 per cent in 1979 to a level averaging 70 per cent in the last few years. While the savings ratio for the private sector was 7.8 per cent in 1983 compared with 9.0 per cent in 1979, the savings ratio in the public sector was 32.4 per cent in 1983, or 12.2 percentage points higher than in 1979.

The public sector's share of Norway's disposable income rose from some 30 per cent in 1979 to about 37 per cent in 1980 and has remained close to 36 per cent since 1980.

THE BALANCE OF PAYMENTS

The surplus on the current account of the balance of payments in 1983 is provisionally estimated at Nkr 14,400 million. This is the greatest surplus ever registered in Norway, Nkr 1,900 million higher than in 1981 and as much as Nkr 10,200 million higher than the surplus in 1982. The surplus on the balance of goods and services alone increased by Nkr 11,000 million from 1982, and amounted to more than Nkr 31,400 million in 1983.

Main figures in the current account.
Net figures in billion Nkr.

	1981	1982	1983
Balance of goods....	16.4	14.2	31.4
Balance of services.	9.4	6.2	-
Balance of interests and transfers	-13.3	-16.2	-17.0
Total current account	12.5	4.2	14.4

Total net exports of goods expanded by as much as Nkr 17,200 million. In addition to Nkr 12,000

million increase in net exports of crude oil and natural gas, net imports of other goods decreased by Nkr 5,200 million. Imports of services in 1983 equalled exports of services, while in 1982 there were net exports of services amounting to Nkr 6,200 million. The deterioration in the balance of services was partly related to an increase of Nkr 3,100 million in imports for oil production and pipeline transport. In addition, net imports for tourism increased by Nkr 1,700 million, and net imports of other services rose by Nkr 2,000 million. A small increase of Nkr 600 million in net exports of services from shipping and oil drilling contributed favourably to the balance of services.

Total exports of goods and services increased by Nkr 18,900 million from 1982 to 1983, or by 11.4 per cent. About two thirds of this increase in value was due to a rise in the volume of exports. Exports of crude oil and natural gas increased by Nkr 10,400 million, or by as much as 19.5 per cent from 1982 to 1983. The increase in value was mainly due to a strong growth in the volume of crude oil exports. Also the 13.8 per cent gain in the value of exports of goods, excluding crude oil, natural gas, ships and oil platforms, in 1983 could largely be attributed to an expansion in export volume. The total exports of services increased in value by a modest 1.9 per cent from 1982 to 1983 and fell in volume terms by 5.9 per cent. The decline in volume was mainly due to a fall in gross freight earnings for the shipping sector.

Total imports of goods and services increased by Nkr 7,900 million from 1982 to 1983, or by 5.4 per cent. This increase in value was entirely due to a rise in prices. The value of imports of goods, excluding ships and oil platforms, increased by only 2.2 per cent, or by Nkr 2,000 million, in 1983. This sluggish growth must partly be viewed against the background of the development in crude oil imports which fell by Nkr 1,600 million. Excluding ships, oil platforms and crude oil, the value of imports of goods grew by 4.1 per cent from 1982 to 1983. Total imports of services increased by Nkr 7,100 million in 1983, or as much as 16.1 per cent.

Import prices showed a greater increase than export prices in 1983. Hence, total terms of trade for goods and services deteriorated by 2.6 per cent in 1983 following an improvement of 4.5 per cent in 1981 and a slight deterioration of 0.9 per cent in 1982. Average export prices increased by 3.5 per cent from 1982 to 1983. The price increase for all goods was only 1.6 per cent, while exports of services showed a price rise of 8.3 per cent. For total imports there was a price increase of 6.3 per cent in 1983, due to 5.1 per cent for goods and 7.6 per cent for services.

Percentage change in the terms of trade (ratio between export and import prices)

	1981	1982	1983
Goods	6.5	0.5	-3.3
Services	-0.1	-4.6	0.7
Total	4.5	-0.9	-2.6

At the end of 1982 Norway's net foreign debt amounted to Nkr 98,500 million, or about 27 per cent of gross domestic product. If the surplus on the current account in 1983 is used as an estimate for net repayments of debts, and adjustments are made for revaluations of reserves and loan lia-

Net foreign debt at the end of the year. Billion Nkr.

	1981	1982	1983
Central government sector	22.2	17.4	6.0
Oil activities and shipping	45.5	71.2	..
Other Norwegian sectors	20.0	9.9	..
Total	87.7	98.5	88.5

The figures for 1981 and 1982 are based on Credit Market Statistics. The changes in the figures are not comparable with the balance on the current account of the balance of payments. The figures for 1983 are based on provisional estimates.

bilities as a result of exchange rate changes in the course of the year, it appears that Norway's net debt declined in 1983 by about Nkr 10,000 million, to Nkr 88,500 million at the end of the year. This amounts to 22 per cent of GDP. If revaluations are included, the net foreign debt of the central government sector was reduced by about Nkr 11,000 million and thereby amounted to about Nkr 6,000 million at the end of 1983.

PROSPECTS

The labour market situation has deteriorated substantially during the last few years. Registered unemployment remained at a high level throughout 1983 and increased further in the winter months. Government authorities as well as others are naturally concerned as to whether full employment is a realistic goal for economic policy in the next few years.

Considerable unemployment may be due to several factors. For sheltered industries, which have the possibility of passing on higher costs to prices for their products, it is primarily the level of domestic demand which has a limiting effect on production and employment. Companies that are exposed to competition from producers in other countries are also dependent on the level of demand on both the domestic and export markets; but, in addition, a necessary prerequisite for being able to boost or maintain the level of activity is that there is a satisfactory trend in prices, costs and other conditions which influence competitiveness. Persistent cost problems or a low level of demand may over time result in production cutbacks, closures of entire or parts of companies and a lack of reinvestment. After a recession, the capacity in an industry may therefore be too small to maintain the same employment as earlier. To some extent this seems to be a current problem for parts of Norway's domestic market-oriented industries. Several important export industries are now obtaining satisfactory prices for their products on the world market; the employment growth in these industries might in the near future be limited by a productive

capacity which does not permit further growth.

Current unemployment in Norway may therefore have its background in different types of causal relations. This will require the concurrent use of a number of measures to influence economic development.

A satisfactory trend in profitability in industries exposed to competition is of key importance if a reasonable balance in the external economy is to be maintained in the long run. This is particularly important in periods with a persistently low growth in world trade. Industries exposed to competition, however, account for a relatively small share of the total employment. Even with a production growth, employment in these industries will not be able to expand sufficiently the next few years to reduce unemployment to any great extent. A significant improvement of the labour market situation may thus primarily be achieved through a growth in sheltered industries. This presupposes a higher domestic demand.

The value of oil and gas exports now accounts for about the same share of total exports of goods and services as exports of manufactured goods. The oil sector therefore constitutes a significant part of the total Norwegian sector exposed to competition; a deterioration in the competitiveness of manufacturing industry and shipping in recent years has been offset by a very high profitability in activities on the continental shelf. As a result of the opportunities created by the sizeable oil revenue, Norway has better possibilities than many other industrialized countries to introduce measures to stimulate demand in order to achieve higher employment. It is also of importance that Norway has had high unemployment for a substantially shorter period than most other OECD countries.

Uncertainty with regard to the future development of oil prices combined with the magnitude of oil exports entails, however, a considerable uncertainty about Norway's export earnings in the years ahead. As a probable development, many analyses

indicate an approximately unchanged real price for oil in the next few years followed by a weak growth. Oil revenue for Norway will in such an event show a similar trend, but grow somewhat faster in the last half of the 1980s as a result of new fields coming on stream. Nonetheless, the most likely level of oil revenue in the next few years will require a maintained growth in production in traditional import- and export-competing activities approximately as in the rest of the economy.

The outlook for restoring full employment in Norway the next few years may therefore depend on whether the international recovery is sustained and increases in strength in West European countries. The recovery in the large countries in Western Europe is extremely weak and generally limited to a certain growth in consumer demand. If the recovery is to continue in the OECD area, it is of decisive importance that the growth will also result in increased investment demand, a development which may require a shift in economic policy. If this does not occur, there is a danger that the recovery will be very weak in many countries.

Without a sustained international recovery, we will have to do the job ourselves to a greater extent if we want to reduce unemployment in the period ahead. What is needed is a policy which concurrently promotes sectoral adjustments and results in a lower rise in costs and a stronger increase in demand. The weighing of higher employment against balance in the external economy places considerable requirements on the adaptation of measures and price and income formation in the society. In the short run, with the current high level of unemployment, a policy aimed at stimulating demand will not in itself lead to strong upward pressures on prices and wages and a weak external economy. If we are more successful in breaking the correlation between the level of activity and rise in costs, the goals of full employment and a balance in the external economy may be fulfilled in the long run as well.

Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå etter 1. januar 1983
Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1983

I serien Norges offisielle statistikk (NOS):

Rekke B	Trykt 1983
Nr. 341	Økonomisk utsyn over året 1982 Economic Survey Sidetall 175 Pris kr 30,00 ISBN 82-537-1879-9 ISSN 0078-1924
- 342	Helseinstitusjoner 1981 Health Institutions Sidetall 120 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1858-6 ISSN 0333-3701
- 343	Statistisk fylkeshefte 1983 Østfold Sidetall 239 Pris kr 24,00 ISBN 82-537-1859-4
- 344	Statistisk fylkeshefte 1983 Akershus og Oslo Sidetall 276 Pris kr 24,00 ISBN 82-537-1860-8
- 345	Statistisk fylkeshefte 1983 Hedmark Sidetall 239 Pris kr 24,00 ISBN 82-537-1861-6
- 346	Statistisk fylkeshefte 1983 Oppland Sidetall 249 Pris kr 24,00 ISBN 82-537-1862-4
- 347	Statistisk fylkeshefte 1983 Buskerud Sidetall 237 Pris kr 24,00 ISBN 82-537-1863-2
- 348	Statistisk fylkeshefte 1983 Vestfold Sidetall 238 Pris kr 24,00 ISBN 82-537-1864-0
- 349	Statistisk fylkeshefte 1983 Telemark Sidetall 240 Pris kr 24,00 ISBN 82-537-1865-9
- 350	Statistisk fylkeshefte 1983 Aust-Agder Sidetall 236 Pris kr 24,00 ISBN 82-537-1866-7
- 351	Statistisk fylkeshefte 1983 Vest-Agder Sidetall 228 Pris kr 24,00 ISBN 82-537-1867-5
- 352	Statistisk fylkeshefte 1983 Rogaland Sidetall 256 Pris kr 24,00 ISBN 82-537-1868-3
- 361	Kriminalstatistikk Forbrytelser etterforsket Reaksjoner Fengslinger 1981 Criminal Statistics Crimes Investigated Sanctions Imprisonments Sidetall 200 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1857-8 ISSN 0333-3914
- 362	Commodity List Edition in English of Statistisk varefortegnelse for utenrikshandelen 1983 Supplement to External Trade Volume I Sidetall 126 ISBN 82-537-1880-2
- 363	Landbruksteljing 1979 Hefte VI Hagebruk Census of Agriculture and Forestry 1979 Volume VI Horticulture Sidetall 124 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1881-0
- 364	Utdanningsstatistikk Oversikt 1. oktober 1980 Educational Statistics Survey Sidetall 116 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1883-7
- 365	Lønnsstatistikk for ansatte i forretningsmessig tjenesteyting og i interesseorganisa- sjoner 1. september 1982 Wage Statistics for Employees in Business Services and in Business, Professional and Labour Associations Sidetall 60 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1884-5
- 366	Fiskeristatistikk 1981 Fishery Statistics Sidetall 162 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1886-1 ISSN 0333-3728
- 367	Lønnsstatistikk for ansatte i forsikringsvirksomhet 1. september 1982 Wage Statistics for Employees in Insurance Activity Sidetall 40 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1888-8
- 368	Veterinærstatistikk 1981 Veterinary Statistics Sidetall 83 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1889-6 ISSN 0303-6561
- 369	Lønnsstatistikk for ansatte i bankvirksomhet 1. september 1982 Wage Statistics for Bank Employees Sidetall 47 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1892-6
- 370	Bilverksteder mv. 1981 Reparasjon av kjøretøy, husholdningsapparat og varer for personleg bruk Car Repair Shops etc. Repair of Vehicles, Household Apparatus and Commodities for Personal Use Sidetall 40 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1893-4
- 371	Lønnsstatistikk for ansatte i varehandel 1. september 1982 Wage Statistics for Employees in Wholesale and Retail Trade Sidetall 29 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1895-0
- 372	Lønnsstatistikk for arbeidere i bergverksdrift og industri 3. kvartal 1982 Wage Statistics for Workers in Mining and Manufacturing Sidetall 34 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1896-9 ISSN 0550-0435
- 373	Kredittmarkedstatistikk Livs- og skadeforsikringsselskaper mv. 1981 Credit Market Statistics Life and Non-Life Insurance Companies etc. Sidetall 65 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1897-7 ISSN 0333-3787
- 374	Utdanningsstatistikk Grunnskolar 1. oktober 1982 Educational Statistics Basic Schools Sidetall 90 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1898-5 ISSN 0332-804X
- 375	Sosialstatistikk 1981 Social Statistics Sidetall 86 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1899-3 ISSN 0333-2055
- 376	Lønnsstatistikk for ansatte i jordbruk, gartnerier og hagebruk September 1982 Wage Statistics for Workers and Salaried Employees in Agriculture and Horticulture Sidetall 36 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1900-0
- 377	Rutebilstatistikk 1981 Scheduled Road Transport Sidetall 65 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1901-9 ISSN 0550-0524
- 378	Tidsnyttingsundersøkelsen 1980-81 The Time Budget Survey Sidetall 188 Pris Pris kr 24,00 ISBN 82-537-1905-1
- 379	Helsestatistikk 1981 Health Statistics Sidetall 136 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1907-8 ISSN 0332-7906
- 380	Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i innenriks rutefart November 1982 Wage Statistics for Seamen on Ships in Scheduled Coasting Trade Sidetall 26 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1908-6
- 381	Regnskapsstatistikk 1981 Oljeutvinning, bergverksdrift og industri Statistics of Accounts Oil Extraction, Mining and Manufacturing Sidetall 170 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1909-4 ISSN 0333-3795

Rekke B

Trykt 1983 (forts.)

- Nr. 382 Regnskapsstatistikk 1981 Engroshandel Statistics of Accounts Wholesale Trade
Sidetall 110 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1910-8 ISSN 0333-3817
- 383 Skogstatistikk 1981 Forestry Statistics Sidetall 112 Pris kr 18,00
ISBN 82-537-1912-4 ISSN 0468-8155
- 384 Industristatistikk 1981 Industrial Statistics Sidetall 216 Pris kr 24,00
ISBN 82-537-1913-2 ISSN 0078-1886
- 385 Kvartalsvis nasjonalregnskap 1966 - 1977 Quarterly National Accounts Sidetall 56
Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1914-0
- 386 Folketalet i kommunane 1981 - 1983 Population in Municipalities Sidetall 54
Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1915-9
- 387 Sjøulykkesstatistikk 1982 Marine Casualties Sidetall 63 Pris kr 18,00
ISBN 82-537-1916-7 ISSN 0332-8007
- 388 Statistisk årbok 1983 Statistical Yearbook of Norway Sidetall 519 Pris kr 30,00
ISBN 82-537-1917-5 ISSN 0377-8908
- 389 Elektrisitetsstatistikk 1981 Electricity Statistics Sidetall 103 Pris kr 18,00
ISBN 82-537-1919-1 ISSN 0333-3799
- 390 Utdanningsstatistikk Universiteter og høyskoler 1. oktober 1981 Educational
Statistics Universities and Colleges Sidetall 132 Pris kr 18,00
ISBN 82-537-1920-5 ISSN 0300-5631
- 391 Tjenesteyting 1981 Forretningsmessig tjenesteyting, utleie av maskiner og utstyr,
renovasjon og reingjøring, vaskeri- og renserivirksomhet Services Business
Services, Machinery and Equipment Rental and Leasing, Sanitary and Similar
Services, Laundries, Laundry Services and Cleaning and Dyeing Plants Sidetall 57
Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1921-3
- 392 Varehandelsstatistikk 1981 Wholesale and Retail Trade Statistics Sidetall 150
Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1922-1 ISSN 0078-1959
- 393 Arbeidsmarkedstatistikk 1982 Labour Market Statistics Sidetall 210 Pris kr 18,00
ISBN 82-537-1925-6 ISSN 0078-1878
- 394 Familiestatistikk 1982 Family Statistics Sidetall 99 Pris kr 18,00
ISBN 82-537-1929-9 ISSN 0332-7957
- 395 Bygge- og anleggsstatistikk 1981 Construction Statistics Sidetall 77
Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1933-7 ISSN 0550-029X
- 396 Utdanningsstatistikk Videregående skoler 1. oktober 1981 Educational Statistics
Upper Secondary Schools Sidetall 146 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1938-8
ISSN 0332-8031
- 397 Lønnsstatistikk for ansatte i hotell- og restaurantdrift April og oktober 1982 Wage
Statistics for Employees in Hotels and Restaurants Sidetall 37 Pris kr 12,00
ISBN 82-537-1941-8
- 398 Utenrikshandel 1982 I External Trade I Sidetall 357 Pris kr 24,00
ISBN 82-537-1942-6 ISSN 0078-1940
- 399 Lønns- og sysselsettingsstatistikk for ansatte i skoleverket 1. oktober 1982 Wage
and Employment Statistics for Employees in Publicly Maintained Schools
Sidetall 54 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1943-4
- 400 Strukturaltall for kommunenes økonomi 1981 Structural Data from the Municipal
Accounts Sidetall 122 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1944-2 ISSN 0333-3809
- 401 Utdanningsstatistikk Vaksenopplæring 1981/82 Educational Statistics Adult
Education Sidetall 92 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1945-0 ISSN 0332-8058
- 402 Jordbruksstatistikk 1981 Agricultural Statistics Sidetall 119 Pris kr 18,00
ISBN 82-537-1946-9 ISSN 0078-1894
- 404 Boforholdsundersøkelsen 1981 Survey of Housing Conditions Sidetall 153 Pris
kr 18,00 ISBN 82-537-1948-5
- 405 Sivilrettsstatistikk 1982 Civil Judicial Statistics Sidetall 41 Pris kr 12,00
ISBN 82-537-1950-7 ISSN 0550-0532
- 406 Lønns- og sysselsettingsstatistikk for statens embets- og tjenestemenn 1. oktober 1982
Wage and Employment Statistics for Central Government Employees Sidetall 101
Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1951-5 ISSN 0550-8622
- 407 Folkemengden etter alder og ekteskapsstatus 31. desember 1982 Population by Age
and Marital Status Sidetall 159 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1953-1
ISSN 0554-7170
- 408 Ferieundersøkelsen 1982 Holiday Survey Sidetall 90 Pris kr 18,00
ISBN 82-537-1955-8
- 409 Oljevirkosomhet 1982 Oil Activity Sidetall 79 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1956-6
ISSN 0333-2101
- 410 Lønnsstatistikk 1982 Wage Statistics Sidetall 103 Pris kr 18,00
ISBN 82-537-1957-4 ISSN 0078-1916
- 411 Utenrikshandel 1982 II External Trade II Sidetall 339 Pris kr 24,00
ISBN 82-537-1958-2 ISSN 0078-1940
- 412 Reiselivsstatistikk 1982 Statistics on Travel Sidetall 129 Pris kr 18,00
ISBN 82-537-1959-0 ISSN 0333-208X
- 413 Flyttestatistikk 1982 Migration Statistics Sidetall 84 Pris kr 18,00
ISBN 82-537-1963-9 ISSN 0550-8592
- 414 Skogavvirkning til salg og industriell produksjon 1981-82 Roundwood Cut for Sale and
Industrial Production Sidetall 51 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1964-7
- 415 Energistatistikk 1982 Energy Statistics Sidetall 86 Pris kr 18,00
ISBN 82-537-1965-5 ISSN 0333-371X
- 416 Utdanningsstatistikk Oversikt 1. oktober 1981 Educational Statistics Survey
Sidetall 115 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1970-1 ISSN 0800-2169
- 417 Jaktstatistikk 1982 Hunting Statistics Sidetall 60 Pris kr 18,00
ISBN 82-537-1972-8 ISSN 0550-0400

Rekke B

Trykt 1983 (forts.)

- Nr. 418 Lakse- og sjøaurefiske 1982 Salmon and Sea Trout Fisheries Sidetall 97
Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1973-6 ISSN 0550-0419
- 419 Nasjonalregnskap 1971 - 1982 National Accounts Sidetall 233 Pris kr 24,00
ISBN 82-537-1976-0
- 420 Eie og bruk av personbil Utvalgsundersøkelse 1980 Private Motoring Sample Survey
Sidetall 161 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1977-9
- 421 Skattestatistikk Inntektsåret 1981 Tax Statistics Income Year 1981 Sidetall 221
Pris kr 24,00 ISBN 82-537-1978-7 ISSN 0800-2940
- 422 Regnskapsstatistikk 1981 Detaljhandel Statistics of Accounts Retail Trade
Sidetall 164 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1979-5
- 423 Alkohol og andre rusmidler 1982 Alcohol and Drugs Sidetall 44 Pris kr 12,00
ISBN 82-537-1981-7 ISSN 0332-7965
- 424 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i utenriksfart Mars 1983 Wage Statistics for
Seamen on Ships in Ocean Transport Sidetall 28 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1984-1
ISSN 0800-2878
- 425 Samferdselsstatistikk 1982 Transport and Communication Statistics Sidetall 248
Pris kr 24,00 ISBN 82-537-1987-6 ISSN 0468-8147
- 426 Lønnsstatistikk for kommunale arbeidstakere pr. 1. oktober 1982 Wage Statistics for
Local Government Employees Sidetall 94 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1992-2
ISSN 0800-2908
- 427 Kredittmarkedstatistikk Fordringer og gjeld overfor utlandet 1981 og 1982 Credit
Market Statistics Foreign Assets and Liabilities Sidetall 93 Pris kr 18,00
ISBN 82-537-1996-5 ISSN 0333-3736
- 430 Helseinstitusjoner 1982 Health Institutions Sidetall 119 Pris kr 18,00
ISBN 82-537-2012-2

Rekke B

Trykt 1984

- Nr. 433 Økonomisk utsyn over året 1983 Economic Survey Forkortet utgave i forhold til tidligere
år Sidetall 99 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-2024-6 ISSN 0078-1924
- 434 Dødsårsaker 1982 Hovedtabeller Causes of Death Main Tables Sidetall 97
Pris kr 18,00 ISBN 82-537-2017-3 ISSN 0550-032X

I serien Statistiske analyser (SA) - ISSN 0333-0621

- Nr. 45 Sosialt utsyn 1980 Social Survey Sidetall 284 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1201-4
- 46 Ressursregnskap Resource Accounts Sidetall 198 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1513-7
- 47 Private husholdningers forbruk i 1970-årene Consumption of Private Households in the
1970s Sidetall 86 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1757-1
- 48 Boligforhold og boutgifter Housing Conditions and Housing Expenditure
Sidetall 87 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1777-6
- 49 Arbeid, fritid og samvær Endringer i tidsbruk i 70-årene Work, Leisure and Time
spent with Others Changes in Time Use in the 70s Sidetall 124 Pris kr 18,00
ISBN 82-537-1924-8
- 50 Miljøstatistikk 1983 Environmental Statistics Sidetall 306 Pris kr 24,00
ISBN 82-537-1936-1
- 51 Sosialt utsyn 1983 Social Survey Sidetall 361 Pris kr 24,00 ISBN 82-537-1994-9

I serien Samfunnsøkonomiske studier (SØS) - ISSN 0085-4344

- Nr. 50 Flyttemønstre Norge 1971 - 1974 Patterns of Migration Norway 1971 - 1974
Sidetall 238 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1709-1
- 51 Utdanning og sosial bakgrunn Education and Social Background Sidetall 210
Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1759-8
- 52 Econometrics of Incomplete Cross-Section/Time-Series Data: Consumer Demand in
Norwegian Households 1975 - 1977 Økonometrisk analyse av ufullstendige
tverrsnitt/tidsserie data: Konsumterspørselen i norske husholdninger
Sidetall 307 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1782-2
- 53 Analysis of Supply and Demand of Electricity in the Norwegian Economy Analyse av
tilbud og etterspørsel etter elektrisitet i norsk økonomi Sidetall 334
Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1815-2
- 54 Et valg i perspektiv En studie av Stortingsvalget 1981 Sidetall 285
Pris kr 24,00 ISBN 82-537-1932-9

I serien Artikler fra Statistisk Sentralbyrå (ART) - ISSN 0085-431X

- Nr. 135 Fødselstallene i Norge 1950 - 1975 Endringsfaktorer Births in Norway 1950 - 1975
Components of Change Sidetall 81 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1716-4
- 136 MODEX - En modell for verdenshandelen og norsk eksport av bearbeidde industrivarer
A Model of World Trade and the Norwegian Export of Manufactured Goods Sidetall 35
Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1717-2
- 137 Three Decades of the Conference of European Statisticians: Past Achievements and
Perspectives for the Future Den europeiske sjefsstatistikerkonferanse gjennom tre
ti-år: Mål som vart nådd og perspektiv for framtida Sidetall 22 Pris kr 10,00
ISBN 82-537-1823-3
- 138 Befolkningsutviklingen i Norge fram til år 2025 The Changes of Population in Norway
to 2025 Sidetall 83 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1852-7

I serien Artikler fra Statistisk Sentralbyrå (ART) (forts.) - ISSN 0085-431X

- Nr. 139 Compilation of Input-Output Tables in Norway Beregning og sammenstilling av kryssløpstabeller i Norge Sidetall 37 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1885-3
- 140 Barnløshet - savn eller ønske? Om ufrivillig og frivillig barnløshet Childless or Childfree? About Infecundity and Intentional Childlessness Sidetall 50 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1894-2
- 141 Experiences in Using Input-Output Techniques for Price Calculations Bruk av kryssløpsmodeller for prisberegninger Sidetall 24 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1926-4
- 142 The Interplay between Sectoral Models Based on Micro Data and Models for the National Economy Samspeilet mellom sektormodeller basert på mikrodata og modeller for økonomien som helhet Sidetall 22 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1934-5
- 143 Price Sensitivity of Energy Demand in Norwegian Industries Prisfølsomheten i energietterspørselen i norske næringssektorer Sidetall 25 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1960-4
- 144 Land Use and Environmental Statistics Obtained by Point Sampling Areal- og miljøstatistikk utarbeidet ved hjelp av punktutvalg Sidetall 31 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1966-3
- 145 Technical Progress and Structural Change in the Norwegian Primary Aluminum Industry Teknisk framgang og strukturendring for produksjon av primær aluminium i Norge Sidetall 21 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-2000-9
- 146 Samliv uten vigsel - Ekteskap og fødsler Cohabitation without Marriage - Marriage and Births Sidetall 70 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-2002-5
- 148 Discrete Dynamic Choice: An Extension of the Choice Models of Thurstone and Luce Diskret dynamisk valg: En utvidelse av valgmodellene til Thurstone og Luce Sidetall 48 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-2009-2

I serien Rapporter fra Statistisk Sentralbyrå (RAPP) - ISSN 0332-8422

Trykt 1983

- Nr. 83/1 Naturressurser 1982 Foreløpige nøkkeltall fra ressursregnskapene for energi, mineraler, skog, fisk og areal Sidetall 62 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1837-3
- 83/2 Totalregnskap for fiske- og fangstnæringen 1978 - 1981 Sidetall 39 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1882-9
- 83/3 Forbruk av fisk og fiskevarer i Norge 1979 En undersøkelse av fiskeforbruket i Norge i 1979 med bakgrunn i materialet fra momskompensasjonsordningen for fisk og fiskevarer Sidetall 25 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1904-3
- 83/4 Planregnskap for Rogaland 1981 - 1992 Hovedresultater Sidetall 42 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1902-7
- 83/5 Planregnskap for Akershus 1981 - 1992 Hovedresultater Sidetall 48 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1903-5
- 83/6 Norske olje- og gassreserver Nåverdiberegninger og inndeling i kostnadsklasser Sidetall 28 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1911-6
- 83/7 Behandlingen av oljevirkosomheten i Byråets makroøkonomiske årsmodeller Sidetall 30 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1918-3
- 83/8 Arbeid og helse 1982 Sidetall 101 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1927-2
- 83/9 Radio- og fjernsynsundersøkelsen Februar 1983 Sidetall 118 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1928-0
- 83/10 On the Use of Laspeyres and Paasche Indices in a Neoclassical Import Model Om bruken av Laspeyres og Paasche indekser i en neoklassisk importmodell Sidetall 49 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1931-0
- 83/11 MODAG-RAPPORT Eterspørselsfunksjoner for arbeidskraft, energi og vareinnsats Sidetall 38 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1935-3
- 83/12 Energiundersøkelsen 1980 Sidetall 47 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1949-3
- 83/13 Grunnkretser, tettsteder og menigheter Dokumentasjon 1980 Sidetall 57 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1952-3
- 83/14 Barnevernsklienter og sosial bakgrunn Sidetall 61 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1989-2
- 83/15 Skatter og overføringer til private Historisk oversikt over satser mv. Årene 1970 - 1983 Sidetall 77 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1961-2
- 83/16 Varige goder i et komplett system av konsumentetterspørselsfunksjoner - En modell estimert med norske kvartalsdata Sidetall 93 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1962-0

I serien Rapporter fra Statistisk Sentralbyrå (RAPP) (forts.) - ISSN 0332-8422

- Nr. 83/17 Ressursregnskap for fisk Sidetall 56 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1967-1
- 83/18 Fylkenes bruk av helseinstitusjoner Oversikt 1980 og forsøk på framskriving Sidetall 89 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1969-8
 - 83/19 MODIS IV Dokumentasjonsnotat nr. 17 Sidetall 62 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1974-4
 - 83/21 Analyse av ulikhet i fordelinger av levekår Sidetall 130 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1988-4
 - 83/22 Kostnader ved ulike utbyggingsrekkefølger av vassdragsutbygginger En metodestudie Sidetall 26 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1986-8
 - 83/23 Planrekneskap for Sør-Trøndelag 1981 - 1992 Hovedresultat Sidetall 43 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1983-3
 - 83/24 Pasientstatistikk 1981 Statistikk fra Det økonomiske og medisinske informasjonssystem Sidetall 70 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1991-4
 - 83/25 Aktuelle skattetal 1983 Current Tax Data Sidetall 46 Pris kr 12,00 ISBN 82-537-1990-6
 - 83/26 Konsumprisindeksen Sidetall 57 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1998-1
 - 83/27 Gross Capital, Net Capital, Capital Service Price, and Depreciation: A Framework for Empirical Analysis Sidetall 69 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1995-7
 - 83/30 To notater om sammenlikning av data fra Fruktbarhetsundersøkelsen 1977 med data fra registre Sidetall 40 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-2006-8
 - 83/32 Regionale strukturendringer belyst ved sysselsettingstall Sidetall 52 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-2003-3

Standarder for norsk statistikk (SNS)
Standards for Norwegian Statistics (SNS)

I denne serien vil Byrået samle alle statistiske standarder etter hvert som de blir revidert. Til nå foreligger:

- Nr. 1 Kontoplanen i nasjonalregnskapet
- " 2 Standard for næringsgruppering
- " 3 Standard for handelsområder

Andre standarder som gjelder, er trykt i serien Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH):

Nr. 24 Standard for gruppering av sykdommer - skader - dødsårsaker i offentlig norsk statistikk " 28 Standard for utdanningsgruppering i offentlig norsk statistikk " 35 Standard for kommuneklassifisering " 38 Internasjonal standard for varegruppering i statistikken over utenrikshandelen (SITC-Rev. 2)	Andre publikasjoner i serien SSH: Nr. 30 Lov, forskrifter og overenskomst om folkeregistrering " 36 Produksjonsindeks for bergverksdrift, industri og kraftforsyning " 42 Engrosprisstatistikk Engrosprisindeks
Produsentprisindeks |
|--|--|

Pris kr 20,00.

Publikasjonen utgis i kommisjon hos H. Aschehoug & Co.
og Universitetsforlaget, Oslo, og er til salgs hos alle bokhandlere.

ISBN 82-537-2024-6
ISSN 0078-1924